T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

Yunan İdaresinde GÜMÜLCİNE MÜFTÜLÜĞÜ ve Hafız HÜSEYİN MUSTAFA Efendi

Yüksek Lisans Tezi

Recep PAÇAMAN

Ankara 2011

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

Yunan İdaresinde GÜMÜLCİNE MÜFTÜLÜĞÜ ve Hafız HÜSEYİN MUSTAFA Efendi

Yüksek Lisans Tezi

Recep PAÇAMAN

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Nesimi YAZICI

Ankara 2011

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

Yunan İdaresinde GÜMÜLCİNE MÜFTÜLÜĞÜ ve Hafız HÜSEYİN MUSTAFA Efendi

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nesimi YAZICI

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Prof.Dr. Nesimi YAZICI	.....
Doç. Dr. Eyüp BAŞ	.....
Yrd. Doç. Dr. Vahit GÖKTAŞ	.....

Tez Sınavı Tarihi 20- 01- 2011

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(17/02/2011)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Recep PAÇAMAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET I
ABSTRACT II
KISALTMALAR LİSTESİ IV
ÖNSÖZ V
GİRİŞ 1

I. BÖLÜM Batı Trakya'nın Tarihi 3
A. Osmanlı Öncesi Batı Trakya Tarihi 3
B. Osmanlı Dönemi Batı Trakya Tarihi 5
C. Yunanistan İdaresi Dönemi Batı Trakya Tarihi 10

II. BÖLÜM Batı Trakya'da Müftülük Kurumunun Hukuki Yapısı 13
A. Yunan İdaresi Öncesi 13
B. Yunan İdaresi Dönemi 15
1. 14 Kasım 1913 Atina Antlaşması 17
2. 24 Haziran 1920 2345/1920 Sayılı Kanun 20
3. 10 Ağustos 1920 Yunan Servi 26
4. 30 Ocak 1923 Türk ve Yunan Ahalinin mübadelesi Hakkında Mukavele 27
5. 24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması 27
6. 24 Aralık 1990 Tarihli Kanun Hükmünde Kararname 31

III. BÖLÜM Yunan İdaresinde Gümülcine Müftülüğü 36
A. Tarihçe 36
B. Yunan İdaresinde Gümülcine Müftüleri 36
C. Batı Trakya Müftülerinin İdare İle İlgili Yetki ve Görevleri 37
1.Camilerin Bakım ve İnşâsı 38
2. Din Görevlilerinin Atanması ve Azli 38
3. Din Eğitimi Konusundaki Yetki ve Görevleri 38
4. Zekat Konusundaki Görevleri 39
5.Vakıflar Konusundaki Görevleri 39

6. Yargı ile ilgili Yetki ve Görevleri 39
a.Evlenme Konusundaki Yetki ve Görevleri 40
b. Boşanma ve Nafaka Konusundaki Yetki ve Görevleri 40
c. Reşit Olmayanların Vasiliği, Velayeti ve Vesayetten çıkarılması Konusundaki Yetki ve Görevleri 40
d. Miras Davaları 41
b. Bilirkişi Raporu Verme Yetki ve Görevleri 41

IV. BÖLÜM Müftülük Kurumunun Günümüzde Karşılaştığı Hukuki Problemler 42
A. Müftü'nün "Hakim" Statüsü 42
B. Usul Hukuku Kanunları İle Uyuşmazlık 43
C. Dinî Kuralların Hiyerarşik Olarak Diğer Üst Kurallarla Çatışması 43
D. Müftü Kararının Tek üyeli Asliye Hukuk Mahkemesi Tarafından Kontrolü 43
E. Usûl Açısından Müftülük Kararlarının Temyizi 44

V. BÖLÜM Gümülcine Müftüsü Hüseyin Mustafa 45
A. Hayatı ve Eserleri 45
B. Müftü Olması 46
C. Batı Trakya'da Eğitime Katkıları 47
D. Vakıf Tasarrufları 49
E. Yunan Devleti ile İlişkileri 49

VI. BÖLÜM Müftülük Sorunu 51
A. Müftülük Sorununun Ortaya Çıkışı 51
B. Müftülük Sorunun Tarihsel Gelişimi 53

SONUÇ 56
EKLER 57
Haritalar 57
Belgeler 60
Fotoğraflar 83
KAYNAKÇA 91

ÖZET

Bu çalışmada, Batı Trakya'daki müftülük kurumu ve hukuki statüsü, 10.Gümülcine Müftüsü Hafız Hüseyin Mustafa Efendi'nin hayatı ve müftülük kurumuna katkıları ile onun özelde Gümülcine'ye, genel de Batı Trakya'ya olan hizmetleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde Batı Trakya bölgesinin tarihî ve coğrafî konumlarına değinilmiş, daha sonra II. bölümde müftü ve müftülük kavramları tanımlanarak, Batı Trakya'daki müftülük kurumunun ikili ve uluslararası anlaşmaların resmî belgelerle kazandığı hukuki yapısı hakkında bilgiler verilmiştir.

Tezin III. bölümünde Yunan idaresi döneminde Gümülcine Müftülüğü; tarihçe, işleyiş ve görev yapan müftüler çerçevesince açıklanmaya çalışılmıştır. Gümülcine Müftülüğü'nün, resmi antlaşma ve protokollerin varlığına rağmen azınlığın yönetiminde değil de Yunan Devleti idaresinde olması, Azınlık Türklerini oldukça rahatsız eden bir unsur olmuştur. Çalışmada Gümülcine müftülerinin, Batı Trakya Türklerinin uluslararası antlaşmalarca kazanılan hakların, azınlığa karşı yapılan insan ve azınlık haklarına karşı mücadelesi de tarihi seyir içinde anlatılmıştır.

Çalışmanın IV. bölümünde müftülük kurumunun günümüzde karşılaştığı problemlere ile "müftülük seçimi" konularına değinilmiş, "Müftünün Hâkim Statüsü" konusu bütün boyutları ile irdelenmiştir.

Tezin V. bölümünde, 10. Gümülcine Müftüsü Hüseyin Mustafa Efendi'nin hayatı, müftü olarak atanması ve müftülük çalışmaları, Batı Trakya'daki eğitime katkıları, vakıflar konusundaki tasarrufları ile Yunan Devleti ile ilişkileri ortaya konarak Batı Trakya Türk Toplumu'na yapmış olduğu hizmetleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, genelde tüm Batı Trakya'da, özelde Gümülcine'de müftülük kurumunun azınlığın varlığını sürdürmesi açısından da önemli bir konuma sahip olması sebebiyle, müftülük konusunun Türkiye-Yunanistan arasında daimî olarak hassas bir nokta olması göz önünde bulundurularak Gümülcine Müftülüğü ile diğer bölge müftülüklerinin Yunan Devleti ile yaşadıkları problemler teşhis edilmiştir.

Bölgedeki “müftülük” ve “müftü seçimi” sorunu hâlâ çözülememiş olup, bu araştırma bölgedeki müftülük müessesini ve üstlendiği siyasi rolleri ayrıntılı bir biçimde anlatması sebebiyle de hayli önemlidir.

ABSTRACT

This study seeks to analyse the office of Mufti in Western Thrace and its legal status, the life of the tenth Mufti of Komotini, Hafız Hüseyin Mustafa Efendi, and his contributions not only to the institution of Mufti but also to Western Thrace in general and Komotini in particular.

Chapter 1 begins with providing general information about the history and geographical location of Western Thrace. Chapter 2 defines concepts of 'mufti' and the 'office of Mufti' study and explains the legal structure of the Mufti's office that was achieved through bilateral and international treaties.

In Chapter 3, the Office of Mufti in Komotini under the Greek regime is explained focusing on its history, functioning and Muftis. The Turkish Minority in Western Thrace was disturbed given that the Office of Mufti in Komotini could not be governed by the Minority. Rather, it was controlled by the Greek state authorities in spite of official treaties and protocols that Greece signed and ratified. In this respect, this study also provides a historical analysis on struggles of Muftis in Komotini against human and minority rights violations of Turks in Western Thrace as well as.

Chapter 4 dwells on problems that the Office of Mufti faces today and elaborates the process of the elections of the Mufti. It also studies in detail the jurisdiction of Muftis under the Shar'ia Law applied in Western Thrace since the Ottoman times.

Chapter 5 explains the life of the tenth Mufti of Komotini, Hafiz Hüseyin Mustafa Efendi, his appointment to the Office, activities, contribution to the Minority education, decisions on Minority' charitable foundations / waqfs, and his relations with the Greek state is studied in detail. Doing so, it sheds light on the overall contribution of Hüseyin Mustafa Efendi to issues of the Turkish Minority of Western Thrace.

Given that the Office of the constitutes one of the sensitive issues in Turkish-Greek relations as well as its significance for the Minority survival in Western Thrace then this study explores problems between the Greek state and different offices of the Mufti allover Western Thrace, particularly the one in Komotini.

Problems regarding offices of the Mufti and election of Muftis still remain unresolved. Therefore, this study becomes more significant as it analytically explains the Office of the Mufti in Western Thrace as well as its political roles on different matters of the Turkish Minority.

KISALTMALAR LİSTESİ

age	: Adı geçen eser
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
H.	: Hicri
M.	: Miladi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
S.	: Sayfa
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
yy.	: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Batı Trakya'da Osmanlı bakiyesi olarak azınlık statüsünde kalan Türkler, bugünlere gelene kadar hem sosyal hem de hukuki alanda pek çok mücadeleler vermek zorunda bırakılmışlardır. Özellikle son yirmi yılda en önemli sorun olarak göze çarpan Müftülük sorunu devletlerarası siyasette de huzursuzluklara sebep olmuştur.

Uluslararası antlaşma ve protokollere rağmen, azınlık Türklerinin yaşam alanlarına müdahale edilmesi, zamanla Yunan Devleti'nin resmi bir politikası haline dönüşmüş.

Halkın hem sosyal alanda hem de dini alanda lider saydığı müftü ve müftülük kurumuna yapılan baskı ve müdahaleler, Yunanlıların Batı Trakya Türklerine karşı sürdürdüğü politikanın belki de en güçlü tezahürüdür.

Bölgede yaşayan Türkler göz önüne alındığında Batı Trakya'nın aydın kesimi dışında azınlık Türklerinin konu hakkında bilgi sahibi olmamaları, hatta bunu bir sorun olarak bile görmeyişleri gerçekten çok üzücüdür. Bu durum da açıkça göstermektedir ki Yunan Devleti asimile politikasında başarılı bir şekilde ilerlemektedir.

Biz de hem batı Trakya Türklerinin kimlik bilincini canlandırmak, hem de bir Batı Trakyalı olarak müftülük kurumunun hukuki yapısı ve Gümülcine Müftülüğü hakkında resmi belgelere dayanan bilgiler vermek için akademik açıdan bir çalışma yapma gereği duyduk.

Bu konunun devletlerarası arenada da bir sorun olarak algılanması ayrıca farklı görüşlere de kapı aralamıştır. Yunan kaynakları ile dönemin Türk gazeteleri ve Türk kaynakları arasında uçurumların olması da bu sebeptendir. Biz ise çalışmamızda sadece sözü edilen uluslar arası belgelerden yola çıkarak müftülük kurumunun hukuki yapısı ve Gümülcine müftülüğü hakkında objektif bilgiler vermeye çalıştık.

Aynı zamanda bu tartışma ve sorunların uzağında bir şahsiyet olan 10. Gümülcine Müftüsü Hafız Hüseyin Mustafa Efendi hakkında ilk akademik çalışmayı yaparak, bu konuda Batı Trakya'ya ve rahmet ile andığım dedem Hafız Mustafa Hüseyin Efendi'ye vefa borcumu ödeme gayretinde olduğumu da göstermek isterim.

Son olarak tez konusunun seçiminden ve araştırılmasından, yazılmasına, tezimizin her safhasında maddi ve manevi katkılarıyla bize her türlü desteği sağlayan sayın Prof.Dr. Nesimi YAZICI hocamıza teşekkür etmeyi borç bilirim.

Yine tez yazım aşamasında değerli görüşleri ile çalışmamın seyrine yön veren saygıdeğer hocalarım Eyüp BAŞ ve Vahit GÖKTAŞ'a da şükranlarımı arz ederim.

Ayrıca, Batı Trakya Araştırma Merkezi'ne, Gümülcine Müftülüğü başkâtibi Mustafa İMAMOĞLU'na, değerli arkadaşım Ali Hüseyinoğlu'na, araştırma görevlisi Fatma Merve ÇETİNEL'e, hiçbir zaman maddi manevi desteklerini esirgemeyen Hasan ve Gülsüm PAÇAMAN'a, tashih ve tetkikleri ile metnin son şeklini almasında yardımcı olan eşim Zehra İMANCI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Recep PAÇAMAN

Ankara 2011

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun tarih sahnesinden çekilmesi ile Batı Trakya'da azınlık olarak nitelendirilen Osmanlı bakiyesi halk, Yunan Sevri ve Lozan'da verilen statü ile yaşamlarına devam etmişler, sosyal ve siyasi tüm kurumlar varlıklarını uluslararası bir güvence ile korumuşlardır.

Bu kurumlardan bir tanesi ve belki de en önemli olan Müftülük Kurumu da işleyişine devam etmiş ve sosyal hayat içinde pek çok önemli roller üstlenmiştir.

"İfta" ve "Kadı"lık görevlerini yerine getiren Müftülük Kurumu'nun bu görevleri Yunan döneminde uluslararası garanti altına alınmıştır.

Müftülük müessesinin hassas konumu zaman zaman Türk halkının etnik olarak uyanmasına vesile olmuş; bu durum Yunan makamlarını da daha sert davranışlara itmiştir. Bölgedeki "Müftülük ve Müftü Seçimi" sorunu hâlâ çözülememiş olup, bu araştırma bölgedeki müftülük müessesini ve üstlendiği siyasi rolleri ayrıntılı bir biçimde anlatması sebebiyle hayli önemlidir.

Bu araştırmada tüm Batı Trakya'dan ziyade özellikle Gümülcine iline ait Müftülük Kurumu tüm yönleri ile ortaya konmuştur. Bu çerçevede Müftülük kurumunun, Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'nın insan haklarını ikame etme konusunda ne derece önemli bir görev yaptığı ile ilgili bulgular tespit edilmiş, son yirmi yılda yaşanan "müftü seçimi" sorunu değerlendirilerek; bütün bu sorunların uzağında olmasına rağmen, birlik ve beraberliği sağlayan liderlik vasfına sahip dikkat çekici bir isim olan, 1949-1985 yılları arasında oldukça uzun müftülük görevi yapan 10. Gümülcine Müftüsü Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin hayatı ve çalışmaları hakkında özgün bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Gümülcine Müftülüğü görevi esnasında yaptığı çalışmalar ve ilkeli tutumu ile dikkat çeken Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin hayatı, şahsiyeti bu araştırma ile ilk defa akademik olarak ele alınmıştır.

Tez çalışmasında verilerin toplanmasında yöntem olarak yazılı ve görsel kaynak incelemesi yapılmıştır. Gümülcine Müftülüğü'nün yetki ve görevlerinin doğru bir şekilde anlaşılması için kurumun arşivinde yer alan veriler tespit edilmiş, bu konuda kaleme alınan kitap, gazete dergi ve makaleler incelenmiş, konuyla alakalı olanlar ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Ayrıca uluslar arası belgeler asıl metinlerden ya tercüme edilmiş ya da orijinal metinlerden alıntılanarak çalışmaya katılmıştır. Yunanca eserler ise tercüme ederek onlardan yararlanmak şeklinde olmuştur. Bunun haricinde Hüseyin Mustafa Efendi hakkında veri toplarken özel hatıratından faydalanılmış, ailesi ve halen hayatta olan şahıslarla görüşmeler yapılarak Hüseyin Mustafa Efendi hakkında bilgi toplanmaya çalışılmıştır.

Dönemin gazete ve dergi gibi yazılı basın organlarında müftülük ile ilgili çıkan yazılar özel arşivlere ve kütüphanelere girilerek derlenmiştir. Bu konuda yabancı eser ve çalışmalar da taranarak Yunanlı yazarların görüş ve bilgileri alınmıştır.

Çalışmamızda karşılaştığımız sorunların başında Rodop ili valilik arşivinden yararlanamamış olmamız gelmektedir. (Bu konuda resmî olarak olumlu bir cevap alamadık.) Diğer bir husus yerel basının müftülük kurumu ile ilgili haberlere pek yer vermemesidir. Özellikle ilk dönemlerde basının başlıca tartıştığı konular Türkiye'de Cumhuriyetin inkılâpları ve buna karşı Türkiye'den Batı Trakya'ya iltica edenlerin bunlara cevap vermeleri esas konu olmuştur. Ayrıca müftülüğün her hangi bir yayın organına sahip olmayışı da çalışmamızı güçleştiren hususlardan birisidir.

I. BÖLÜM

BATI TRAKYA TARİHİ

Balkan yarımadasının bir parçasını oluşturan Trakya; Karadeniz, Marmara Denizi ve Balkan-Rodop dağ silsilesi arasında kalan arazi parçasının adıdır. Trakya doğu ve batı olmak üzere iki kısma ayrılmakta ve Doğu Trakya, bugünkü Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki arazisini teşkil etmektedir. Batı Trakya ise Yunanistan'ın kuzey- batısında yer alan ve doğusunda Türk-Yunan sınırını belirleyen Meriç Nehri, kuzeyinde Bulgaristan sınırını belirleyen Rodop Dağları, güneyinde Ege Denizi ve batısında ise Kavala ilini ayıran Karasu Nehri ile çevrelenmiş bulunmaktadır[1]. Bölgenin tarihine bakıldığında, Batı Trakya'nın Osmanlı egemenliğine girmesi araştırmalarımızı Osmanlı öncesi dönem ve Osmanlı dönemi olarak derinleştirmemize imkân vermektedir. [2]

A. Osmanlı Öncesi Batı Trakya Tarihi

Batı Trakya, M.Ö. 2000 yıllarından beri üzerinde yaşanılan bir bölge olup bölgenin en eski halkı, Hint-Avrupa kökenli bir halk olan Traklardır.[3] M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren bu bölge sırasıyla Pers, Yunan ve Makedonya uygarlıklarının egemenliğinde yaşamış, bundan sonra M.Ö. 335 yılına kadar Trakya Krallığı hüküm sürmüştür.[4] Daha sonra Batı Trakya, Roma ve Bizans imparatorluklarının egemenliği altında yaşamıştır.[5] Osmanlı Devleti bölgeyi 1354 yılında fethetmiş ve burada 559 yıl hüküm sürmüştür. Ancak bölgede Türk varlığının, Balkanlara M.Ö. 2. yüzyılda ulaşan İskit Türkleri'nin ve Orta Asya'dan batıya göç eden kavimlerin gelişiyle başladığı bilinmektedir.

Hun Türkleri M.S. 4. yüzyılda, Avar Türkleri 5. yüzyılda, Peçenekler 9. yüzyılda ve Kuman Türkleri 11. yüzyılda buraya yerleşmişlerdir.[6] Batı Trakya'daki

---

[1] Osmanlı dönemindeki Batı Trakya sınırları bunlar değildir. Osmanlı dönemi en son hali haritası için bkz. Ekler Haritalar No.1.
[2] Gömeç, Saadettin, *Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi*, Ankara 1999, s.222.
[3] "Trakya", *Türk Ansiklopedisi*, İstanbul 1985, C. XI, s. 4181.
[4] Beksaç, Engin "Eskiçağlarda Balkanlar", *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I, s.37.
[5] Ahmetbeyoğlu, Ali, "Ortaçağda Balkanlar", *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I, s.69.
[6] Uydu Yücel, Mualla, "Balkanlarda Peçenek, Oğuz, Kuman," *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I, s.185.

bu Türk kavimleri Osmanlıların Balkanları fethi sırasında faydalı olmuşlardır. Hatta Balkanlarda konuşulan Slav dilinde "yardımcı" anlamına gelen "Pomaga" veya "Pomagadiç" kelimelerinden gelişen Pomak ismi, Balkanların fethi sırasında Osmanlı Türkleri tarafından Kuman Türklerine verilen isimdir.

Daha sonra bölge, Türk soyundan olan Bulgarlar ve Macarların istilalarına mâruz kalmış, Bulgarlar XX. yy.'da batıda Morova suyuna, Sırbistan'a, Güneyde ise Makedonya'ya kadar uzanan topraklarda siyasi varlık göstermişlerdir.[7] Macarlar ise M.S. 896'dan itibaren Peçenek Türklerinin gitmesiyle Tuna ve Tisan'ın suladığı ovalara yerleşerek, Bizanslılarla, diğer Türk boylarına karşı ittifak halinde yaşamışlardır.

Türklerin Oğuz kolundan olan Peçenekler Bizans'a karşı yaptıkları savaşlarda defalarca Tuna'yı geçmişler, Makedonya'ya, hatta Sırbistan ve Bosna-Hersek'e, kadar gelmişlerdir. Ancak XII. asırlarda benliklerini yitirmeye başlamış ve bir müddet sonra da tamamıyla Macarlaşarak silinmişlerdir. Aynı yüzyıllarda Kumanlar (Kıpçaklar) da Doğu Avrupa'da devlet kurmuşlardır.[8]

Bulgar Türkleri, Hıristiyanlığı kabul edip Bizans Ortodoks Kilisesi'ne tâbi olduktan sonra, zamanla Slavlaşmışlar ve X. asırda lisanlarını tamamen unutmuşlardır. Macarlar ise, Bulgar Türklerinin akıbetine uğramamak için Hıristiyanlığın Katolik mezhebini kabul ederek, Kuman (Kıpçak) Türkleri ve diğer Türk kabileleriyle karışmışlardır.[9]

"Kuman-Peçenek" Türk Federasyonu'nun M. 1091'de yıkılmasından sonra, Trakya ile Rodoplar, Makedonya ve Bulgaristan'ın dağlık bölgelerinde kalmış olan Kumanlar, Osmanlı Türklerinin Balkanları fethetmelerine kadar, "Şaman" dinine mensup olarak yaşamışlardır. 20 Ağustos 1389 M. (791 H.) tarihinde meydana gelen Birinci Kosova Savaşı'na müteakip kendi arzularıyla İslâmiyet'i kabul etmişlerdir.[10]

---

[7] Ekici, Nuray, "Bulgar Devleti", *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I, s.529.
[8] Uydu Yücel, Mualla, "Balkanlarda Peçenek, Oğuz, Kuman," *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I s.185.
[9] Ekici, Nuray, "Bulgar Devleti", *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I, s.531.
[10] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s. 3.

B. Osmanlı Dönemi Batı Trakya Tarihi

Türklerin güneyden Rumeli'ye geçişleri, ilk olarak Osmanlılardan önce, Aydınoğlu Umur Bey tarafından gerçekleştirilmiş olup, Umur Bey Bizans İmparatorluğu tacı için Kantakuzen'e yardım etmek üzere donanmasıyla Rumeli'ye geçmiştir. [11]

1344 yılına kadar Umur Bey'den yardım alan Kantakuzen, bu tarihten sonra Osmanlı Padişahı Orhan Gazi'ye kendisine yardım etmesi için başvurmuş. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa kumandasındaki 20.000 kişilik Türk kuvveti Rumeli'ye geçerek, Edirne'nin geri alınması için Kantakuzen'e yardım etmişlerdir. Geri dönüşlerinde ise Çimpe (Çimpi) Kalesi'ne bir miktar kuvvet bırakarak ve Gelibolu şehir ve limanını alarak Rumeli'de yerleşmek için bir köprübaşı elde etmiş olmuşlardır.

Osmanlı Türklerinin Gelibolu'ya yerleşmeleri, Avrupalıların dikkatlerini çektiyse de, Balkanların durumunun karışık olması Türklerin işini kolaylaştırdı. Malkara, Tekirdağ ve Bolayır alındıktan sonra, Avrupa devletleri ve Bizans tarafından yapılacak bir müdahale ihtimali de göz önüne alınarak Anadolu'dan bu bölgeye Türk ve Arap göçmenleri geçirilmiş, Gelibolu ve Marmara sahillerine yerleştirilmişlerdir.[12]

Süleyman Paşa'nın ve Orhan Bey'in vefatlarıyla, Şehzade Murat Bey'in Bursa'ya dönüşü, Rumeli'deki fetih hareketlerini büyük ölçüde aksatmış, Bizanslılar ileri bir yürüyüşle Malkara ve Çorlu'yu geri aldıkları gibi, Marmara sahillerini de elde etmeye çalışmışlardır. Osmanlı Padişahı'nın başlarında olmadığı bir anda Rumeli'deki kuvvetlere kumanda eden Lâla Şahin Paşa, Hacı İlbey ve Evrenos Beyler, Bizanslılara karşı şiddetle mukavemet ederek, Rumeli'de çıkması muhtemel bir paniği önlemişlerdir.

I. Murat Anadolu'da işleri yoluna koyup, Balkanlarda tekrar fetihlere başladığı sırada, buralardaki siyasi durum, Osmanlı ilerlemesini kolaylaştıracak vaziyette idi. [13]

---

[11] Afyoncu, Erhan, "Osmanlı," *Balkanlar El kitabı,* Ankara 2006, C.I, s.331.
[12] Çobanoğlu, Ahmet Vefa, "Osmanlılar", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2005, C.XXXIII, s. 490
[13] age, s.491.

Daima ilerleyen ve ilk önce bir uç beyliği olarak kurulan Osmanlı Devleti, I. Murat'tan itibaren düzenli ordularla ve Lâla Şahin Paşa, Evrenos Bey, Hayreddin Paşa gibi değerli kumandanlar sayesinde, Ferecik'ten başlayarak, Gümülcine, İskeçe, Drama, Kavala, Serez ve Karaferya kasabalarını da eline geçirerek Batı Trakya'nın tamamını fethetmiştir (1363-1374). [14]

Osmanlılar, Balkanlarda fethettikleri topraklara Anadolu'dan Türk oymakları getirmiş, bu topraklardaki şehir ve kasabalara yerleştirmişlerdir. Osmanlı döneminde Rumeli'de büyük iskân politikaları izlenmiştir. İlk iskân faaliyeti Orhan Bey zamanında yapılmış olup, daha sonraki dönemlerde de Anadolu'dan getirilen Yörük oymaklar bölgeye yerleştirilmişlerdir.[15] Bu oymakların Rumeli'de çoğalmaları ve geniş alanlara yayılmaları, Osmanlı Devletinin bu bölgede yaşayan halka yönelik kanun ve nizamnameler çıkarmasına sebep olmuştur. Osmanlı Devleti buralardaki yerli aristokrasiyi kendi askerî sınıfı içine almaya çalışmış, Ortodoks Metropolit ve Piskoposlarına tımar tahsis etmiş, önemli manastırların imtiyazlarını onaylamış, birçok şehirlerin eski imtiyaz ve vergi muafiyetlerini devam ettirmiştir. Osmanlıların Balkanlardaki fetihleri sırasında yerli halkın Osmanlı idaresini tercih etmesi, bu fetihleri kolaylaştıran bir faktör olmuştur.

Karlofça Barış Antlaşması ile ilk defa toprak kaybeden Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî gücünün düşman karşısında zayıfladığı ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devletinin zayıflamasından yararlanan Rusya, Çar 1. Petro devrinden itibaren Balkanlarda askerî harekâta başlamış, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Osmanlı Devletindeki Ortodoksların himayesini ele alarak Karadeniz'den Ege'ye kadar olan bölgelerde etkisini arttırmıştı.[16] Bu tarihten itibaren 18. yüzyıl sonuna kadar meydana gelen gelişmeler, Rusya'nın Osmanlı Devleti karşısındaki tehdit ve baskısının daha da artmasına sebep olmuştur. 1789 Fransız ihtilâli ile güçlenen milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı Devleti'nde yayılmasıyla çıkan Sırp (1804-1817) ve Yunan (1815-1830) isyanları, 1814'te Etniki Eterya derneğinin kurulmasıyla başlayan Yunan bağımsızlık hareketi, Osmanlı'nın, bölge siyaseti içindeki zayıflama sürecini hızlandırmıştı. Yunanlıların 1821-1829 yılları arasında Osmanlı Devletine karşı giriştikleri mücadelede Rusya, Yunanlıları desteklemiş, Fransa ve İngiltere de

[14] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s.5.
[15] 16. yy Rumeli İskân Haritası bkz. Ekler Haritalar No. 2.
[16] Balkaç, Zerrin, "Batı Trakya Türkleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara, 2002, C.XX, s.470.

Rusya'nın Yunanistan üzerinde tek başına hak sahibi olmasını engellemek için yine Yunanistan'ın yanında yer almışlardı.[17] Rusya'nın, 1806-1812 yılları arasında yürüttüğü savaş sonucunda imzalanan Bükreş Antlaşmasıyla Eflak-Boğdan ve Besarabya'yı işgalinden sonra, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan 1828-29 savaşı neticesinde imzalanan Edirne Antlaşması'yla (14 Eylül 1829) Sırbistan ve Eflak-Boğdan'a geniş ölçüde muhtariyet verilmişti. Aynı yıl içinde daha önce, İngiltere, Fransa ve Rusya arasında Londra'da imzalanan bir protokolle Yunanistan'ın bağımsızlığı öngörülmüş, bu karar yine Edirne Antlaşmasıyla Osmanlı Devletine kabul ettirilmişti.[18]

"93 Harbi" olarak da anılan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilmesi, Balkanlarda yaşayan Türkler ve hatta bütün bölge halkı için çatışmalar, yağmalar, toplu katliamlarla dolu acı bir kaderin başlangıcı olarak görülebilir. Çünkü bu yenilgiden sonra Rus askerlerinin ve Bulgar çetecilerin, daha sonraki tarihlerde Yunanlıların, Sırpların ve Osmanlının çöküşünden yararlanarak Balkanlar üzerinde hak iddia eden bütün güçlerin oyunlarıyla bu bölge artık, huzursuzluk ve baskılar altında durmak bilmeyen bir mücadele ve çaresizlik içinde yaşanan bir yıkılma sürecine girmiş oluyordu.

Osmanlı Devleti'nin 3 Mart 1878 tarihinde Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşmasını imzalamak zorunda kalmasıyla Batı Trakya topraklarının bir kısmı Bulgarlara verilmiş olup, buradaki Türk nüfusu Rus ve Bulgarların zulümlerine maruz kalmışlardır. Bu sebeple Ayastefanos Antlaşması, Rodoplar ve diğer Rumeli bölgelerinde yaşayan, Rus ve Bulgar zulmünü yakından tanıyan Türklerin büyük tepkisini görmüş, Türkler arasında ayaklanmalar çıkmıştır.[19] Antlaşmanın imzalanmasından kırk gün sonra, Rodop sıradağlarının kuzeyinde, Çirmen yakınlarında, Türklerle Kazak süvarileri arasında ilk silahlı çarpışmalar meydana geldi. Bundan sonra ayaklanmalar, bütün Doğu Rumeli ve Rodoplarda birçok yere yayıldı. Rus kuvvetleri, Bulgar çeteleriyle birlikte ayaklanmaları bastırmaya çalışmış, arazinin elverişsiz olması nedeniyle başarılı olamamıştır. Türklerin ayaklanmaları ve mücadeleleri, Ruslar için büyük bir problem haline gelmiştir.

---

[17] Türsan, Nurettin, *Yunan Sorunu*, Ankara, 1984, s.23.
[18] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s.7.
[19] Balkaç, Zerrin, "Batı Trakya Türkleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara, 2002, C.XX, s.471.

Bu dönem içerisinde gerek Osmanlı topraklarının el değiştirmesi, gerekse Rus ve Bulgar zulmü sebebiyle Türk nüfus Doğu Trakya ve Anadolu'ya göç etmek durumunda kalmışlardır.

Rodop Türkleri zaman içerisinde mücadelelerini daha düzenli bir şekle dönüştürerek, Osmanlı tarihinde ilk Türk Muvakkat Hükümeti'ni kurmuşlardır.[20]

Rodop Muvakkat Türk Hükümeti Bulgar istilalarına karşı sekiz sene süreyle çetin bir savaş vermiş, Balkanları savunmuş olan Süleyman Paşa ve Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa ordularının, silah ve diğer mühimmatından yararlanmışlardır.[21]

Rodop Muvakkat Türk Hükümeti bu mücadeleyi sürdürürken bir taraftan da Osmanlıların desteğini sağlamaya çalışıyordu. Ancak Osmanlı Devleti'nden yardım alamayan Rodop Türkleri, güçlerinin tükenmesi sonunda, yenilgiye uğramışlardır. [22]

Bu gelişmeler ve şartlar karşısında, Avrupalı devletlerce Osmanlı Devletini ilgilendiren konuları ve Bulgaristan meselesini görüşmek üzere bir kongre toplanmasına karar verilmiş olup, 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşmasına göre Osmanlı Devleti kendisine tabi olan Sırbistan, Bulgaristan, Romanya ve Karadağ'ın kendi başlarına birer prenslik olmalarını kabul etmiştir. Doğu Rumeli vilayeti kurulmuş ve Osmanlı Devleti'ne bağlı ancak çeşitli imtiyazlara sahip olmuşlardır.

Berlin Antlaşması'nda umduğunu bulamayan Bulgaristan 1908 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra Balkanlar'da etkin bir politika izlemeye başlamış ve Rusya'nın Balkan Devletleriyle anlaşması ile de Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki varlığına son vermek isteyen Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ, Rusya'nın aracılığıyla aralarında anlaşarak Osmanlıya savaş açmışlardır. I. Balkan Harbi olarak tarihe geçen bu savaş neticesinde Osmanlı Devleti yenilgiye uğrayarak, 29 Eylül 1913'te Bulgaristan'la imzaladığı İstanbul Antlaşması ile Batı Trakya'yı resmen Bulgaristan'a bırakmıştır. I. Dünya Savaşı'nda Bulgaristan ve ittifak kurduğu devletlerin mağlup olması sonrası Batı Trakya, Müttefikler tarafından (Fransız ve Yunalılar) işgal edilmiştir.[23] Bulgaristan ve Müttefikler arasında 27 Kasım 1919'da imzalanan Neuilly Antlaşması, bölge yönetiminin

[20] Turan, Ömer, *Rodop Türklerinin 1878 Direnişi*, Ankara, ?, s.11.
[21] age, s. 12
[22] Dede, Abdurrahim, *Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri*, İstanbul, 1978, s.16.
[23] Oran, Baskın, *Batı Trakya'daki Müslüman Türk Azınlığı, Türk Yunan Uyuşmazlığı*, İstanbul 1990, s.153.

Müttefiklere geçmesini sağlamıştır[24]. Bu süreçte bölgede, bir "Müttefiklerarası Batı Trakya Türk Hükümeti" kurulmuş ve halkın iki dereceli bir referandum ile bölgenin geleceği hakkında fikir beyanı alınmıştır. Bu referandumda halkın seçtiği 8 temsilci (Türkler 5, Yunan, Bulgar ve Yahudiler l) Batı Trakya'nın Fransız mandası altında bir otonomi (dolayısı ile Türk Otonom Yönetimi) veya Yunanistan ile birleşmesini oylamıştır. Ancak, temsilci çoğunluğunu elinde tutan Türklerin vereceği kararın belirleyici olmasına rağmen referandumdan 4'ü Türklerce verilen 5 oyla Yunanistan'la birleşme karan çıkmıştır (14 Mayıs 1919)[25]. Böylece başlayan Yunan işgali, 22 Mayıs 1920'de tamamlanmıştır. Bu durum, Müttefikler ve Yunanistan arasında 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Anlaşması ile (Yunan Sevri) resmileşmiştir.[26]

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile her iki tarafın azınlıkları hakkında temel insan haklarının tam bir eşitlik içinde tanınmasını kararlaştırılmıştır. Batı Trakya Türk Toplumunu özellikle Lozan Antlaşmasının 37.- 45. maddeleri, yakından ilgilendirmektedir. [27]

Daha önce de zikredildiği gibi Yunan Sevri olarak bilinen ve "Yunanistan'da Ekalliyetlerin Himayesine Dair" 10 Ağustos 1920 tarihli antlaşma, Lozan'da Müttefik devletlerle (İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya) Yunanistan arasında imzalanan 16 numaralı protokolle teyit edilip Lozan'la birlikte yürürlüğe girmesi sağlanıyor. Böylece Batı Trakya Türkleri'nin hak ve hukuku Lozan'da iki belge ile tespit edilmiştir. Bu belgelerden biri Müttefik devletlerle birlikte Türkiye'nin de taraf olduğu "Azınlıkların Himayesi" başlıklı 37.- 45. maddeler, diğeri de Müttefiklerle Yunanistan arasında imzalanan Yunan Sevrini geçerli kılan 16. numaralı protokoldür. Batı Trakya Türkleri birincisinde Yunanistan'ın baskıları karşısında statülerini korumada, hak ve hukukunu aramada Türkiye'ye müracaatta bulunabileceklerdir. İkincisinde ise hak ve hukuk arama mücadelesini Milletler Topluluğu'nun devamı olan Birleşmiş Milletler bünyesinde sürdürebileceklerdir. [28]

---

[24] Bele, Necdet, *Ege Denizi ve Ege Adaları*, İstanbul 1995, s. 113.
[25] Batibey, Şevket Kemal, *Batı Trakya Türk Devleti (1919-1929)*, İstanbul, 1979, s.120.
[26] Yunanistanın coğrafyasının bugünkü halini alana dek gelişmesini gösteren harita için bkz. Ekler Haritalar No. 3.
[27] Dede, Abdurrahim, *Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri*, İstanbul, 1978, s. 50.
[28] Batı Trakyalılar Derneği, *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, Ankara,1987, s.105.

Lozan görüşmeleri esnasında Türk delegasyonunun, Batı Trakya halkının kendi geleceğini belirleme talebi (hiç olmazsa bir otonom yönetim olarak) kabul edilmemiştir. Bölgenin Yunanistan'a bağlanması, muhalif olmasına rağmen başta İngiltere olmak üzere büyük Avrupa devletlerinin baskısıyla Türkiye'ye de kabul ettirilmiştir.[29]

Lozan Anlaşması'nın ilgili hükümleri ile Batı Trakya Türk azınlığı, diğer vatandaşlara tanınan haklar yanında özel azınlık haklarına da sahip olmaktadırlar. Bu çerçevede masraflarını karşılamak suretiyle her türlü dini ve sosyal hayır kurumları ile eğitim ve öğretim kurumlan açma, işletme, denetleme ve bu kurumlarda kendi anadillerini serbestçe kullanma hakkına sahiptirler. Yunanistan, bu anlaşma hükümlerini azınlık anayasası olarak tanımayı ve bu hükümlere aykırı hiçbir kanun, uygulama ve resmî muamele yapmayacağını kabul ve taahhüt etmiştir.

C. Yunanistan İdaresi Dönemi Batı Trakya Tarihi

Batı Trakya'nın Yunan idaresindeki tarihinden söz edildiğinde karşımıza çıkan ilk resmî belge niteliğinde olan Lozan Antlaşması'na ve bu antlaşma çerçevesince imzalanan diğer protokollere bakacak olursak; 30 Ocak 1923 yılında imzalanan mübadele protokolünde Batı Trakya Türkleri ve İstanbul Rumları istisna edilerek Yunanistan'da bulunan Türkler ile Türkiye'de bulunan Rumlar arasında nüfus mübadelesi yapılması kararlaştırılmıştır.[30] Buna göre Yunanistan hükümeti, Bulgaristan ve Türkiye'den gelen Rum mübadilleri Batı Trakya'ya yerleştirerek bölgeyi Helenleştirme faaliyetlerine girişmiştir.

1924 tarihinde Yunanistan'da cumhuriyetin ilan edilişi ile Batı Trakya'ya göçmen yerleştirme işi planlı bir biçimde yapılmaya başlanmış, özellikle de 1928 yılında Venizelosun tekrar yönetime geçmesiyle daha da hızlanmıştır.

1935 yılında Venizelosun iktidardan uzaklaştırılması ile başlayan olaylar neticesinde İkinci kez cumhuriyet ilan edilmiş ve ülkedeki karışıklık 1936 yılında diktatörlük yönetimine kadar devam etmiştir. [31]

---

[29] Oran, Baskın, *Batı Trakya'daki Müslüman Türk Azınlığı, Türk Yunan Uyuşmazlığı*, İstanbul 1990, s.153.
[30] Batı Trakyalılar Derneği, *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*, Ankara,1987, s.106.
[31] Balkaç, Zerrin, "Yunanistan", , "Batı Trakya Türkleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara, 2002, C.XX, s.342.

II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla İtalya ile karşı karşıya gelen Yunanistan ordusunda, Batı Trakya Türkleri de asker olarak yer almışlar ve Yunan ordusunda yaralılıklar göstermişlerdir.

II. Dünya Savaşı esnasında önce Almanya'nın (1941) daha sonra da Bulgaristan'ın Yunan topraklarını ve Batı Trakya'yı işgali 1945 yılına dek sürmüş, bu işgal yıllarında bölge Türkleri çok sıkıntılı bir hayat sürmüşlerdir.[32] Bu dönemde ayrıca Yunanistan'da iç savaş patlak vermiş; Batı Trakya, Yunanlı çetelerin baskınlarına ve saldırılarına maruz kalarak pek çok Türk malından ve canından olmuştur. Karışıklığın 1949 yılında sona ermesiyle, savaşlardan ve işgallerden bunalan azınlık Türk'lerinin bir kısmı anayurda göç etmiştir.

1967 yılı cunta rejiminin başladığı yıl olarak tarihe geçmiş ve askerî yönetim monarşiye son vermiştir. Bu askerî yönetim, 1974 yılında Kıbrıs Harekâtı'nın Yunan tarafınca başarısız olması sebebiyle halk tarafından sonlandırılarak Yunanistan'da demokratik cumhuriyet rejimine geçilmiştir. Yunanistan 1981 yılında da Avrupa Birliği'ne tam üye olarak kabul edilmiştir.

Yunan Devleti'nin pek çok kez rejim değişikliği yaşamasına rağmen, Batı Trakya Türkleri'ne karşı sergilenen tutum hiç bir yönetimde değişmemiş ve bu tutum bir devlet politikası haline getirilerek günümüze kadar da devam etmiştir. [33]

Batı Trakya Türklerinin bölgedeki varlığına hukuki statü kazandıran belgelere özetle bakacak olursak, Lozan Antlaşması'nın yanında Lozan'dan önce imzalanmış olan antlaşmalar da geçerliliklerini korumuşlardır. Söz konusu uluslararası antlaşmalar; 1830 ve 1881 metinlerini içine alan 19. yüzyıl "Azınlıkları Koruma" antlaşmaları, Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında ikili bir anlaşma olan 1913 metni ve de Milletler Cemiyeti sistemine bağlı olarak yapılmış olan 1920 Yunan Sevridir.

Yunanistan, Batı Trakya Türkleri'nin bölgedeki etkinliğini uluslararası belgelerden başka kendi iç hukukuyla da düzenlemeye gitmiş, ilk olarak Yunanistan Hükümeti'nce çıkarılan 3 Temmuz 1920-2345 sayılı kanun, 1949 yılında çıkarılan Kral İradesi ve 24.12.1990 yılında yürürlüğe giren kanun hükmünde kararname ile de bu düzenlemeler devam etmiştir. [34]

---

[32] Özgüç, Adil, *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul 1974, s.94.
[33] Balkaç, Zerrin , "Batı Trakya Türkleri", *Türkler Ansiklopedisi*, Ankara, 2002, C.XX, s.342.
[34] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s. 14.

Batı Trakya Türkleri hâlen, Yunanistan egemenliğinde azınlık olarak yaşamakta ve uluslararası antlaşmaların kendilerine kazandırdığı hukuki statüden kaynaklanan haklarını, fiili olarak kullanmak için mücadele vermektedirler.

II. BÖLÜM

BATI TRAKYADA MÜFTÜLÜK KURUMUNUN HUKUKİ YAPISI

Batı Trakya'da müftülük kurumundan bahsetmeden önce "müftü" ve "müftülük" kavramları üzerinde durmak yerinde olacaktır. Müftü kelimesi Arapça olarak "genç, kavi" anlamlarına gelen "fetâ" kelimesinden türemiştir. Şeyhülislâma verilen "müftî" adı da fetva veren kişi anlamındadır. Müftünün, kendisine sorulan soruya verdiği fetva, bir hüküm mahiyeti taşımayıp sadece dinî konuya açıklık getirme özelliği taşır. İslâm devlet geleneğinde sadece kadının verdiği karar, hüküm ifade eder. Bu yönüyle kadı ile müftü arasında bir fark mevcuttur. Kadı, müftünün verdiği fetvalardan yararlanarak hüküm verebilir. Ancak bu, kadının müftüye bağlı olduğu anlamına gelmez.[35]

Şeyhülislâmın temsil ettiği ilmiye teşkilâtının verdiği hizmetler, *"dinî ve hukukî danışmanlık", "eğitim ve öğretim", "yargılama ve yönetim"* olmak üzere üçe ayrılmıştır.[36] "Dinî ve hukukî danışmanlık" hizmetlerini şeyhülislâm ve müftüler, "eğitim ve öğretim" hizmetlerini medreseler ve müderrisler, "yargılama ve yönetim" hizmetlerini ise mahkemeler ve kadılar yerine getirmişlerdir. Şeyhülislâmın ilmiye teşkilâtının idaresine ilişkin yaptığı işler, medrese müderrislerinin, kadıların ve müftülerin tayin ve terfi işlemlerine nezaret etmektir. [37]

A. Yunan İdaresi Öncesi

Batı Trakya Osmanlı Devleti'nde önceleri Edirne vilayetine bağlı bir kaza iken daha sonra 1879[38] yılında sancak haline gelmiştir. Osmanlı, kültür ve medeniyeti gereği hem kaza merkezlerine hem de sancaklara müftü tayin ederdi. Bu sebeple öncelikle Osmanlı Devleti'ndeki müftülük kurumunun özelliklerini ortaya koymak yerinde olacaktır.

---

[35] Ebu'l- Ulâ Mardin, "Fetva", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1989, C. IV, s.583; Davut Dursun, "Osmanlı Devletinde Siyaset ve Din", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1989, C.IV, s.325.
[36] Halaçoğlu, Yusuf, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara, 2007, s.118.
[37] Karatepe, Şükrü, *Osmanlı Siyasi Kurumları "Klasik Dönem"*, İstanbul 1989, s. 153.
[38] Edirne Vilayeti Salnamesi, 1319 Sene-i Maliyesi, s. 781.
http://e-library.ircica.org/media/2344/edirne-vilayeti-salnamesi-defa-28-1319-sene-i-maliye

Osmanlı Devleti'nde müftüler, iki kısımdır: Birincisi, bütün ilmiye sınıfının başı olan merkez müftüsü, yani Şeyhülislâm'dır. İkincisi, diğer müftülerdir ki, bunlara *"kenar müftüleri"* de denir. Osmanlı Devletinde en yüksek hukuk yetkilisi olan şeyhülislâm, sancak ve kazalarda fetva işlerini yürütmek üzere, Hanefi mezhebine göre fetva vermek, şer'î hükümlerde başvuru merci olmak ve olayları cevaplandırmak üzere müftüler tayin etmiştir. Diğer Sünnî mezheplerinin yaygın olduğu Mekke, Medine, Kudüs ve Kahire gibi yerlere Hanefi mezhebi müftüsüyle birlikte Şafiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerinden müftüler de gönderilmiştir. Osmanlılarda esas olarak, kadılar verdikleri kararlarda ve müftüler de fetvalarında Hanefî mezhebi görüşlerine dayanmışlardır. Bununla beraber, müftülere müftülük yapabilmeleri için verilen izinnamelerde, bazı istisnaî hallerde geçerli olmak üzere, başka mezheplerin görüşlerine uymaları imkânı tanınmıştır. Ancak yine de, Hanefî imamlarının en geçerli hükümleri ile fetva vermeleri açıkça emredilmiştir.[39]

Hükümet tarafından atanan müftüler, hazineden önemli bir para alırlar ve ayrıca vakıfların yöneticiliği ya da miraslarda hakemlik gibi kârlı işlere de atanırlardı. Kimi zaman resmî müftülerinkine zıt fetvalar yayımlayan özel müftüler de vardı; ancak bunlar arasındaki rütbe ve prestij farkı, hangisinin fetvasının geçerli olacağını saptardı.[40]

Bilindiği gibi, İslâm tarihi boyunca ve Osmanlı döneminde, fetva verebilmek için, resmî memur olma şartı yoktur. Gerekli ehliyet ve liyakate sahip kişiler de, fetva verebilirlerdi. Ancak en azından bazı dönemlerde, kimlerin fetva verebileceği hususunun belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. H. 984 / M. 1576-1577 tarihinde, Rumeli Beylerbeyi'ne gönderilen bir hükümde, Sivas'ta medrese müderrisinin fetva vermekte olduğu, men edilip, fetva verme yetkisinin Amasya müftülüğüne ait olması gerektiği belirtilmiştir.[41] Fetva kurumunun halk açısından işlevi ve sağladığı yararı düşünüldüğünde, bu konuda yeterliliğe sahip kişiler tarafından fetva verilmesi gereklidir. Söz konusu hüküm, Osmanlı Devleti'nin bu konuya verdiği önemi yansıtmaktadır.

---

[39] Cin, Halil – Akgündüz, Ahmet, *Türk-İslâm Hukuk Tarihi*, İstanbul, 1990, C. I, s. 270.

[40] Berki, Ali Himmet, *İslam Şeriatında Kaza (Hüküm ve Hâkimlik) Tarihi ve İmamlık Müessesesi*, Ankara, 1962, s. 81.

[41] Savaş, Saim, "Fetvaların Işığında Osmanlı Sosyal Hayati Hakkında Bazı Tespitler I", *Toplumsal Tarih*, Haziran 1996, C. V, Sayı: 30, s. 41.

XVIII. yüzyılın sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nda iki yüz on adet olduğu sanılan taşra müftülerinin bir kısmı, bulundukları yerlerde bazı haksızlıklar da yapmışlardır.

Fetva ve yargı arasındaki ilişki incelenirken görüleceği üzere, fetva yargı görevlileri ve taraflar için, dava ile ilgili olarak başvurabildikleri önemli bir kaynaktır. Dolayısıyla müftünün rüşvet ile verdiği fetvanın, yargı aşamasında kullanılması söz konusu olduğunda, taraflardan biri açısından haksız bir durum ortaya çıkacaktır.

Müftülerin halka yaptıkları maddi ve manevî baskılar, bu kurumun, üst mercii konumunda bulunan Şeyhülislâmlık Makamı tarafından araştırılmıştır. Araştırmalar sonucunda, suçu sabit görülen müftüler, genellikle sürgün ya da azil yoluyla cezalandırılmışlardır. Bunun dışında, eyalet yöneticileri tarafından Şeyhülislâmlık Makamına sorulmaksızın verilen cezaların, zaman zaman bu makamca onaylanmadığı ve padişahın iradesine başvurulduğu gözlenmiştir.[42]

Ancak Yunan idaresi sonrası dönemde, Türklerin azınlık statüsüne geçmesiyle yapılan uluslararası antlaşmalar neticesinde, müftülük kurumu sadece Osmanlı'da bildiğimiz anlamda bir müftülük olmaktan çıkmış, Yunan idaresi altında hem müftü hem de kadılık yetkilerini elinde tutan bir müftülük haline gelmiştir. Bu sebeple Osmanlı'da kadı ve yetkilerine bakmak da konunun anlaşılması için gerekli olacaktır.

Kadı, kelime olarak "hükmeden", "yerine getiren" manalarına gelmekte olup, Osmanlılarda şer'î ve hukukî hükümleri tatbik eden, ayrıca devlet emirlerini yerine getiren bir fonksiyona sahipti. Dolayısıyla hukukî olduğu kadar idarî bir memuriyet olarak da görülmektedir. Böylece kadıların görevlerini hukukî, idarî ve beledî olmak üzere başlıca üç noktada toplamak mümkündür.

Osmanlı Devleti'nde şer'î ve hukukî bütün meseleler şer'î mahkemelerde Hanefî fıkhı üzere çözüme bağlanırdı. Bu vazifeyi yerine getiren kadılar, aynı zamanda, bulundukları idarî bölgede şehir ve kasabaların beledî hizmetlerini, bugünkü manada bir noter gibi vekâletname ve alım-satım işlerini de yürütürlerdi.

---

[42] Çağatay, Neşet, "İslâm Hukukunun Ana Hatları ve Osmanlıların Bunun Bazı Kuralların Değişik Uygulamaları", *Belleten,* Ankara, Ağustos 1987, C. LI, s.200.

B. Yunan İdaresi Dönemi

Tarihi süreç içinde imzalanmış olan tüm uluslararası belgeler göz önüne alındığında, bölgede yaşayan Türklerin sosyal yapılanmasından bahseden ilk belge Osmanlı İmparatorluğu ile Yunanistan arasında 14 Kasım 1913 yılında yapılan Atina Antlaşması'dır[43]. Atina Antlaşması'nın 11. maddesi ve 3. protokolde yer alan hükümler gereğince; Müftüler kendi bölgelerinin Müslüman seçmenlerince seçilecektir. Başmüftü, müftülerden oluşan bir kurul tarafından seçilecek ve Yunan Krallığı'nca üç seçilmiş aday arasından atanacaktır. Bu antlaşma, Birinci Dünya Savaşı, Türk Kurtuluş Savaşı sebebiyle uygulanmamış, kâğıt üzerinde kalmıştır.

Batı Trakya'nın Yunan egemenliğine geçmesinden bir ay sonra, 24 Haziran 1920'de çıkarılan Atina Antlaşması'nın ardından Müslümanların cemaat ve müftülük hukuklarını yasa olarak düzenleyen, 2345 sayılı yasa da Yunan parlamentosunda kabul edilmiştir.[44] Yasada; İslâm cemaatine ait vakıf gelirlerinin cemaat yönetim kurullarınca harcanacağı, diğer cemaat gereksinimlerinin yanı sıra çeşitli eğitim harcamalarının da buradan karşılanacağı; müslüman okullarının yönetilmesi ile öğretmenlerinin atanması ve görevden alınması yetkisinin cemaat yönetim kurullarına ait olduğu belirtilir. Müftülerin cemaat tarafından, başmüftünün de müftüler tarafından seçilmesi esası getirilir.

Başmüftülük hiçbir zaman kurulmaz. 1949'a kadar cemaat yönetim kurulları hükümet tarafından atanır. Ancak 12. Maddesi 1949 yılında Kral iradesi yürürlüğe sokulmuştur.[45] Ancak bu, 1967 askerî darbesi ile yönetime gelen cunta tarafından kaldırılmıştır. Bu hak halen geri verilmiş değildir.

"Yunanistan'daki Azınlık Haklarının Korunması" hakkındaki 19'20 tarihli Yunan Sevri [46] ve Lozan Antlaşması [47] gereğince; masrafları kendilerine ait olmak üzere Yunanistan'daki Müslüman azınlığına her türlü hayır, dini ve sosyal kurumlar ile okullar kurma hakkı verilmiştir.

1967 yılında Yunanistan'da işbaşına gelen Cunta seçimle gelen heyetleri lağvederek yeni heyetler tayin etmiş, Dedeağaç Cemaat Heyeti'ni kaldırmış, heyetlerin yetkilerini kısıtlamıştır. Halen İskeçe ve Gümülcinede Cuntanın 1967

[43] 14 Kasım 1913 Atina Antlaşması'nın Yunanca orijinal metni için bkz. Ekler. Belgeler No. 1.
[44] 2345 sayılı yasanın Yunanca orijinal metin için bkz. Ekler. Belgeler No. 2.
[45] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s.72.
[46] Yunan Sevrinin Yunanca orijinal metni için bkz. Ekler. Belgeler No. 3.
[47] Lozan Antlaşması Yunanca orijinal metin için bakınız Ekler. Belgeler No. 4.

yılında atadığı cemaat heyetleri görevdedir. 1920 yılında çıkarılan kanunun müftü seçimleri ile ilgili hükümleri de uygulanmamaktadır. Yunanistan hükümeti kendi iradesi Dimetoka Gümülcine ve İskeçe müftülüklerine müftü vekilleri olarak tayin etmiştir. Bu durumu yasallaştırmak 24.12.1990 tarihinde 2345 sayılı yasayı geçersizleştirecek (9. madde) bir kanun hükmünde kararname yayınlamıştır[48].

Yunan İdaresi Döneminde Yunanistan'daki Müslümanları ve Batı Trakya Türklerini etkileyen maddeler sırasıyla şöyledir:

1. 14 KASIM 1913 ATİNA ANTLAŞMASI

Balkan Savaşlarından sonra Osmanlı Devleti ile Yunan Krallığı arasında imzalanmıştır. Batı Trakya'nın batı sınırına kadar[49] Yunanistan'ın sahip olduğu bölge için yapılmıştır. Bu bölgenin Müslüman Türkleri de 1923 mübadelesine dâhil olduğundan, 1913 Atina Antlaşması'nın Müslüman kökenli halkı mübadeleye dâhil olan başka bölgeler için de geçersizdir.[50]

Kanun çeşitli nedenlerle uygulanmamış olsa dahi Yunan Yargıtay Mahkemesi'nin 331/1995[51] sayılı kararı, antlaşmanın geçerlilik arz ettiğinin bir kanıtıdır. Söz konusu antlaşmanın müftü ve başmüftü hakkındaki onbirinci maddesi ile üçüncü protokolünde yer alan hükümler şunlardır. [52]

11. MADDE

Yunanistan'a bırakılan yerler halkından Yunan idaresi altın da kalacak olanların can ve mallarıyla namus, din, mezhep ve adetlerine tam bir özen ve saygı gösterilecek ve bu halk kesimi Yunan asıllı olan Yunan uyrukluların taşıdıkları medenî ve siyasal hakların tümüne sahip olacaklardır. Hutbelerde Halife'nin adının anılmasına devam olunacaktır. Bugün için kurulu bulunan veya ileride kurulacak olan İslâm cemaatinin özerk kuruluşlarına ve bunların alt kuruluşlarına ve bunlara ait para ve malların yönetimine kesinlikle noksanlık getirilmeyecek, toplum İslâm Cemaatinin başkentte (İstanbul'da) bulunan yüce meşihat makamına (Şeyhülislâmlık) tabi bulunacak olan dinî başkanları ile olan ilişkilerine de kesinlikle

[48] Kararnamenin Maddenin Yunanca metni için bkz. Ekler. Belgeler No. 5.
[49] Batı Trakya Yunan topraklarına bu yıllarda dâhil olmamıştır.
[50] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s. 39.
[51] Yargıtay kararının Yunanca orijinal metni için bkz Ekler. Belgeler No. 6.
[52] Erim, Nihat, *Devletlerarası hukuk ve siyasi Tarih Metinleri* (Osmanlı İmparatorluğu antlaşmaları), Ankara, 1953, C.I, s.477-488.

noksanlık getirilmeyecek ve başmüftünün atanma yüce Şeyhülislâmlık katınca yapılacaktır.

Müftülerden her biri kendi yetki alanı içindeki Müslüman seçmenler tarafından seçilecektir.

Başmüftü, Yunanistan'daki tüm müftülerden oluşan bir seçim kurulu tarafından seçilecek ve belirlenen üç aday arasından Yunan Kralınca atanacaktır.

Yunan hükümeti, başmüftünün seçimini İstanbul'daki Yunan Elçiliği ile yüce Şeyhülislâmlık katına duyurulacak ve Şeyhülislâm tarafından seçilmiş olan başmüftü, memuriyet görevini yerine getirmesi için, diğer müftüler üzerinde egemenlik hakkına ve fetva verme yetkisine sahip olacaktır.

Müftüler, sadece din işleri üzerindeki yetkileri ile vakıf emlakinin idaresi ve denetim işlerinden başka evlenme, boşanma, nafaka, vesayet, erginlik (rüşt) Müslümanlara ait vasiyet işleri, miras ve tevliyet gibi konularda Müslümanlar arasındaki uyuşmazlıklar hakkında hüküm verme yetkisini taşıyacaklardır. Müftüler tarafından düzenlenen ilâmlar (kesinleşmiş kararlar) Yunan yetki dairelerince icra edilecektir.

Miras işlerine gelince, Müslümanlardan bu işle ilgili olan taraflar önce aralarında anlaşırlar, sonra hakem sıfatıyla müftüye başvurabilirler. Bu şekilde verilecek hakem kararına karşı yerel mahkemelere yapılacak her türlü başvurular kabul olunacaktır. Meğerki aksini kanıtlayacak açık bir belge ve şart buluna.

3 NUMARALI PROTOKOL

1) Vaktiyle camie kalbolunmuş ve esna-ı muhasamatta hâl-i aslîlerine icrâ edilmiş olan eski Hıristiyan kiliseleri hakkında cânib-i hükûmet-i seniyeden her ne suretle olursa olsun hiç bir talep ve iddia dermeyân olunamayacaktır.

2) Kiliseye kalbolunan cevamîin vaktiyle kilise olmadıklarına dair canib-i hükümet-i seniyeden serdolunacak her bir iddia hükûmet-i Yunaniyece tetkik edilecektir.

3) Mâmafîh (1) numaralı fıkrada zikrolunan cevâmie ait emvâli vakfiyenin varidatı mevcût ise bunlar mahfuz kalacak ve muhtass-ı aslîlerine mümasil makâsıt uğruna serbestçe sarf olunmak üzere yeni ilhak olunan arazideki cemaat-ı İslâmiyeye teslim edilecektir...

4) Hükümet-i kraliye kendi masrafına ait olarak pâyitahtta, bir cami ve lüzumu his olunacak köylerde dahi diğer dört cami inşa ettirecektir.

5) Mevad-ı salifenin tefsir veya tatbikine müteallik bi'l-cümle ihtilâfât akddolunacak bir tahkimnameye tevfikan Lahey'de bir mahkeme-i hakemiye marifetiyle fasl edilecektir.

6) Nüvvâb yetiştirmek üzere bir müessese-i mahsûsa dahî tesis edilecektir.

7) Başmüftü ile müftüler ve bir de anların aklâmındaki memurîn ve müstahdimîn Yunan memurîninin haiz oldukları aynı hukuk ve vazâifi hâiz olacaklardır.

8) Başmüftü intihap olunan müftünün ser'an matlûp olan kâffe-i evsafı cami olup olmadığını tahkik eder.

9) Müftüler ancak Yunan Krallığı kanûn-i esâisinin 88. inci maddesi ahkâmına tevfikan azlolunabilecektir.

10) Cemaat-ı İslâmiye'ye nezâret ve idare-i evkaf ile de mükellef olduklarından başmüftünün başlıca vezâifinden biri de anlardan hesap talep etmek ve buna müteallik muhasebe cetvellerini hazırlatmaktır.

11) Menfaat-ı umûmiyeye müstenit olduğu tahakkuk etmedikçe ve evvel be-evvel muhik bir taviz verilmedikçe hiç bir vakıf yer istimlâk edilemeyecektir.

12) Makabir-i umumîye-i İslâmiye emval-i vakfiyeden olmak üzere tanınacaktır.

13) Cemaat-ı İslâmiye'nin şahsiyet-i maneviyesi tanınmıştır.

14) Müftüler tarafından isdar olunan hüccet ve ilâmlar başmüftü tarafından tetkik olunacak ve başmüftü bunları ahkâm-ı şer'iyeye muvafık bulduğu takdirde tasdik edilecektir. Bu hüccet ve ilâmlar Müslümanların vasiyetlerinden gayrı mesâil-i diniyeye veyahut münhasıran maddî birtakım menâfıe taallûk ettiği takdirde gerek başmüftü ve gerek alâkadar taraflar makam-ı âli-i meşîhat-penahi'ye müracaat edebileceklerdir.

15) Mekâtib-i Husûsiye-i İslâmiye ve ezcümle Selanik'teki Mithatpaşa Mekteb-i Sınayii tanınacak ve bunların zaman-ı teessüslerinden beri kendi masraflarına karşılık olmak üzere malik oldukları haklar mahfuz kalacaktır.

Burada dikkati çeken en önemli hususlardan biri müftülerin bulundukları bölgelerdeki Müslüman seçmenler tarafından seçilecek olmaları esasıdır. Dikkate değer diğer önemli bir husus da, başmüftülük müessesesinin varlığı ve başmüftünün menşurunu meşihat makamından alacak olmasıdır.

Bugün meşihat makamının yerine kaim olan müessese Diyanet İşleri Başkanlığı olduğuna göre, Batı Trakya'daki müftülerin veya bunların seçeceği başmüftünün Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığınca onaylanması icap etmektedir.

2. 24 Haziran 1920 2345/ 1920 Sayılı Kanun

"Ülkedeki Müslümanların muvakkat başmüftü ve müftüleri ile Müslüman Cemaatleri Emvâlinin idaresine dair" 24 Haziran - 3 Temmuz 1920 tarihli 2345 numaralı kanunun maddeleri şunlardır. [53]

Madde: 1

1) Devlet dâhilindeki Cemaat-i İslâmiye'nin teşkil ve idaresine veya Başmüftü seçimini müteallik hususî kanunun kabulüne değin merkez ve memuriyeti Atina olmak üzere muvakkat bir başmüftü tayin edilir

2) Devlet dâhilindeki Müslümanların dinî reisi olarak tanınacak olan başmüftü, me'murîn-i devletle, Maârif ve Mezâhip Nezâreti vasıtasıyla temastadır. Yalnız Adliye Nezâreti ile doğrudan doğruya muhabere edebilir.

Madde: 2

Başmüftü işbu kanundaki hukukunu kullandığı gibi kavânîn-i şer'îyenin emir ettiği mesâili de tatbik eder. Devlet dâhilindeki müftülerin vazifelerini hüsn-ü sûretle îfâ edip etmediklerini de teftiş eder.

Madde: 3

1) Evvelki maddede beyân olunan başmüftü Yunanistan'da mevcut müftülükler makamında bulunan zevat meyanından seçilir. İlk seçimde başmüftü olacak zât, bâb-ı meşîhattan menşuru olan müftüler arasından seçileceği gibi diğer seçimlerde dahî başmüftünün tayininden sonra işbu kanunun maddelerine nazaran tayin edilmiş veya resmen memuriyetleri tasdik edilmiş olan müftüler meyanından seçilir.

[53] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s. 71-73.

2) İşbu kanunun merîu'l icra olmağa başlayacağı günden itibaren on gün zarfında Maârif ve Mezâhip Nâzırının hükûmetin resmî gazetesinde neşredeceği bir emirname ile müftülük makamında bulunanları ve hükümetçe me'mûriyetleri resmen musaddak olanları Selanik veya Atina'da bir kongreye davet eder ve zaman ve toplantı mahallini tayin eder. İleride eğer başmüftülük makamı boş kalır ise aynı muamele üzre hareket olunur. Bütün müftüler kongrenin inikadından on beş gün evvel içtimadan haberdar edilir.

3) Kongrede eğer Yunanistan'daki müftüler adedinin yarısından bir fazlası hazır ise içtima ekseriyetle vukuû bulmuş demektir. İttihâz edilecek her karar ekseriyetle müttehîz addedilir. Beşeriyet mevcut değilse Maârif ve Mezâhip Nâzırı kongreyi on gün sonra içtimaa davet eder. İkinci kongrede ekseriyet mevcut olsun olmasın kongre ekseriyetle içtima etmiş gibidir. Vekâleten rey vermek caiz değildir. Kongrede hazır bulunacak müftüler gidiş ve dönüş harcırahları ile masarif-i sâireyi alırlar.

4) Müftüler meyânında en yaşlı bulunan zât içtimaa riyaset eder, kâtiplik vazifesini de en genç bulunan zat îfâ eyler.

5) Mezâhip Nâzırı tarafından seçilmiş, Dâhiliye, Hariciye veyahut Mezâhip Nezâretleri daire müdürlerinden bir zat Hükümet Komiseri sıfatı ile içtimada hazır bulunacak ve kongrenin açılışıyla bitişini ilân edecektir.

6) Bu suretle ictima eden kongre, gizli rey ile bu maddenin (1) no.lu fıkrasındaki şeraiti haiz olanlar meyanından üç başmüftü adayı seçer,

7) Eğer reylerin sayımı neticesinde orada hazır bulunanlardan üç aday reylerin ekseriyetine malik olmazsa seçim, umum için yeniden mübaşeret olunur. Ve bu defa fazla rey alan üç aday başmüftülüğe namzet olur.

8) Seçim şekli ve reylerin tasnifi ve saire teferruat, emr-i Krali ile tanzim olunur.

9) Yapılan seçim hakkında bir zapt varakası yazılarak riyaset eden zât tarafından mütalea edilmeksizin içtimada hazır bulunan hükûmet komiseri vasıtası ile Maârif ve Mezâhip Nezâretine takdim edilir. Gösterilen üç namzetten biri (Nâzırın katî olan intihabı ile) Mezâhip Nâzırı'nın teklifi ile ve emr-i Krali ile başmüftü tayin olunur.

10) Tayin edilen Başmüftü Hükümet memuru gibi Maârif ve Mezâhip Nâzırı huzurunda tahlif edilerek vazifesine mübaşeret eder.

Madde: 4

1) Başmüftü altı yüz drahmi maaş aldığı gibi fevkalâde tahsilât olarak sekiz yüz drahmi bir maaş zammı alır.

2) Baş müftülük dairesinin icarı için (2.000) ve kırtasiye masairfile teshin masrafı için de senevî (2.000) drahmi Maârif ve. Mezâhip Nezâreti'nin sarfiyat bütçesin ilâve edilir.

Madde: 5

1) Başmüftü mâiyetine, Yunan Usanma vakıf (600) drahmi maaşla bir kâtib-i umûmî Yunan kavânînine âşina birine daire müdürü derece ve maaşil bir terceman, mahkeme-i şer'iyye için birinci sınıf bir kâtip birinci sınıf ve maaşla biri Türkçe, diğeri Rumca muhabere için iki mübeyyiz veya (daktilograf), yüzellişer drahmi maaşla da iki hademe tayin edilir.

2) İşbu mevkilere başmüftünün tensibi ve emr-i Krali ile muayyen şeraiti haiz olan ve tâbiiyeti Yunâni'ye'de bulanan kimseler tâyin edilir.

3) Yukarıda bahsolunan me'murlar başmüftünün teklinle ve Mezâhip Nâzırının iradesile emr-i Krali ile tayin edilir. Mübeyyizler odacılar doğrudan doğruya Nâzır tarafından tayin olunurlar.

4) Başmüftünün maiyetinde kendi tarafından müntehip birinci sınıf Müftü maaşile şer'i meselelere vâkıf bir hususi memur bulunur.

Madde: 6

1) Devlet dâhilindeki müftülüklerden biri münhal kalırsa vali-i umûmîlik merkezinde ise Vali-i umûmî, eğer değilse alâkadar mutasarrıf tarafından bir ay zarfında müftünün intihap edileceği ilân edilir ve bu ilân münhal kalan müftülükteki camiler ve belediye dairesine ve müslüman müntehiplerin meskûn bulundukları cemaat dairelerine talik edildikten maada mahallî gazetelerde ve Atina'da münteşir gazetelerin birinde neşredilerek intihap günü ile menâtık-ı intihabiye tayin edilir.

2) Müftü intihap olunabilmek için bir medreseden veyahut mekteb-i nevâptan mezun olmak veyahut sabıkan müftü bulunmak lâzım olduğu gibi kanunu

cezanın 22, 24, 456, 457, 461, 462. maddeleriyle 487. maddenin birinci fıkrasında tayin olunan ceza veya cinayetle mahkûm olmamak da şarttır.

3) Salâhiyeti meşkûk olduğu halde müftü tarafından verilen her karar 5 drahmilik bir varaka üzerine yazılarak berâ-i teftiş başmüftüye irsal edilir. Başmüftü mezkûr kararı tebdil etmek mi haizdir. Başmüftü te'yiz edilen kararı müftüye iade eder. Namzetler yukarıda bahsolunan ilânın gazetelerde son neşri gününden itibaren 15 gün zarfında alâkadar Bidayet Müdde-i Umûmîliği ile İstinaf Müdde-i umumiliği tarafından muta hüviyet vesâik ile tasdiknamelerini istidalarına rapten Vali-i Umûmiliğe, eğer bu mevcut değilse mutasarrıfa takdim ederler Vâli-i Umûmi veya mutasarrıf işbu evrâkın ahzinden itibaren 10 gün zarfında kendi tâleasiyle beraber bunları Mezâhip Nezâretine takdim eder. Nâzır müftülüğe münasip görmediklerinin isimlerini çizerek on gün zarfında evrakı mezkûreyi başmüftüye irsal eder. Başmüftü bu namzetlerin matlûp şeraiti haiz olup olmadıklarını tetkik ederek, istida takdik eder, namzetlerden evvelki maddede beyan olunan şeraiti haiz olup da Nâzır tarafından isimlerinin kaydı terkin edilenlerin bir cedvelini ilgili Vali-i Umumi veya mutasarrıfa gönderir.

4) Müftü, intihabı icra edilen seçim defterlerinde mukayyet olup da mahallî belediye veya cemaat dairesinden tâbiiyeti Yunâniyeyi muhafaza ettiğine dair tasdikname getiren yahut seçim defterlerine rey vermek usulü cari olan yerlerde elinde mezkûr defter bulunan her müslüman seçim hakkına maliktir.

5) İntihap; muayyen günde Vâli-i Umûmi veya mutasarrıf tarafından tayin edilen bölgelerde işbu maddenin üçüncü fıkrasında bahsolunan cedvelde mukayyet namzetler meyanında gizli reyle kurşun tanelerile icra edilir. Ekseriyeti arayı ihzar eden muvaffak olmuş demektir. Bu suretle intihap edilen zat müftülük mıntıkasının merkezindeki bidayet mahkemesi tarafından ilân edilir. Ve mezkûr ilân bidayet mahkemesi daireline talik edilerek 15 gün muallâk kalır. İşbu müddet zarfında her müntehip, alâkadar bidaye mahkemesi kâtibi huzurunda yazılacak bir mazbata ile intihabın sıhhati hakkında itiraz edebilir. İtirazlar, mutaarrızın israrıile tayin edilen müddetin hitamında bidayet mahkemesinin ilk içtimaında niyet edilir. Müzakere esnasında ekseriyet ihraz eden zat intihabını müdafaa için hazır bulunabilir. İşbu maddede beyan olunan bütün mesail pulsuz adî evrak üzerine kaydedilir.

6) İntihap tasdik edildikten sonra buna bir itiraz vuku bulmamış ise bidayet mahkemesi Reisi evrakı bilâ ihmal Mezâhip Nezâretine takdim eder. Mezâhip Nâzırının inhasile irade-i Kralinin sudürunu müfeakip ekseriyeti haiz olan zat müftü tayin edilir. Emir, yakın 45 gün zarfında başmüftüye irsal edilir. Mumaileyh te mezkûr emri, tayin edilen müftüye gönderir.

7) Tayin edilen müftünün, vazifesine mübaşeret etmezden evvel Hükümet memuru gibi tâbi bulunduğu şehrin mutasarrıfı huzurunda resmî tahlifi icra edilir.

8) İşbu maddede tatbika ait teferruat emr-i Kralile tanzim olunur.

9) İşbu kanunun ilânı zamanında Yunanistanda müftülük makamında bulunanların başmüftünün vazifelerine mübaşeretinden iki ay sonra intihabı emredilebilir. Bu defa seçilenler işbu kanun ahkâmına göre tayin edilirler. Mamafih bu gibi müftülerin resmen tasdik memuriyeti ve emr-i Kralile tayini ancak başmüftünün teklifi üzerine kabil olabilir. Bu zevatın dahi, işbu maddenin zeylinde münderiç olduğu gibi, tahlili mecburidir.

Madde: 7

1) Başmüftü ve müftüler Mezâhip Nâzırının talebi ve emr-i Kralile âtîdeki sebepler tahtında azledilebilirler.

Evvelâ: Eğer kanunu cezanın 21, 22, 24, 450, 457, 461, 462. maddeleriyle 482. maddesinin 1. fıkrasında muayyen cürümlerden dolayı bir hükmü kati ile mahkûm edilmişler veya hukuku medeniyeleri ıskat edilmişse.

Saniyen: İcra-i vazifeye ma'ni, bir marazdan muztarip veya gayri muktedir bulunuyorlarsa veya mevkilerile mütenasip olmıyan delâil-i kaviye ile isbat edilen ahvale ictisar eylemişlerse.

2) Zeyl-i evvelin ikinci şıkkında bahsolunan mesai başmüftüye ait ise ikame-i dava Mezâhip Nâzırı veyahut devlet dâhilindeki müftülerin ekseriyeti tarafından takdim edilecek bir istida ile talep edilebilir. Eğer müftüye ait ise ikame-i dâvâ başmüftü ve yahut Mezâhip Nâzırı tarafından vukubulur.

3) Birinci zeylin kısm-ı evvelinde meşrut mesailin vücudu başmüftüye ait ise Atina'da istinaf meclisi tarafından muta kararname ile sureti kafiyede te'kit edilir. Müftüye ait ise Mezâhip Nâzırı ve yahut mezkûr nezaretin birinci şube müdürü tarafından tayin edilen ve başmüftünün riyaseti tahtında bir veya iki müftü

ve Atina'daki mahkeme-i istinafın iki azasından müteşekkil bir heyet tarafından suret-i lâyikada esbabı mucibe dercile ihzar edilen kararname ile tekit olunur.

Madde: 8

1) Müftüler, mevkilerinin ehemmiyetile mütenasip olmak üzere üç sınıfa tefrik edilirler.

2) Müftülerin adet, sınıf ve mıntakaları, başmüftünün reyile Devlet dâhilindeki ve emr-i Kralile tayin edilir.

Madde: 9

1 Temmuzdan itibaren müftülerin maaşı bervechi zîrdir:

Birinci sınıf müftülerin maaşı: 500 drahmidir.

İkinci sınıf müftülerin maaşı: 100 drahmidir.

Üçüncü sınıf müftülerin maaşı: 300 drahmidir.

Madde: 10

1) Müftüler vezaif-ı şer'iyelerini ifa etmekle mükellef oldukları gibi daireleri dahilindeki cemaatlerin umur-u Maârif ve dînîyesile meşgul olan kimseleri de teftiş etmek salâhiyetleri dahilindedir. Bundan mâada cemaatler tarafından vâridatı evkâfın suret-i idaresini de teftiş edebilirler. Müslümanlar arasındaki, nikâh, talâk, nafaka, vesâyet ve velâyet, miras, sagîr-i mümeyyiz, mesail ve dâvâlarında haletmek müftülerin vazifesi dahilindedir. Hukuku aile-i İslâmiye kavanîninde mezkûr her mesele için rey vermek salâhiyetleri meyanındadır.

2) Salâhiyeti meşkûk olduğu halde müftü tarafından verilen her karar beş drahmilik bir varaka üzerine yazılarak bera-i tetkîk başmüftüye irsâl edilir. Başmüftü mezkûr karan tebdil etmek hakkını haizdir. Başmüftü temyiz edilen kararı müftüye iade eder. Eğer mezkûr ilâmın o müftülüğün merkezi memuriyeti dâhilindeki bidayet mahkemesi reisi tarafından kâbili icra olduğu ilân edilmez ise Usûl-u Muhâkemat-ı Hukukiye Kanununun 110. maddesinin ikinci zeyline nazaran müddeî ile müddei-aleyh arasındaki dava muhâkeme edilmemiş addedildiği gibi ilâmı mezkûr kabili icra da değildir.

3) Kararın aslı ve tercümenin tasdikli sureti müftünün muharreratı ile birlikte bidayet mahkemesi reisine tevdi edilir. Reis, yalnız kararın müftünün işbu kanun ile muayyen salâhiyeti dairesi dâhilinde i'ta edilip edilmediğini tetkik eder.

Eğer reis mezkûr ilâmın kabili icra olduğunu ilândan istinkâf ederse o zaman müddeîlerin istidaisle mesele alâkadar bidayet mahkemesi huzuruna getirilir ve davâ-i âdie gibi niyet edilir. Bidayet mahkemesi ilâmın metnini tetkike salâhiyettar değildir. Karar ise adi veya fevkalâde bir vasıta-i kanûniye tabi değildir.

4) Birinci kısımda bahsolunan ve ezcümle nikâh izinnamesi gibi evrak için ahzolunacak ve bunları talep edenler tarafından tediye edilecek ücretler başmüftünün teklifile Maârif ve Mezâhip Nâzırının inhası neticesi olarak irade-i Kralile tanzim olunur.

Madde: 11

Başmüftü ve müftüler hükümetin me'mûrin-i resmisinden addedildiklerinden erkân-ı hükûmetle muhaberatı, devletin lisan-ı resmîsi olan Rumca ile cereyan eder. Beyinlerinde ve cemaatler arasındaki muhabere türkçe cereyan edebilir. Mektupları ve telgrafları posta ücretinden müstesnâdır.

3. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevri

"Yunan Sevri" Yunanistan'daki azınlıkların korunmasıyla ilgili olarak yapılan antlaşmadır. İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ile Yunanistan arasında imzalanmış olup Yunanistan, ülkesindeki azınlıkların haklarının korunması ile ilgili olarak Milletler Cemiyet'ne karşı sorumlu kılınmıştır. Antlaşmanın önemli hükümleri; [54]

Madde 2

Yunanistan'ın yükümlülükleri: Hiçbir fark gözetmeden ülkesinde yaşayan herkesin yaşınım ve özgürlüklerini koruyacak, dinlerini özgürce uygulayabilmelerini sağlayacaktır.

Madde 7

Bütün Yunan uyruklular yasa karşısında eşittir, aynı kişisel ve siyasal haklardan ayrım yapılmaksızın yararlanırlar. Din ve inanç farkı işe alınma, memur olma hakkının kullanılmasında etkili olmayacaktır. Özel işlerde ve yayınlarda istenilen dil kullanılır.

[54] Yunanca orijinal metinden tercüme. Metnin Aslı için Bkz. Belgeler No. 3.

Madde 8

Azınlıkların, harcamaları kendilerine ait olmak üzere, dinsel toplumsal kurumlar ve okullar kurma, işletme ve denetleme ile buralarda kendi dillerini kullanma hakkı vardır.

Madde 9

Farklı dil konuşan yurttaşların önemli oranda bulundukları bölgelerdeki resmî okullarda, o dilde (çoğunluğun dilinde) eğitim yapılır.

Madde 10

Müslümanların kişisel durum ve aile hukuku ile ilgili sorunları, İslâm adetleri çerçevesince çözülür ve bunun için gerekli önlemler alınır, düzenleme yapılır. Dinsel yerler ve mezarlıklar korunur. Vakıflar ve diğer dinsel ve sosyal kuruluşlar tanınır, yenilerinin kurulmasını kolaylık sağlamak esirgenmez.

Madde 16

Bu antlaşmanın getirdiği azınlık hükümleri, Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altındadır.

4. 30 Ocak 1923 Türk ve Yunan Ahalinin mübadelesi Hakkında Mukavele

Bu mukavelede mübadele dışı bırakılan bölgede oturanların (Batı Trakya ve İstanbul) bulundukları yerde kalma, buraya dönme ve mülkiyette serbestçe tasarruf haklarına hiçbir engel çıkarılmaması öngörülmektedir. [55]

5. 24 Temmuz 1923 Lozan

Yunan Hükümeti'nin Lozan hukukuna göre Türk azınlığa karşı yükümlülüğü: Yunanistan; Batı Trakya Türk azınlığının doğum, vatandaşlık, dil, ırk ve din ayrımı yapılmaksızın yaşam ve özgürlüklerinin korunmasını; ibadet serbestliğini; dolaşım ve göç etme özgürlüğünü; yasalar önünde eşitliğini; çoğunluğun yararlandığı siyasi ve sosyal haklardan yararlanmasını; özel hayatta, ticarette, dinde, basın-yayında, kamu organları ile ilişkiler ve mahkemelerde Türkçenin serbestçe kullanılmasını; Türklerin yardım, din ve sosyal amaçlı kurumlar

[55] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s. 54.

ve okullar kurma ve yönetme hakkını; her iki dilde de eğitim veren ilkokullar kurmayı ve dinî kurum ve vakıflar için tam himaye sağlamayı kabul etmiştir.

Lozan Barış Antlaşmasının 27. maddesi ve Azınlıkların Korunması Kesimi

Madde 27

Türk ülkesinin dışında, işbu anlaşmayı imzalayan öteki devletlerin egemenliği ya da koruyuculuğu altında bulunan ülkelerin uyrukları ile Türkiye'den ayrılmış ülkelerin uyrukları üzerinde, Türk Hükümeti ya da Türk makamlarınca, siyasal, yasama ya da yönetime ilişkin herhangi bir nedenle olursa olsun, hiçbir güç ya da yetki kullanılmayacaktır

Şurası kararlaştırılmıştır ki, Müslüman din makamlarının ruhanî yetkilerine halel verilmiş değildir.

Aşağıda görüleceği gibi, söz konusu azınlıkların hakları özetlenmiş biçimde ve tamamıyla genel nitelikte kaleme alınmıştır. Yunanistan ile Türkiye bu hükümleri karşılıklılık ilkesi (m. 45) çerçevesinde temel yasa (m. 37) ve uluslararası yükümlülük (m. 44) niteliğinde kabul etmektedir. Aşağıda antlaşmanın söz konusu maddeleri Yunanistan'a uyarlanarak aktarılmaktadır. [56]

Madde 37

Yunanistan, 38. maddeden 44. maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmeliğin (tüzüğün) ve hiçbir resmî işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik (tüzük) ve hiçbir resmî işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir.

Madde 38

Yunan Hükümeti, Yunanistan'da oturan herkesin, doğum, bir ulusal topluluktan olma, dil, soy ya da din ayrımı yapmaksızın, hayatlarını ve özgürlüklerini tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir.

Yunanistan'da oturan herkes, her inancın, dinin ya da mezhebin, kamu düzeni ve ahlâk kurallarıyla çatışmayan gereklerini, ister açıkta isterse özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır. Müslüman azınlık, bütün Yunan uyruklarına uygulanan ve Yunan Hükümeti'nce, ulusal savunma amacıyla ya da kamu düzeninin

[56] Seha L. Meray, *Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar Belgeler*, Ankara 1973. s. 55.

korunması için, ülkenin tümü ya da bir parçası üzerinde alınabilecek tedbirler saklı kalmak şartıyla, dolaşım ve göç etme özgürlüklerinden tam olarak yararlanacaktır.

Madde 39

Müslüman azınlığa mensup Yunan uyrukları, Hıristiyanların yararlandıkları aynı yurttaşlık (medenî) haklarıyla siyasal haklardan yararlanacaklardır. Yunanistan'da oturan herkes, din ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep ayrılığı, hiçbir Yunan uyruğunun, yurttaşlık haklarıyla (medeni haklar) siyasal haklarından yararlanmasına, özellikle kamu hizmet ve görevlerine kabul -edilme, yükseltilme, onurlanma ya da çeşitli mesleklerde ve iş kollarında çalışma bakımından, bir engel sayılmayacaktır.

Herhangi bir Yunan uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, dinî basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır.

Devletin resmî dili bulunmasına rağmen, Yunancadan başka bir dil konuşan Yunan uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır.

Madde 40

Müslüman azınlığa mensup Yunan uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Yunan uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden (garantilerden) yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumlan kurmak, yönetmek, denetlemek, buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır.

Madde 41

Genel (kamusal) eğitim konusunda, Yunan Hükümeti, Müslüman azınlığı uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Yunan uyruklarının çocuklarına ilkokullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm, Yunan Hükümeti'nin, söz konusu okullarda Yunan dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman azınlığa mensup Yunan uyruklarının önemli bir oranda bulundukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlık, devlet bütçesi, belediye bütçesi ya da öteki bütçelerce, eğitim, din ya da hayır işlerine genel gelirlerden sağlanabilecek paralardan yararlanmaya ve pay ayrılmasına hak gözetirliğe uygun ölçülerde katılacaklardır. Bu yaralar, ilgili kurumların yetkili temsilcilerine teslim edilecektir.

Madde 42

Yunan Hükümeti, Müslüman azınlığının aile durumlarıyla (statüleriyle, aile hukukuyla) kişisel durumları (statüleri, kişi halleri) konusunda, bu sorunların, söz konusu azınlığın gelenek ve gelenekleri uyarınca çözümlenmesine elverecek bütün tedbirleri almayı kabul eder.

Bu tedbirler, Yunan Hükümetiyle ilgili azınlıktan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa, Yunan Hükümetiyle Milletler Cemiyeti Meclisi, Avrupalı hukukçular arasından birlikte seçecekleri bir üst-hakem atayacaklardır.

Yunan Hükümeti, söz konusu azınlığa ait camilere, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı taahhüt eder. Bu azınlığın Yunanistan'daki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylık ve izin sağlanacak ve Yunan Hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir.

Madde 43

Müslüman azınlığa mensup Yunan uyrukları, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya zorlanamayacakları gibi, hafta tatili günlerinde mahkemelerde hazır bulunmaları ya da kanunun öngördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir.

Bununla birlikte bu hüküm, söz konusu Yunan uyruklarını kamu düzeninin korunması için, öteki Yunan uyruklarına yükletilen yükümler dışında tutar anlamına gelmeyecektir.

Madde 44

Yunanistan, bu kesimin bundan önceki maddelerindeki hükümlerin, Yunanistan'ın Müslüman azınlığıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslararası yükümlülükler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyeti'nin güvencesi (garantisi) altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler, Milletler Cemiyeti Meclisi'nin

çoğunluğunca uygun bulunmadıkça değiştirilemeyecektir; İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya Hükümetleri, Milletler Cemiyeti Meclisi'nin çoğunluğunca razı olunacak herhangi bir değişikliği reddetmemeyi, işbu antlaşma uyarınca kabul ederler.

Yunanistan, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin, bu yükümlerden herhangi birine aykırı herhangi bir davranışı ya da böyle bir davranışta bulunma tehlikesini meclise sunmaya yetkili olacağını ve meclisin, duruma göre, uygun ve etkili sayacağı yolda davranabileceğini ve gerekli göreceği yönergeleri (talimatı) verebileceğini kabul eder.

Yunanistan, bundan başka, bu maddelere ilişkin olarak, hukuk bakımından ya da uygulamada Yunan Hükümetiyle öteki devletlerden herhangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisine üye herhangi bir başka devlet arasında görüş ayrılığı çıkarsa, bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti Misakının 14. maddesi uyarınca uluslararası nitelikte sayılmasını kabul eder.

Yunan Hükümeti, böyle bir anlaşmazlığın, öteki taraf isterse, Milletlerarası Daimi Adalet Divanı'na götürülmesini kabul eder. Divanın karan kesin ve Milletler Cemiyeti Misakının 13. maddesi uyarınca verilmiş bir karar gücünde ve değerinde olacaktır.

Madde 45

Bu kesimdeki hükümlerle, Yunanistan'ın Müslüman azınlığına tanınmış olan haklar, Türkiye'ce de, kendi ülkesinde bulunan Müslüman olmayan azınlıklara tanınmıştır.

6. 24 Aralık 1920/1991 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname [57]

Madde 1

Müftü Makamına Tayin Formalitesi ve Vasıfları:

1) Müftü makamının boşalmasından sonraki üç ay zarfında yetkili yerel vali yazılı bir işlemle, bu makama gelmeyi arzu edenleri dilekçe sunmaya davet eder. Valinin bu işlemi vilâyet merkezinde yayınlanan en az bir gazetede; bunun olmaması halinde Atina'da yayınlanan bir gazetede yayınlanır İşlem valilik binasına, camilere ve vilâyette müslümanların kayıtlı bulunduğu belediye ve nahiye binalarına asılır.

[57] Eren, Halit. *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s. 55.

2) Müftülük makamına, yüksek İslâm ilahiyat okulu (yerli veya yabancı) mezunu, icazetname diploması hamili veya hiç değilse on yıl imamlık yapmış, ahlak ve dini bilgisiyle temayüz etmiş, me'murîn kanununun (611/1977 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi) 21 ile 23. maddelerinde zikredilen ve tayinlerine mâni hal bulunmayan Yunan vatandaşı müslümanlar atanır.

3) Adaylar işbu maddenin 1. paragrafında belirtilen işlemin valilik binasına asılmasından sonra 2 ay zarfında yetkili yerel valiye dilekçelerini sunarlar. Dilekçeye, -yabancı okul belgesi söz konusu ise- Dışişleri Bakanlığı'ndan resmî tercümeli tahsil belgesi, imamlık görev belgesi, adlî sicil belgesi senedi, tâbiyet belgesi (tasdikname), devlet makamına tayinin icap ettirdiği başka her türlü belge ve adayların vasıflarının saptanmasına yarayacak her türlü belge eklenir.

4) Bir önceki paragraftaki müddetin sona ermesinden önceki on gün zarfında vali, dilekçeleri, belgeleri ve adayların listesini yetkili Bölge Genel Sekreterine sunar.

5) Bölge Genel Sekreteri yukarıdaki belgeleri aldığından bir ay zarfında, başkanı yerel vali olan ve bölgenin Elen-Müslüman din adamlarından ve mümtaz müslüman Yunan vatandaşlarından oluşan 11 kişilik bir komisyon teşkil eder. Toplantı yer ve zamanını saptar üyelere ilgili işlemi ilân eder. Sekreterlik görevini komisyon başkanı tarafından tayin edilen vilayet memuru yapar. Komisyon; tayin edilen gün, saat ve yerde toplanır ve her üyenin, adayların vasıflan ve genel olarak (göreve) uygunluğu hususundaki görüşlerini kapsayan bir tutanak teşkil eder. Komisyon, yasal olarak başkan ve gelen diğer üyelerle toplanır. Komisyonun diğer üyeleri gelmediği takdirde, komisyonun başkanı olarak atanmış olan vali, sekreterin de katkısıyla üyelerin gelmediğini teyit eder bir rapor tanzim eder, genel olarak adayların vasıf ve uygunlukları hususunda kanaatini belirtir.

6) Bir önceki paragrafa göre komisyonun tutanağı veya valinin raporu bölge Genel Sekreterine sunulur sunulmaz bölge Genel Sekreteri, seçme işlemiyle ilgili bütün belgeleri Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanı'na sunar. Seçim işlemi bilhassa adayın ahlâk, dinî bilgisi ve genel olarak dini faaliyetleri esasına göre yapılır.

7) Müftü, Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanı'nın teklifi üzerine yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle yenilenmesi mümkün 10 yıllık süre için atanır. Atanan, görevine başlamadan önce yetkili valinin huzurunda devlet memuru yemini

eder. İşbu işlemin müftü tayini ile ilgili hükümleri, geçerlilik itibarıyla, daha önce başka şekilde yapılmış atamaları etkilemez. Bu atamalar, (önce yapılanlar) yapıldığı andan itibaren makable şamil addedilmekte, yasal sayılmakta ve atananın görev süresi, işbu kararın yayınlanmasından itibaren 10 yıl sonra sona ermektedir.

Madde 2

Müftünün Görevine Son Verilmesi:

1) Müftü, Milli Eğitim Bakanı'nın teklifi üzerine Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile:

A) Memurîn kanununun 2. maddesinde öngörülen suçlardan kesinleşmiş hüküm giymesi;

B) Herhangi bir nedenle siyasî haklardan mahrum edilmesi;

C) Görevine mâni olacak hastalık, görev yetersizliği, haysiyetsiz tavır veya işgal ettiği makamı veya kanunî görevleriyle bağdaşmayan tutumu hallerinde görevinden azledilir.

2) Bu maddenin 1. paragrafının C şıkkındaki durumların mevcut olup olmadığı, Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanı'nın kararıyla atanan, başkan olarak Atina'dan bir istinaf hâkiminin, üye olarak Milli Eğitim Din İşleri Bakanlığı'nın yüksek dereceli bir memuru ile bir müftü veya naibinin katılacağı bir heyetin karan ile teyit edilir. Bu komisyon, başkanın daveti üzerine kendisinin ve en az bir üyenin katılmasıyla toplanır. Oy eşitliği halinde başkanın oyu üstün gelir.

Madde 3

Nâibin Tayini, Görevine Son Verilmesi veya Değiştirilmesi:

1) Müftü makamının boşalmasından sonraki on gün içinde yerel vali, geçici olarak ve tayin edilecek müftü göreve başlayıncaya kadar, müftü makamına gelme niteliklerine hâiz veya imam, hatip veya vâiz olan veya bunları yapmış olan birine nâiplik görevini, yapacağı bir işlemle tevdî eder.

2) Nâibin görevine 2. maddenin 1. paragrafında zikredilen nedenlerle ve vali kararıyla son verilir.

3) Nâibin istifası veya görevine son verilmesi durumunda yetkili yerel vali işbu maddenin birinci paragrafında belirtilen vasıfları haiz başka bir naibe görev tevdi eder.

Madde 4

Müftü ve Müftü Nâibinin Derece ve Maaş Durumu:

Tayin olunan müftüler veya müftü nâipleri devlet memurudurlar. Genel müdür kadrosuna sahiptirler ve 1505/1984 sayılı yasadaki en yüksek maaş derecesi (1.) için öngörülen temel maaş üzerinden genel müdür maaşı alır. Görevlerini ifa ederken Anayasa ve yasaların devlet memurlarına getirdiği yükümlülükleri de taşırlar.

Madde 5

Müftünün Görevleri:

1) Müftü, kendi bölgesinde kendisiyle ilgili emirlerde öngörülen ve Kutsal İslâm Yasasından kaynaklanan dinî görevleri yerine getirir. Müslüman din görevlilerini tayin, denetleme, görevlerine son vermede yetkilidir. Müslümanlar arası dinî evlenmeleri gerçekleştirir veya onaylar ve Kutsal İslâm Yasası ile ilgili konularda danışmanlık yapar.

2) Kutsal İslâm Yasası'na göre düzenlenen evlenme, boşanma, nafaka, verâset ve miras ilişkilerinde müftü, kendi bölgesinde müslüman Yunan Vatandaşlar arasında adaleti yerine getirir.

3) Müftü tarafından verilmiş fakat itirazda bulunulan adlî kararlar, müftülük makamının bulunduğu bölgedeki Tek hâkimli bidayet mahkemesi tarafından "Yerine getirilmesi uygun" ilan edilmedikçe karar olamaz (kesinleşemez). Mahkeme, sadece kararın müftünün adli yetki sınırları dâhilinde verilmiş olup olmadığına ve uygulanan emirlerin anayasaya aykırı olup olmadığına bakar. Tek Hâkimli Bidayet Mahkemesinden sonra aynı prosedüre uygun olarak yargılayacak olan yerel Çok hâkimli bidayet mahkemesine başvurulabilir. Çok hâkimli bidayet mahkemesi kararına karşı ise düzenli veya olağanüstü başka bir adlî vasıta yoktur.

Madde 6

Müftülerin Sayı ve (Görev) Bölgeleri:

Müftülerin sayı ve bölgeleri, İçişleri; Adalet, Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanları'nın teklifi üzerine yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile değiştirilebilir.

Madde 7

Çalışma Kuralları, Müftülerin Harç Muafiyetleri:

Müftülükler devlet daireleri addedilmektedir. Devletin resmî dilinde muhabere ederler ve müftü tarafından yapılan işlem ve verilen belgeler bu dilde yazılır. Bütün bu işlemler posta ve telgraf harcından muaftırlar.

Madde 8

Müslüman İlahiyat Şubesi:

1) Selanik Özel Pedagoji Akademisi bünyesinde müslümanların dinî ihtiyaçlarını karşılamak üzere, din adamı eğitimi için Müslüman İlahiyat Şubesi kurulmaktadır.

2) Müslüman İlahiyat Şubesi'nin teşkilat ve faaliyeti, personeli, personelin vasıflan, öğrencilerin giriş şartlan, tahsil süresi, sınıflara göre okutulacak dersler, analitik program ve her türlü ayrıntı Milli Eğitim ve Din İşleri ile Maliye Bakanları'nın teklifi üzerine yayımlanacak Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile saptanır.

Madde 9

Nihâî Hükümler:

2345/1920 sayılı kanun ve işbu kanun içerikli işlemle tanzim edilen konulara dair her türlü hüküm iptal edilmiştir.

Herhangi bir nedenle işbu işlemin yürürlüğe girişinden sonra Çapılan atamalar, işbu işlemin hükümlerine uygun olacaktır.

Madde 10

Anayasanın 44. Maddesinin 1. paragrafına göre onaylanacak olan bu kanun içerikli işlem, Resmî Gazete'de yayınlanması ile yürürlüğe girer.

III. BÖLÜM
YUNAN İDARESİNDE GÜMÜLCINE MÜFTÜLÜĞÜ

A. Tarihçe

Batı Trakya'nın Yunanistan idaresine girdiği 1920 yılından itibaren Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin 2 Haziran 1985 yılında vefat edene kadar Gümülcine'de müftülük yapanlar.

Tezimizin sınırları dışında olduğu için Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin vefatı akabinde Yunan idaresince tayin olan; İmam Rüşdü, Meço Cemali ve Gümülcine halkı tarafından seçilmiş müftü İbrahim Şerif'e değinilmemiştir.

B. Yunan İdaresinde Gümülcine Müftüleri

1) **Bekir Sıtkı Efendi**: Batı Trakya'nın Yunanistan'a ilhakı esnasında Gümülcine Müftüsü Bekir Sıtkı Efendi idi. Ancak Yunan idaresi ile karşıt görüşlere sahip olduğu için 1920 yılında görevinden uzaklaştırıldı.[58]

2) **Hacı Ahmet Efendi**: Bekir Sıtkı Efendi'nin 1920 yılında görevden uzaklaştırılmasıyla müftülük makamına tayin edilen Hacı Ahmet Efendi 1922 yılına kadar bu görevde kalmıştır.[59]

3) **Mehmet Şevki Efendi (Babalaki):** Babalaki namıyla tanınan Giritli Şevki Efendi 18 Mart 1924 yılına kadar bu görevde kalmıştır. İskeçe Müftülüğü'nün teşkil edilmesiyle oraya müftü olarak tayin edilmiştir.[60]

4) **Hâfız Nevzat Mehmet Efendi**: Şevki Efendi'nin İskeçe'ye tayininden sonra göreve başlayan Hâfız Nevzat Mehmet Efendi 1935 yılına kadar Gümülcine'de müftülük görevini ifa etmiştir. Daha sonra Dimetoka'da vefatına kadar müftülük yapmıştır.[61]

5) **Hâfız Hasan Hilmioğlu Efendi:** 15 Ocak 1941 tarihinde bölgenin Bulgarlarca işgâli üzerine görevden alınmış ve üç yıl sürgün edilmiştir.[62]

6) **Hoca Arif Efendi:** Görevden alınan Hâfız Hasan Hilmioğlu Efendi'nin yerine göreve gelen Hoca Arif Efendi sadece bir yıl görev yapmıştır.[63]

---

[58] Soltaridis, Simeon, İ İstoria Ton Muftion Tis Ditikis Thrakis, Atina, 1997, s. 111.
[59] age, s.111.
[60] age, s.112, Paçaman, Hasan, *Batı Trakya'ya Işık Tutanlar*, Gümülcine, 2010, s.28.
[61] Soltaridis, Simeon, İ İstoria Ton Muftion Tis Ditikis Thrakis, Atina, 1997, s.112, Paçaman, Hasan, *Batı Trakya'ya Işık Tutanlar*, Gümülcine, 2010, s.43
[62] Soltaridis, Simeon, İ İstoria Ton Muftion Tis Ditikis Thrakis, Atina, 1997, s.112

7) **Mustafaoğlu Halil Efendi:** Bulgar işgâli esnasında Bulgaristan'dan özel olarak getirtilen bir müftü olup, Bulgar işgâlinin bitimi 16 Eylül 1944 yılına kadar vazife yapmıştır.[64]

8) **Hâfız Hasan Hilmioğlu Efendi:** Sürgünden dönen Hâfız Hasan Hilmioğlu Efendi 23 Haziran 19482'kadar ikinci defa müftülük makamına getirilmiş ve vefatına kadar bu vazifeyi ifa etmiştir.[65]

9) **Sabrioğlu Yusuf Efendi (Naib)** : Hâfız Hasan Hilmioğlu Efendi'nin vefatı ile boşalan müftülük makamına naib olarak tayin edilen Sabrioğlu Yusuf Efendi, 5 Şubat 1949 yılına dek müftülük yapmıştır.[66]

10) **Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi:** 5 Şubat 1949 yılında heyet seçimiyle müftülük makamına tayin edilen Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi vefatı 2 Haziran 1985 yılına kadar bu görevi yerine getirmiştir.[67]

C. Batı Trakya Müftülerinin İdare İle İlgili Görev ve Yetkileri

Müftünün "müftü" vasfı ile ilgili hukukî metinleri daha önce sıralamıştık. Bu metinler içinde en önemlileri 14 Kasım 1913 Atina Antlaşması, 2345/ 1920 sayılı Kanun, Lozan Antlaşması'ndan sonraki müftülükler, 1920/ 1991 Sayılı Kanun ve en son düzenleme olan 1920/1991 sayılı kanundur. Ancak bu son kanun Batı Trakya Türk azınlığı tarafından kazanılmış hakları ortadan kaldıran bir husus olduğu için benimsenmemektedir.

Öncelikle şunların da belirtilmesi gerekmektedir. Müftü genel müdür vasfında bir memurdur. Müftünün memur olarak yükümlülükleri anayasa ve ilgili maddelerde belirtilmektedir.[68] Müftülük makamı resmî bir kurumdur, dolaysıyla posta telefon telgraf ücretlerinden muaftır ve verilen evraklarda Yunan dilini kullanması zorunludur.

Şu an geçerli olan 1920/1991 sayılı kanuna ve diğer hukukî düzenlemelere göre müftülerin görev ve yetkilerini şu şekilde sıralayabiliriz.

---

[63] Soltaridis, Simeon, İ İstoria Ton Muftion Tis Ditikis Thrakis, Atina, 1997, s.112,
[64] age, s.112,
[65] age, 1997, s.112, Paçaman, Hasan, *Batı Trakya'ya Işık Tutanlar*, Gümülcine, 2010, s.45
[66] Soltaridis, Simeon, İ İstoria Ton Muftion Tis Ditikis Thrakis, Atina, 1997, s.112,
[67] 25 Haziran 1948 Cuma günü saat 17'de, Cemaat Reisi Münir H.Haşim, azadan Hatip Yusuf, Kamil H.Ahmet, Rayifzade Mehmet, Fehim Otmanlı ve Trakya mebuslarından Nuri Yılmaz, Osman Üstüner, Fayık Engin, Gümülcine Müderrislerinden Yusuf Abdullah ve Hasan Hilmi'den oluşan "Heyet" in oybirliği ile aldığı karar için bkz. Ekler Belgeler No. 7.
[68] 24 Aralık 1920/1991 sayılı kanunun 4. maddesi bkz. s. 34

1. Camilerin Bakım ve İnşası

Müftünün dinî meselelerle ilgili yetkileri anayasanın 13. maddesinin 1. paragrafında belirtilen dinî özgürlükler içinde ve Lozan Antlaşması'nın 38. maddesinin 2. ve 40. paragrafında belirtilmiştir.

Batı Trakya'da 259 dinî yapı bulunmaktadır. Bunların 142'si Gümülcine (Rodop) ilinde, 96'sı İskeçe (Ksanthi) ilinde ve 21'i de Dedeağaç (Evros) ilinde bulunmaktadır. Bunların bakımı, yeniden inşâsı için Gümülcine ve civarında için Gümülcine'de bulunan Maronya ve Komotini Metropolitliği, Milli Eğitim ve Dinler Bakanlığı tarafından onay alınması gerekmektedir. [69]

2. Din Görevlilerinin Atama ve Azl Yetkileri

Müftü, Müslüman din adamlarının lideridir. Yetkileri dâhilinde yetkili olduğu bölgedeki imam ve müezzinleri tayin ve azil edebilir. Her camiye bir imam ve müezzin tayin edebilir.

İmam ve müezzinin, dinî görevlerini yerine getirmesi için varlıklarının zorunluluğundan dolayı askerden muafiyeti için gerekli belgeleri vermektedir.

3. Din Eğitimi Konusundaki Yetki ve Görevleri

Müftü mevcut iki Medrese'nin (İmamhatip düzeyinde bir ortaokul ve lise) ve bunlara bağlı yurtların kurucusu sayılmaktadır. İlki 1949 yılında Gümülcine'de, ikincisi ise İskeçe ilinin Şahin nahiyesinde 1956 yılında eğitime başlamıştır. 2203/1952 sayılı yasaya göre özel dini eğitim veren kurumlardır. Her iki okulun da bağlı oldukları bölge müftüleri tarafından kurulduğu varsayılmaktadır. Anayasanın 13. maddesinin 3. ve 16. paragrafına göre Yunan Devleti işlevsel mekanizmasını denetler. Her iki kurumun da gelirleri azınlığın bağışları ve devlet desteği tarafından karşılanmaktadır. Bu okul mezunları Selanik Özel Pedagoji Akademisi tarafından özel bir eğitimden geçtikten sonra azınlık okullarına öğretmen olarak tayin edilirler. Bu kurumlarda eğitim veren kişiler daha önceleri müftüler tarafından belirlenirken bu, daha sonraları tamamen Yunan idaresi tarafından atanmaktadırlar.

[69] Özgüç, Adil, *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul 1974, s.94.

4. Zekât Konusundaki Görevleri

Zekât İslâm Dini'nde ekonomik adaletin sağlanmasında önemli bir husustur. Müftü, zekât dolaysıyla her türlü para ve ürün toplamada ve dağıtmada baş sorumludur. Zekât miktarlarını belirler ve ilan eder.

5. Vakıflar Konusundaki Görevleri

Vakıf mallarını idaresinde müdahil olması sadece 2345/1920 sayılı kanun 10. maddesini 1. paragrafında belirtilmektedir. Daha sonra çıkarılan 1091/1980 sayılı vakıf özel idare yasasında ve 1920/1991 sayılı kanunda da müftünün yetkilerinden bahsedilmemektedir. Ancak pratik olarak bu mevcuttur.

Özellikle de vakıf idare heyeti üyelerini belirlemekte vakıf idaresinin uygulamalarını dine uygunluğunu denetlemektedir. Böylece vakıf mallarının korunmasına bir güvence olarak gözükmektedir. Herhangi bir alım satım işinde müftünün fetvası gerekmektedir.

Camilerin vakıf malı olması yanında, azınlık okullarının da vakıf malı sayılmasından dolayı vakıf idaresi önemli bir konumdadır. Azınlığın talebi Vakıf İdare Heyeti'ni seçimle getirilmesidir. Ancak antlaşmalara göre sadece 1950 yılında Vakıf idare heyeti seçimi yapılmıştır. Daha sonra sürekli olarak Yunan hükümetinin müdahalesi görülmektedir. [70]

6. Yargı ile ilgili Yetki ve Görevleri

14 Kasım 1913 Atina Antlaşması'na göre müftü yargılama yetkisine sahip olmuştur. Her ne kadar bugün Yunan idaresi, bu antlaşmanın yunan idaresi tarafından yürürlükte olmadığını ileri sürse de zaman zaman Lozan Anlaşması'nın 42. maddesinin 1. paragrafınca da Müslüman azınlığın dinî yaşantısı için önemli varsayılmaktadır.

1920/1991 sayılı yasanın 5. maddesinin 1. maddesine göre yargı yetkisi belirtilse de genel olarak müftü, anayasanın 8. maddesinin 1. paragrafı ve 87. maddesinin 1. paragrafına göre doğal ve bağımsız bir hâkim sıfatına sahiptir. Müftü'nün sahip olduğu yaYrgı yetkilerine gelince:

---

[70] Eren, Halit, *Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze)*, İstanbul, 1997, s.72.

a. Evlenme Konusundaki Yetki ve Görevleri

14/1913 sayılı yasaya göre Müslüman olanlar dinî kurallarının gerektirdiği şekilde evlenme ve boşanma hakkına sahiptirler.

Müftü evliliğin onaylanması ve boşanmada nafakanın belirlenmesinde önemli role sahiptir.

Evlenecek kişiler, yabancı veya yeni Müslümanlar hariç bağlı oldukları imama (köy veya mahalle imamı) gerekli evrakları getirirler. İmam nikah kıyar ve bu nikaha ait evrakları müftüye teslim eder (köy imamları belediye müdürlüklerine; mahalle imamları da müftüye. Ancak istenildiği takdirde müftülükte de nikâh kıyılmaktadır. Müftülükte bu evraklar kayıt altına aldıktan sonra belediye kayıt kütüklerine bildirilir.

b. Boşanma ve Nafaka Konusundaki Yetki ve Görevleri

Müftü, eşlerin birinin başvurması veya evlilik için kararlaştırılan şartların yerine getirilmemesi durumunda (çeyiz ve mehirin yerine getirilmemesi) boşanma[71] ve nafaka[72] kararı vermesi.

Çok eşlilik konusunda (önceden mevcut olanlar) çok ender rastlanmış olsa dahi ceza mahkemesi bunun suç olmadığına karar vermiş Kur'an'a atıfta bulunmuştur. 14/1913 sayılı kanunun 4. maddesine göre de geçerlilik taşımaktadır.

c. Reşit Olmayanların Vasiliği, Velayeti ve Vesayetten çıkarılması Konusundaki Yetki ve Görevleri

Müftü, reşit olmayan kişiler için kayyım ve veli, tayin veya azil edebilir.[73] Müftü dinî hükümlerde ve Yunan medeni hukukunda belirtilmeyen ama ortaya çıkabilecek herhangi bir husus içinde takdir yetkisine sahiptir. Müftü 15 yaş sınırına kadar müdahildir, daha sonrası için Yunan medeni yasası 18 yaşma dek devreye girer.

Evliliğin sona ermesi ile reşit olmayan çocukların eğitilmesi ve çocukların velayeti hususunu da belirler. Buna göre erkek çocukların 7 yaşına ve kız çocukların da 9 yaşına kadar annede kalması öngörülmektedir. Daha sonra da reşit olana dek bakımlarını baba üstlenmektedir. Ancak burada boşanmadaki durum da önemlidir;

[71] Örnek belge için bk. Ekler Belgeler No: 8
[72] Örnek belge için bk. Ekler Belgeler No: 9
[73] Örnek belge için bk. Ekler Belgeler No: 10

boşanmada eğer anne suçlu ise çocuğun velâyeti babaya geçmiş veya baba suçlu ise de anneye geçmiştir veya sadece dedeye verilmiştir.

d. Miras Davaları

Müftü'nün miras konusundaki İslâm Hukukunda belirtilen hususları aynen uygular. Eğer mirasçılar İslâm Hukukuna göre taksim istemezlerse Sivil Mahkeme'ye de başvurabilirler.

e. Bilirkişi Raporu Verme Yetki ve Görevleri

İslâm Hukukuna göre ailevi veya miras ilişkileri açısından ihtiyaç duyulması halinde müftü bilirkişi raporu verme yetkisine sahiptir.

Dinî hususla ilgili olmasa da sivil hâkimin gerek duyduğu takdirde müftüye danışıp rapor isteyebilir.

IV. BÖLÜM
MÜFTÜLÜK KURUMUNUN GÜNÜMÜZDE KARŞILAŞTIĞI HUKUKI PROBLEMLER [74]

A. Müftü'nün "Hâkim" Statüsü

Müftüye yargılama yetkisinin verilmesi, sivil hâkimin anayasada belirlenen adalet dağıtımı maddesi ile ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Özellikle de herhangi bir resmî ve temel hukuk eğitimi bulunmayan ve on yıllık bir ön hizmette bulunmuş imamın müftü tayin edilmesi büyük problemler ortaya çıkarabilmektedir

Müftünün hâkim statüsünde bulunması anayasanın 8. maddesinin 2. paragrafı ve 87. maddenin 1. paragrafında belirtilen engellere aykırı değildir. Pratik hayatta da Müslüman halkın büyük bir çoğunluğunun aile ve miras hukuku ile ilgili konularda müftüye başvurması müftüye "doğal hâkim" statüsünü kazandırmaktadır (anayasanın 8. maddesinin 1.paragrafı).

Yargıtay kararlarına temyiz mahkemesinin 1723/1980 sayılı verdiği kararında Müftülük Kurumunun Yunan idare sisteminde özel adalet dağıtım yetkisinin bulunduğu, anayasanın 8. maddesinin 1. paragrafına göre de müftünün "doğal hâkim" olduğu ve yine anayasanın 13. maddesinde belirtilen dinî özgürlükler kapsamında olduğu belirtilmektedir.

Bunlarla birlikte müftünün hâkim yetkisi, sivil hâkimin yetkisiyle aynı düzeyde değildir. Basit bir imamın müftü olabildiği bir ortamda özel eğitim görmüş bir hâkim ile müftünün aynı statüde olması problemlidir. Kaldı ki müftünün birçok yetkisinin bulunması onun daha da özel bir eğitim almış olmasını gerektirmektedir. En son düzenleme olan 1920/1991 sayılı kanunda bu yönde adaletin tecellisi isin birçok problemler ortaya koymaktadır.

Anayasanın 89. maddesine göre hâkimlerin herhangi bir başka iş ile uğraşması yasaklanmıştır. Müftünün normal hâkim sayılması durumunda başka bir iş ile uğraşıyor gözükmesi bir yorum meselesidir, şöyle ki; 1920/1991 sayılı yasaya göre müftü devlet memuru sayılmaktadır ve ek olarak da hukukî yetkilerinin

[74] Konstandinos Tsitselikis (Dimokritio Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Hukuk hocasının) kaleme aldığı, 405/2000 sayılı Thiva mahkemesinin kararına cevaben yazdığı yayımlanmamış makalesinden yararlanılmıştır.

bulunduğu belirtilmektedir. Anayasanın 88. maddesinin 1. ve 3. paragrafına göre memur ve hâkimlere 65 yaş sınırı getirilmekte ve ömür boyu hizmet öngörülmektedir. Ancak 1920/1991 sayılı yasada müftünü 10 yıllık bir hizmet süresi ve yaş sınırının olmadığı öngörülmektedir bu da Yunan hukuk sistemi içerisinde çelişkiler doğurmaktadır.

B. Usul Hukuku Kanunları İle Uyuşmazlık

Müftünün gördüğü davalar usul hukuku kuralları ile herhangi bir düzenlemeye gidilemez. Müftülük kararlarının, Müslüman geleneğin bir parçası olması ve hukukî koruma altında bulunmasıyla birlikte adaletin gerçekleşmesi için temel usul hukuku kurallarına da uyması gerekmektedir. Özellikle de adil yargılama hususunda diğer Yunan ve Avrupalı hâkimler gibi özenli davranmalıdır.

Usul hukuku kuralları yönünden müftünün herhangi biri şekilde denetlenmesi söz konusu değildir. Yargıtay kararlarına temyiz mahkemesi tarafından verilen kararda da sivil mahkemelerin dinî mahkemeleri hem usul hem de içerik açısından kontrol etme yetkisi bulunmamaktadır.

C. Dinî Kuralların Hiyerarşik Olarak Diğer Üst Kurallarla Çatışması

Cinslerin eşitliğini belirleyen kanunlar gibi evrensel hukuk ilkeleri hiyerarşik olarak en üst düzey kanunlardır. Bu gerek anayasa ve gerekse uluslar arası insan haklarını belirleyen bağlayıcı metinler böyledir.

Her ne kadar Müslüman kadının gerek miras gerekse boşanma davalarında eşitliğin korunması için sivil mahkemeler başvuru hakkı olsa da bu pratik alanda pek kullanılmamaktadır.

D. Müftü Kararının Tek üyeli Asliye Hukuk Mahkemesi Tarafından Kontrolü

İlgili kanun maddesine göre Tek Üyeli Asliye Hukuk mahkemesi müftünün verdiği kararın Yunan Anayasası'na uygunluğu (çok eşlilik), verdiği kararın yetkisi dâhilinde olup olamadığını denetler.

Ancak davanın özünün incelenmesi, ilgili kanun gereğince mümkün değildir. Fakat kararın özünün insan haklarına ve uluslararası uygunluğu da dikkate

alınmalıdır. Özellikle de Avrupa İnsan Haklan Mahkemesi'nin dikkat ettiği hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

a)Davayı icap eden kişinin davaya davet edilmiş olması gerekliliği ve bu yüzden davayı kaybetmiş olmaması,

b)Müftünün verdiği kararın kamu düzeni ve ahlak kurallarına uygunluğu gerekmektedir.

Yunan ve Avrupa hukukuna uymayan, çokeşlilik ve kadımı durumu gibi hususlarda da kontrol mekanizmasının işletilmesi gerekmektedir.

E. Usûl Açısından Müftülük Kararlarının Temyizi

Müftünün verdiği kararlar ile ilgili olarak usûl açısından, herhangi bir hukuk kurumuna itiraz edilemez. Ancak verilen kararın Tek Üyeli Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından anayasaya uygunluğu ve kararın müftünün yetki dâhilinde olup olmadığını inceleyebilir.

Usûl hukuku açısından kararlara itiraz edilecek başka mahkemenin bulunmaması önemli bir sorun olarak görülmektedir. Karara itiraz edilememesi iç hukukun tükendiği anlamına gelmektedir. Karara itiraz için ancak Strazburgda bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurulabilir.

V. BÖLÜM

10. GÜMÜLCİNE MÜFTÜSÜ HÂFIZ HÜSEYİN MUSTAFA EFENDİ

A. Hayatı ve Eserleri [75]

10. Gümülcine Müftüsü Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, 1912 senesinde Gümülcine'nin Hacı Yavaş Mahallesi'nde doğmuştur. İlkokulu burada bitirdikten sonra hâfızlığını tamamlamıştır. Daha sonra 1925 senesinde Tekke Medresesi'nde Müftü olan, Hacı Salih Efendi'nin oğlu, aynı zamanda dayısı olan Ömer Efendi'den medrese tahsiline başlamıştır. [76]

1929 senesinin sonunda babası Hacı Hâfız Hüseyin Efendi'nin İskeçe'ye müftü tayin edilmesi sebebiyle babası ile beraber İskeçe'ye gitmiştir. Orada, Pazar Yeri Medresesi Müderrisi Hacı Yakup Efendi'nin derslerine devam ederek kendisinden nahiv, mantık ve kelâm ilimleri okumuştur. Aynı zamanda son Osmanlı Şeyhülİslâm'ı Mustafa Sabri Efendi'den de ders almıştır. Daha sonra babasının Gümülcine'ye dönmesi ile Softalar Medresesi Müderrisi Softabaşı Ali İlmi Efendi'nin derslerine devam etmiştir.

1935 senesinde Ali İlmi Efendi'nin ölümü üzerine, yerine tayin olunan Müderris Hacı Yusuf Efendi'nin derslerine devam ederek icazetini almıştır. 1938 senesinde Gümülcine Medresesi'nde "Ta'lim-u'l Kur'an" dersleri vermek üzere muallim olarak atanmıştır[77]. 1 Temmuz 1939 tarihinde Eski Câmii İmamı Pastıra Hâfız Mehmet Efendi'nin vefatıyla bu camide imam olarak göreve başlayan hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, 5 Şubat 1949 yılına kadar bu görevine devam etmiştir.

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, 5 Şubat 1949 yılında müftülük makamına atanmıştır. Aynı zamanda Eski Camii'de vaaz ve sohbetlerine devam ederek, aynı camide baş hâfızlık yapmıştır.

1 Ekim 1949 tarihinde bölgedeki din adamı ihtiyacını karşılamak üzere Medrese-i Hayriye okulunu açmıştır. Gümülcine şehrinde hem müftülük hem de kadılık görevlerini ifa etmiştir.

---

[75] Hayatı kendisinin kaleme aldığı özel hatıratından alınmıştır.

[76] Osmanlı'nın hemen her döneminde ilim adamları tekke kültürünü almadan önce medrese tahsili yapmışlardır. Yani şer'i ilimleri tamamladıktan sonra tasavvufa yönelmişlerdir. Tekkede ve medresede verilen eğitim birbirini tamamlamıştır. Konuyla ilgili bir örnek olarak bkz. Vahit Göktaş, Muhammed Es'ad Erbilî'nin Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Felsefesi, Ankara 2008, s. 35.

[77] Hafz Hüseyin Mustafa Efendi'nin Medreseye Tayin Belgesi, bk. Ekler Belgeler No. 11.

Bir kız çocuğu babası olan Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi 2 Haziran 1985 yılında Gümülcine'de vefat etmiştir.[78]

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin hayatından yayımlanmış kitabı bulunmamaktadır. Yayına hazırlanmış kitapları şunlardır:

"Umûr-u Şer'iyyeye dair Bazı Ahvâl-i Şahsiyye Hakkında İslâm Hukuku"[79], Batı Trakya'da müftülüklerde uygulanan aile hukukundan bahseden bir kitaptır.

"İslâm dininde üç esas",[80] itikat, amel ve ahlak hakkında yazılmış bir İslâm ahlakı kitabıdır.

"Batı Trakya'ya Işık Tutanlar,[81] Bir asırdan fazla bir zamandır, Batı Trakya'da yaşayan Müslümanlara dinî ve millî bakımdan ışık tutan âlimler ve din öğretmenleri hakkında tanıtıcı bilgi veren bir kitaptır.

B. Müftü Olması

23 Haziran 1948 yılında IX. Gümülcine Müftüsü Hâfız Hasan Hilmi Efendi'nin vefatı üzerine boş kalan müftülük makamına yeni bir müftü seçmek amacıyla, 25 Haziran 1948 tarihinde cemaat başkanının düzenlediği; cemaat üyeleri, milletvekilleri ve müderrislerin katıldığı toplantıda Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin müftü tayin olunması talep edilmiştir.[82] Burada yapılan seçimle ile Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi müftü olarak seçilmiş ve 8 ay süren[83] resmî yazışmaların bitmesi ile 5 Şubat 1949 yılında resmen müftülük görevine başlamıştır.[84]

Görülmektedir ki Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin müftü olarak göreve başlaması; Türk Cemaat binasında, cemaat üyeleri, milletvekilleri ve din adamlarının katıldığı bizzat Türklere ait bir komisyon tarafından seçimle gerçekleşmiş ve seçimin onaylanması da Cemaate ve milletvekillerine havale edilmiştir.[85] Dikkati çeken asıl nokta ise, o tarihte müftü seçiminde Türk kanaat önderleri etkili olmasına rağmen, daha sonraları müftü seçiminde Yunanlıların yapmış olduğu müdahalelerdir.

---

[78] *Hakka Davet*, Gümülcine,1985, S. 44, s. 24.
[79] Matbu değildir.
[80] Matbu değildir.
[81] Hakka Davet Yayınları tarafından 2010 da Gümülcine'de yayınlanmıştır.
[82] Tayin için bk. Ekler Belgeler No. 11; *Trakya*, Gümülcine, 28 Haziran 1948, s.14.
[83] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1985, S.49, s. 22-23.
[84] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1985, S.49, s.26.
[85] Bkz. Ekler Belgeler No.7

C. Batı Trakya'da Eğitime Katkıları

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, müftülük görevine başladığında Gümülcine'de medreselerin sayısı yedi olarak belirlenmiş olup bunlardan en büyüğü Yeni Camii Medresesi idi. Diğer medreseler ise Kırmahalle Medresesi, Yenice Mahalle Medresesi, Serdar Mahalle Medresesi, Tekke Medresesi, Softalar Medresesi olarak kayıtlara geçmiş, bunlardan başka Kayalı Medresesi de eğitim- öğretim görülen okullardan biri olmuştur.[86]

1 Ekim 1949 tarihinde X. Gümülcine Müftüsü Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, bölgenin din adamı ihtiyacını karşılamak, dini vazifeleri yerine getirecek imam - hatipler ve öğretmenler yetiştirmek üzere **Medrese-i Hayriye** okulunu hizmete açmıştır.[87] Gümülcine'de dağınık halde bulunan eski usul yedi medresenin tamamı birleştirilerek, Türkiye'deki İmam- Hatip Liseleri'ne benzer modern bir yapılanma ile teşkil edilen Medrese-i Hayriye okulu, bu konuda hem Gümülcine'de hem de Batı Trakya'da bir ilk konumundadır. İlk açıldığı yıllarda öğretim süresi iki yıl iken, ilerleyen yıllarda üç yıla 1975 yılında ise beş yıla çıkarılmıştır. Onun kuruculuğunu yaptığı okul, günümüzde halen eğitim-öğretim çalışmalarına devam etmektedir.[88]

Bu okul için Medrese-i Hayriye isminin seçilmesinin özel bir nedeni olup, vaktiyle Kavala'da Mehmet Ali Paşa'nın açmış olduğu okulun adının da Medrese-i Hayriye olduğu ve bu medresenin pek çok vakfa sahip bulunduğu, ancak mübadele sebebiyle bu vakıflardan Müslüman- Türkler faydalanamadığı için Müftünün amacı, kendi kurduğu Medrese-i Hayriye'yi Kavala'lının kurduğu medresenin bir devamı gibi gösterip, oradaki vakıf mallarını kazanmaktı. Ancak Yunan Devleti bu talebi reddetmiştir.[89]

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi Medrese-i Hayriye Okulu için bir de tüzük hazırlatmış ve bu tüzüğe göre hareket edilmesini istemişti.[90] Ancak Yunan Devleti bu okula resmî bir statü vermemiş, bir türlü lise seviyesine çıkarılmasına müsaade etmemiştir. Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin vefatıyla da medresenin yönetimi Yunan İdaresine geçerek medrese, Yunanlıların Türk çocuklarını asimile etmek için öğretmen yetiştirdiği bir kurum olan akademiye öğrenci hazırlar hale gelmiştir.

---

[86] *Öğretmenin Sesi*, Gümülcine, 2008, S.118, s.6.
[87] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1982, S.13, s.20.
[88] Medrese-i Hayriye'nin yeni ek binası için bk. Ekler Fotoğraflar No.1.
[89] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1982, S.14, s.16.
[90] Medrese Tüzüğü için bk. Ekler Belgeler No. 12 .

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi daha sonra yıkık durumda olan medreselerin tamiri ve bakımı için uğraşmıştır. Göreve geldiği ilk yıllardan itibaren eğitim ve öğretim konusunda titizlik gösteren Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, ilk olarak Kayalı Medresesi olarak bilinen medresenin onarımı için çalışmalar yapmıştır.[91]

Din adamı yetiştirmek üzere yurt dışına öğrenci gönderilmesini de teşvik eden Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, başta Türkiye'deki İlahiyat Fakülteleri, Yüksek İslâm Enstitüleri ve İmam- Hatip Okulları olmak üzere Mısır'a, Ezher Üniversitesi'ne de öğrenciler göndermiştir.[92] Orada eğitimlerini tamamlayan ve aynı zamanda dil öğrenen öğrenciler, Gümülcineye geldiklerinde öğretmenlik yapabilmişlerdir.

Bunlardan başka değişik yıllarda Batı Trakya'nın Gümülcine, İskeçe ve Meriç illerinden kadın ve erkek birçok öğrenci Türkiye'ye ve Mısır'a giderek, yüksek tahsillerini orada tamamlamışlardır. Bunların içinde doktor, avukat, öğretmen, vaiz, imam ve gazeteci gibi mesleklerde çalışanlar olmuş ve daha sonra bu kişiler Batı Trakya'nın aydınları arasına girmişlerdir.

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, Yunan okullarında öğrenim gören Müslüman-Türk öğrenciler için de çalışmalar yapmış, onların okullarında İslâm Dini ve Türkçe dersleri almaları için Rodop Siyasi İşler Şefi ile görüşmüştür, ancak olumlu cevap alamamıştır. Halen bu konu Türkiye- Yunanistan arasında sorun teşkil etmeye devam etmektedir.

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, halkın kaliteli bir dini eğitim sunabilmek için de çalışmalarda bulunmuş, camilerde vaaz veren imamları bir heyet altında toplayarak Vaaz ve İrşad Heyeti'nin kurmuştur. 1 Ocak 1970 tarihinde onaylanan 16 maddelik bir tüzükle kurulan Vaaz ve İrşad Heyeti, yüksek tahsilli ve icazetli din görevlilerinin üyesi bulunduğu bir kuruluştur. Batı Trakya Türklerinin dini irşadı ile ilgilenen bu kurum, son yıllarda Yunan yönetiminin haksız uygulama ve baskılarına karşı hak arama mücadelesinde Türk toplumunun önünde yer almış, çetin mücadelelere girişmişlerdir.

[91] Kayalı Medrese'si tamiri için müftülük tarafından yazışmalar için bk. Ekler Belgeler No. 13.
[92] Mısır'a yüksek tahsile gidenler bk. Ekler Fotoğraflar No.2.

D. Vakıf Tasarrufları

O dönemde Rodop Askerî Cunta valisi , 'Bahçeler Vakfı' diye adlandırılan 60 dönümlük araziden 6 milyon drahmi karşılığında metre karesi 200 drahmiden 30 dönüm yeri okul yapmak üzere satın almak istemesi üzerine, dönemin Vakıflar Komisyonu Başkanı olan Müftü Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi bu meseleyi görüşmek üzere her mahalleden birer heyeti davet etmiş, toplantıda da arazinin satılması kararlaştırılmıştır.

Talebin Yunan makamlarınca kabul edilmesi üzerine elde edilen para ile vakfa ait bir pasaj yaptırılmış, ayrıca şehrin pek çok yerinde kira getirecek durumda dükkân ve evler satın alınmıştır.[93] Vakfa ait tamirat isteyen ev ve dükkânların da tamiri yapılmış, ayrıca şehir dışında da bir miktar arazi satın alınmıştır. Bu sebeple vakıf gelirleri Müftü Hüseyin Mustafa zamanında, 3-4 katına yükselmiştir.[94]

Araziden elde edilen gelir Mili ve ticaret bankalarına yeni yapılacak inşaatlar için yatırılmış ve vakıfların zenginleştirilmesi sağlanmıştır.[95]

Bunların yanında devletin 1091/80 no.lu vakıflar kanununu çıkarması ile vakıf arazilerinin çok büyük bir kısmı Yunan Devleti'nin eline geçmiş ve bu durum Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'yi oldukça zor durumda bırakmıştır. Dönemin İleri Gazetesi'nde müftü hakkında olumsuz yazılar çıkmış[96], bunun üzerine Hâfiz Hüseyin Mustafa Efendi bir heyet toplayarak karara itiraz etmek üzere Atina'ya göndermiştir.

E. Yunan Devleti ile İlişkileri

Müftülük kurumu Yunan Devleti için azınlıklara ait bir kurum olmakla beraber, bölgede azınlık nüfusunun yoğun olması sebebiyle, Ortodoks Hıristiyan Yunan Devleti'nde müftünün devlet protokolünde yeri, vali (idari amir)den sonra yer alan Ortodoks Hıristiyan din adamı metropolitten hemen sonra üçüncü sırada olmuştur.[97] Bu sebeple X. Gümülcine Müftüsü olan Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, görevi sırasınca Gümülcine'de yapılan bütün resmî merasim ve toplantılara

[93] Üzerine inşa edilen işyerleri için bk. Ekler Fotoğraflar No.3.
[94] Paçaman, Hasan, *Batı Trakya'ya Işık Tutanlar*, Gümülcine, 2010, s.135-136; *Yeni Hakka Davet,* Gümülcine, 1990, S.4, s.14.
[95] *Akın*, Gümülcine,1969, S.475, s.1-4
[96] *İleri,* Gümülcine,1977, S.84, s.1-12
[97] Yunan Kralı Pavlos'un Gümülcine Resmî Karşılama Töreni, İstanbul Patriğinin ziyareti, Gümülcine Metropolitinin Müftü ziyareti ve Resm-i geçit töreni, ABD Başkonsolosunun Gümülcine ziyareti, T.C. Diyanet işleri Başkanı Süleyman Ateş ve Tayyar Altıkulaç'ın Batı Trakya ziyaretleri ve din adamları toplantısı fotoğrafları için bkz. Ekler Fotoğraflar No.4.

katılmış[98], dış ülkelerden gelen heyetlerin karşılanması için yer alan heyetlerde de her zaman bulunmuştur. Aynı zamanda dış ülke temsilcileri ve heyetler de müftülük kurumunu ziyaret etmişlerdir.[99]

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, azınlığın Türkiye ve İslâm âlemi ile ilişkilerini de artırmış, bu sayede hem Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığını tüm dünya Müslümanlarına tanıtmış, hem de haklı davalarını anlatma fırsatı bulabilmiştir.[100]

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, Yunan devleti ile olan ilişkilerinde her zaman azınlığın çıkarlarını ön planda tutmuş, dini hassasiyetleri göz önünde bulundurarak, azınlığın haklarını savunmayı ilke edinmiştir. Bunu yaparken de asla sertlik yanlısı olmamış, diplomatik yollarla çözüme ulaşılabileceğini savunmuştur.

Yunanistan-Türkiye arasında devletlerarası hukuku gerginliğe götürecek uygulamalardan kaçınmış ancak azınlık haklarını da gözetmiştir.

Yunan Devleti'nin haksız uygulamalarında görev ve yetkilerinin verdiği sorumlulukla hareket eden Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi, gerektiğinde tepkisini göstermeyi bilmiş ve azınlık hakları için bildiriler ve mesajlar yayınlayarak idarenin hegomanyası altında olmadığını da ortaya koymuştur. [101]

[98] Batı Trakya Türkleri'nin Yunan askeri teslim yemin töreni, bkz. Ekler Fotoğraflar No.5.
[99] Uluslar arası yazışma örnekleri için bk. Ekler Belgeler No. 14.
[100] Uluslar arası toplantılara davet örnekleri için bk. Ekler Belgeler No. 15.
[101] *Akın*, Gümülcine, 1961, S.179, s.1.

VI. BÖLÜM
MÜFTÜLÜK SORUNU

A. Müftülük Sorununun Ortaya Çıkışı

1920 Yunan Sevr'inde ve 1923 Lozan Barış Anlaşması'nda azınlık üyelerinin her türlü dinî özgürlükleri güvence altına alınmış olmasına rağmen müftülük kurumundan söz edilmemiştir. Bu makam, ayrıntılı bir biçimde 1913 Atina Anlaşması ile düzenlenmiş ve 2345/1920 sayılı yasayla iç hukuka yansımıştır. Bu yasaya göre geniş yetkilerle donatılan müftüler, kendi görev çevrelerindeki Müslümanlar tarafından seçileceklerdir. Yine bu yasayla, müftüleri denetleyecek bir başmüftü görev yapacaktır. Ancak bu sözü edilen başmüftü hiçbir zaman ne seçilmiş ne de atanmıştır.

2345/1920 sayılı yasanın, Cemaat İdare Heyetleri'ne ilişkin 12. maddesi dışında hiçbir hükmü yürürlüğe konmamıştır. Müftülerin seçimle göreve gelme hükmü de yürürlüğe konmadığından 1920'den sonra Gümülcine, İskeçe ve Dimetokada görev yapan müftüler özel birer Kral İradesi ile atanmışlardır.

1985 yılında vefat eden Gümülcine Müftüsü Hüseyin Mustafa, zamanla Batı Trakya azınlığının sosyo-politik önderi ve birlik simgesi haline gelmiştir. Vefatının ardından

Azınlığın kendi müftüsünü seçme talebi üç temel noktaya dayanmaktadır. Bunlardan ilki, 1913 Atina Anlaşması'nın müftülerin seçimiyle ilgili maddesidir. 1913 Atina Anlaşması, o tarihte Yunanistan'a bırakılan topraklarla sınırlıdır ve Batı Trakya bu topraklara dâhil değildir.

İkinci olarak, azınlık 2345/1920 sayılı yasayı ileri sürmektedir. Bu yasa, 1913 Anlaşması'nın Yunan iç hukukuna yansımış şeklidir ve yasanın 6. maddesi ayrıntılı bir biçimde müftü seçimlerini anlatmaktadır.

Gerek 1920 tarihli 2345 sayılı kanunun yürürlüğe girmemiş bulunması, gerekse Batı Trakya'da müftülerin günümüze dek atanarak göreve gelmiş bulunması, azınlığın bu kanunu kendi lehinde hukuki bir dayanak olarak kullanmasını zorlaştırmaktadır.

Üçüncü olarak, azınlığın önde gelenleri, İstanbul Rum Ortodoks Patriği'nin Sen Sinod Meclisi tarafından seçildiğini hatırlatmakta ve Batı Trakya müftülerinin de, karşılık ilkesine göre, seçimle iş başına gelmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.

Yunan makamları, 25 Aralık 1990'da çıkardıkları "Batı Trakya'da Müftülük Müessesesi ve İlahiyat Okulu Kurulmasına İlişkin Esasları Düzenleyen Kanun Hükmünde Kararname" ile 2345/1920 tarihli yasayı iptal etmiş ve Batı Trakya'da müftülük kurumunun bağlı olacağı esasları yeniden düzenlemişlerdir. 19 Ocak 1991 tarihinde toplanan Batı Trakya Azınlık Yüksek Kurulu 24 Aralık 1990 tarihli kararnameyi tanımadığını açıklamıştır. Aynı şekilde Gümülcineliler de kararnameyi tanımayacaklarını açıklayıp 28 Aralık 1990'da kendi müftülerini seçmişlerdir.

Bu kararname, 1913 Atina Anlaşması'nın 3 Numaralı Protokolü'ne, 1923 Lozan Barış Anlaşması'na ve Yunanistan'ın Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklere aykırı bir niteliğe sahiptir. Buna rağmen, Yunanistan, 22 Ağustos 1991'de cemaatin tanımadığı bir kişiyi İskeçe Müftüsü olarak atamıştır.

Bugün Batı Trakya'da müftülük sorunu halen çözülemeyen bir sorun olarak devam etmektedir. Yunan yönetimi, AİHM tarafından Müslümanlar lehine alınan iki karara rağmen Batı Trakya müftülerini atama yoluyla belirlemektedir. Bugün, Gümülcine ve İskeçe müftüleri Yunan yönetimi tarafından atanmaktadır.

Yunanistan yönetimi, "Din liderinin yetkilerini ele geçirdiği" gerekçesiyle, seçilmiş müftüler aleyhine sürekli dava açmaktadır. İskeçe'de seçilmiş müftü Mehmet Emin Ağa ve Gümülcine'de seçilmiş müftü İbrahim Şerif, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarına ve daha sonra Yunan mahkemelerinde normal şartlar altında "emsal dava" olarak kabul edilmesi gereken Yunan Temyiz Mahkemesi'nin kararına rağmen, çeşitli cezalar ile karşı karşıya kalmışlardır.

B. Müftülük Sorunun Tarihsel Gelişimi

2 Haziran 1985

Müftü belirleme sorununun çıkışı. Gümülcine Müftüsü'nün ölümü üzerine, Yunan hükümeti yerine nâib müftü atar, bölge Türkleri atananı kabul etmez, seçimle müftü belirlemek isterler ve isteklerinin haklılığını iki yasal düzenlemeye dayandırırlar. [102]

5 Haziran 1985

İmam Rüştü Hüseyin Mustafa Efendi'nin vefatıyla müftülük makamına atanmış, gelen tepkiler üzerine 5 Haziran 1985 tarihinde istifa ederek sadece iki ünlük müftülük yapabilmiştir. Valilik, bu dilekçeyi reddetmiştir. Bunun üzerine İmam Rüştü, ikinci bir dilekçe yazarak görevden affını istemiştir.[103]

16 Aralık 1985

Hâfız Cemali Meço, hükümet tarafından Gümülcine Müftülüğüne Nâib (vekil) olarak atanmıştır.[104]

14 Şubat 1986

Milletvekili Mehmet Müftüoğlu Rodop valiliğinin Meço Cemali'yi müftü olarak atama kararının iptali için Danıştay'a dava açtı. Daha sonra bu davayı geri çekmek zorunda kalmıştır. [105]

12 Haziran 1987

Rodop ili 9 nahiye müdürünün ortak açıklaması ile Meço Cemali istifaya davet etmiştir.[106]

17 Temmuz 1987

Din görevlileri yunanlıların atadıkları müftülükten izin alınmadığı için camiye girişleri polis tarafından engelledi.[107]

1 Ekim 1987

Almanya Batı Trakya Türkleri Dernek başkanındaki heyet 1-2 Ekim 1987 de Avrupa Konseyi'de müftülük sorunu dile getirilmiştir. [108]

---

[102] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1985, S.44, s.9.
[103] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1985, S.45, s.11.
[104] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1985, S.46, s.3.
[105] Ömeroğlu, Aydın, *Yunanistan'da Başmüftülük ve Müftü Seçimi Sorunu,* İstanbul, 2000, s.64
İlgili başvurunun Yunanca metni için bakınız Ekler Belgeler. No. 16.
[106] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1987, S.61-62, s.6.
[107] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1987, S.63-64, s.1.

30 Ocak 1988

T.C. Başkanı Turgut Özal ile Yunanistan başbakanı Anderas Papandreu İsviçre Davos'da bir araya gelerek problemlerin çözülmesi için iki komisyonun kurulması karlaştırıldı. [109]

17 Ağustos 1990

Müftü Mustafa Hilmi, 12 Şubat 1990'da ölünce, İskeçeliler, atamayla gelecek müftüyü tanımayacaklarını hükümete bildirirler. Hükümet, aslî müftü atanıncaya kadar naipliğe (vekilliğe) ölen müftünün oğlu Mehmet Emin Ağa'yı atar.[110]

30 Mart 1990

Hâfız Cemali Meço, hükümet tarafından Gümülcine asaleten müftü olarak atanmıştır.[111]

28 Aralık 1990

Gümülcine'de, 102 yerleşim yerinde yapılan seçimde, 8343 oyun 7462 sini alan İbrahim Şerif müftü seçilir. Böylece Gümülcine'de iki müftü olur. Biri atanan, biri seçilen. [112]

4 Şubat 1991

22 Ocakta kabul edilen müftülük kararnamesinin (182 sayılı), yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile Vakıf yönetimleri ve cemaat eğitimiyle ilgili sahip oldukları denetleme yetkileri ellerinden alınmış, vakıflarla olan bağları kopmuştur. Yönetimin iradesi dışına çıkması engellenmiştir.[113]

22 Ağustos 1991

İskeçe müftüsü Mehmet Emin Aga Müftülük makamında polis gücüyle görevinden alınıp yerine Mehmedemin Şinikoğlu tayin edilmiştir. Boykot amacı ile camileri kapatma kararı alınmıştır.[114]

28 Haziran 1996

İskeçe müftüsü Mehmedemin Aga yayınlamış olduğu beyanatlar nedeni ile 20 ay hapse mahkûm oldu. [115]

---

[108] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1987, S.65, s.10.
[109] *Hakka Davet*, Gümülcine, 1987, 1988, S.69, s.27.
[110] *Yeni Hakka Davet,* Gümülcine, 1990, S.1, s.17.
[111] Ömeroğlu, Aydın, *Yunanistan'da Başmüftülük ve Müftü Seçimi Sorunu,* İstanbul, 2000, s.108.
[112] *Yeni Hakka Davet*, Gümülcine, 1990, S.8, s.16.
[113] *Yeni Hakka Davet,* Gümülcine, 1991, S.16, s.2.
[114] *Yeni Hakka Davet,* Gümülcine, 1991, S.16, s.6.
[115] *Hür Hakka Davet,* Gümülcine, 1990, S.56, s.23.

29 Eylül 1997

İbrahim Şerif hakkını aramak için iç hukuk yollarını tüketince, Yunanistan aleyhine Avrupa İnsan Haklan Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme, Yunanistan'ı Avrupa İnsan Haklan Sözleşmesi'nin düşünce, inanç ve din özgürlüğünü güvence altına alan 9. ve zararın adli tazminini öngören 4.maddelerini ihlalden oy birliği ile mahkûm etmiştir.[116]

29 Nisan 1998

İskeçe müftüsü Mehmedemin Aga 20 aylık hapis kararının istinaf davası görüşüldü ve bu karar onandı.[117]

15 Aralık 1999

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif'in açmış olduğu davada**,** Yunanistan'ı oy birliği ile mahkûm etmiştir.[118]

28 Aralık 2000

10 yıllık görev süresi dolan Hâfız Cemali Meço, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle ikinci defa 10 yıl süreyle görevi uzatılmıştır.[119]

17 Aralık 2010

Cumhurbaşkanı Karolos Papulyas, atanmış Gümülcine Müftüsü Cemali Meço'nun görev süresini uzatan ilgili kararnameyi 24 Aralık 2010 tarihinde imzalandığı bildirilmiştir. [120]

20 Aralık 2010

Yunan parlamentosunda bir konuşma yapan iktidar partisi PASOK´un Gümülcine milletvekili Ahmet Hacıosman, 2011 yılında müftü seçimi yapılmasını istemiştir.[121]

8 Ocak 2011

T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan yunanlı mevkidaşına Batı Trakya'da hala müftü seçilemediğini hatırlattı. [122]

---

[116] Age, S.59, s.1.
[117] Age, S.76, s.24.
[118] Age, S.95, s.1.
[119] Age, S.106, s.31
[120] www.azinlikca.net/index.php?option=com_content&view=article&id=1851:gumulcinemuftu-gorev-suresi-yenileme&catid=50:bat-trakya-haber&Itemid=29 (5.1.2011)
[121] www.azinlikca.net/index.php?option=com_content&view=article&id=1804:ahmet-haciosman-parlamento-12212010&catid=50:bat-trakya-haber&Itemid=29 (21.12.2010)
[122] http://www.milliyet.com.tr/palandoken-de-sert-atisma/guncel/haberdetay/08.01.2011/1336496/default.htm (8.1.2011)

SONUÇ

Yapmış olunan çalışmalar neticesinde Batı Trakya'daki Müftülük konusu tarih içinde resmî belge ve antlaşmalar ile çözüme kavuşturulmuş olmasına rağmen, Yunan devleti ile yaşanan problemler halen devam etmektedir.

Batı Trakya'da Müftülük Kurumu'nun hem ita hem de kadılık görevleri bulunmakta olup, bu yetkileri Yunan devletinin gölgesinden kurtarıp, bağımsız olarak kullanılması gerekmektedir.

X. Gümülcine Müftüsü Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi'nin 36 yıl boyunca, birlik ve düzen içinde Yunan Devleti'nin baskıları o dönemde dahi olmasına rağmen Müftülük Kurumu'nu başarılı bir şekilde idare edebilmesi takdire şayan bir konu olup, bugün görev yapan ve ileride müftülük görevini alacak kimseler için de örnek mahiyetindedir.

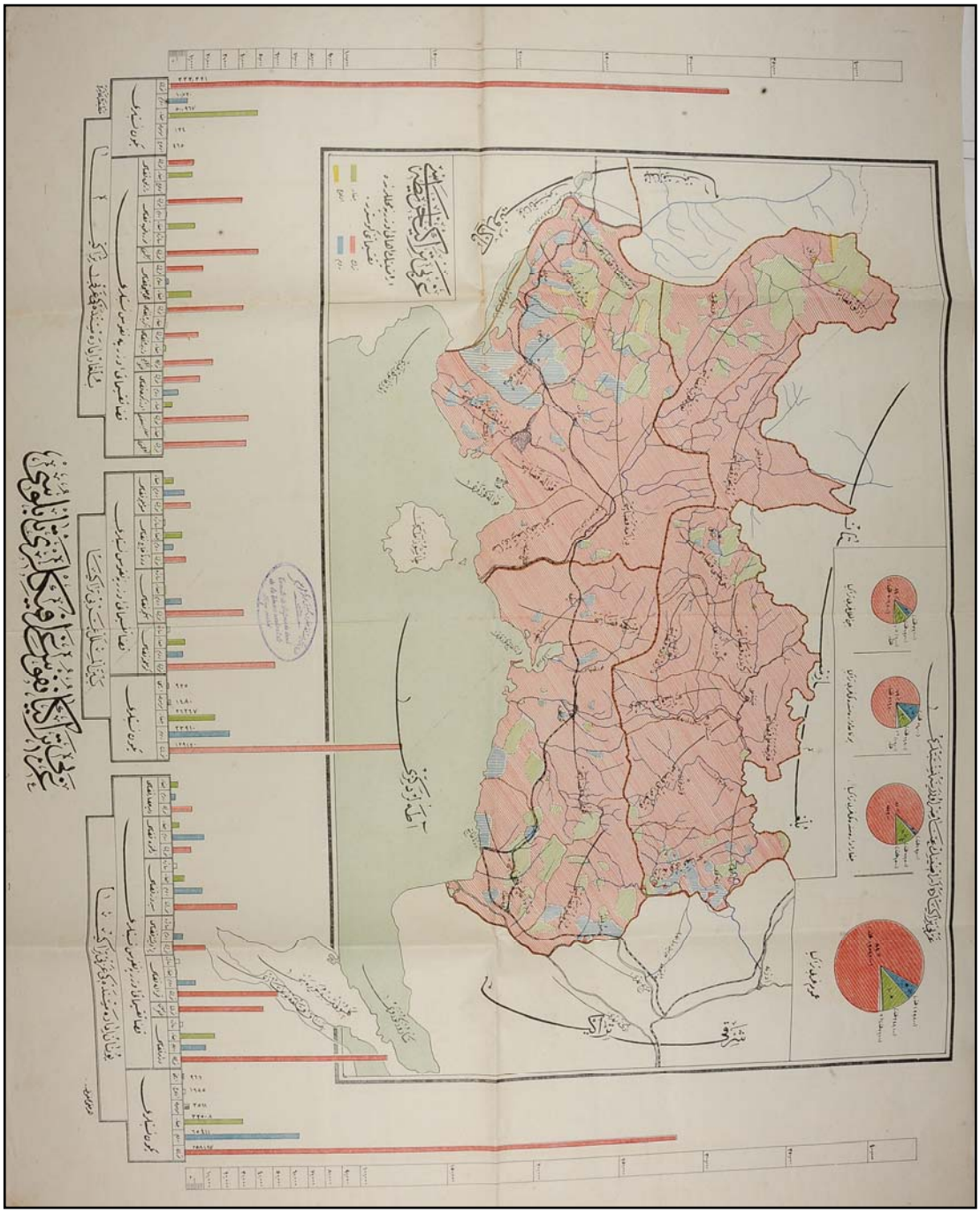
Günümüzde özellikle "Müftü Seçimi" şeklinde tezahür eden sorun, temelde Azınlıkların hak ve hürriyetlerinin ihlali biçiminde yer alan oldukça önemli bir konudur. Hem azınlık içinde hem de Yunanistan – Türkiye devletlerinin dış ilişkilerinde en temel sorunlardan biri olarak önemini korumaya müftülük sorunu, karşılıklı hoşgörü ve anlayış içinde çözümlenmesi gereken bir özellik taşımaktadır.

> Gerek Batı Trakya Türk azınlığının hassas yapısı, gerekse Yunanistan'ın azınlığa bakışı ancak bu şekilde dengelenecek olup, böylelikle her iki taraf için de bir güç kaybı ya da hak ihlali yaşanmamış olacaktır.

EKLER

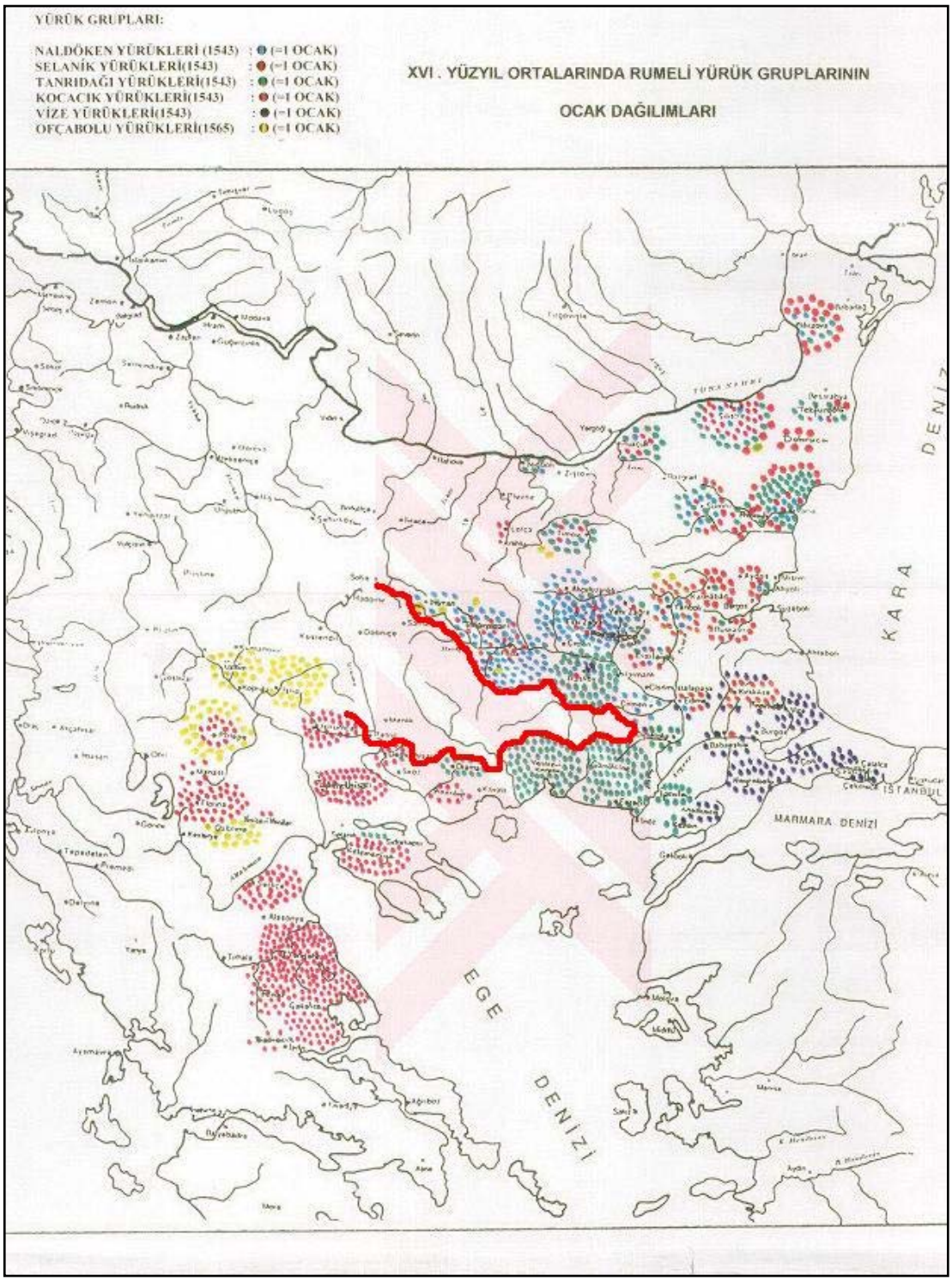
Haritalar

No: 1

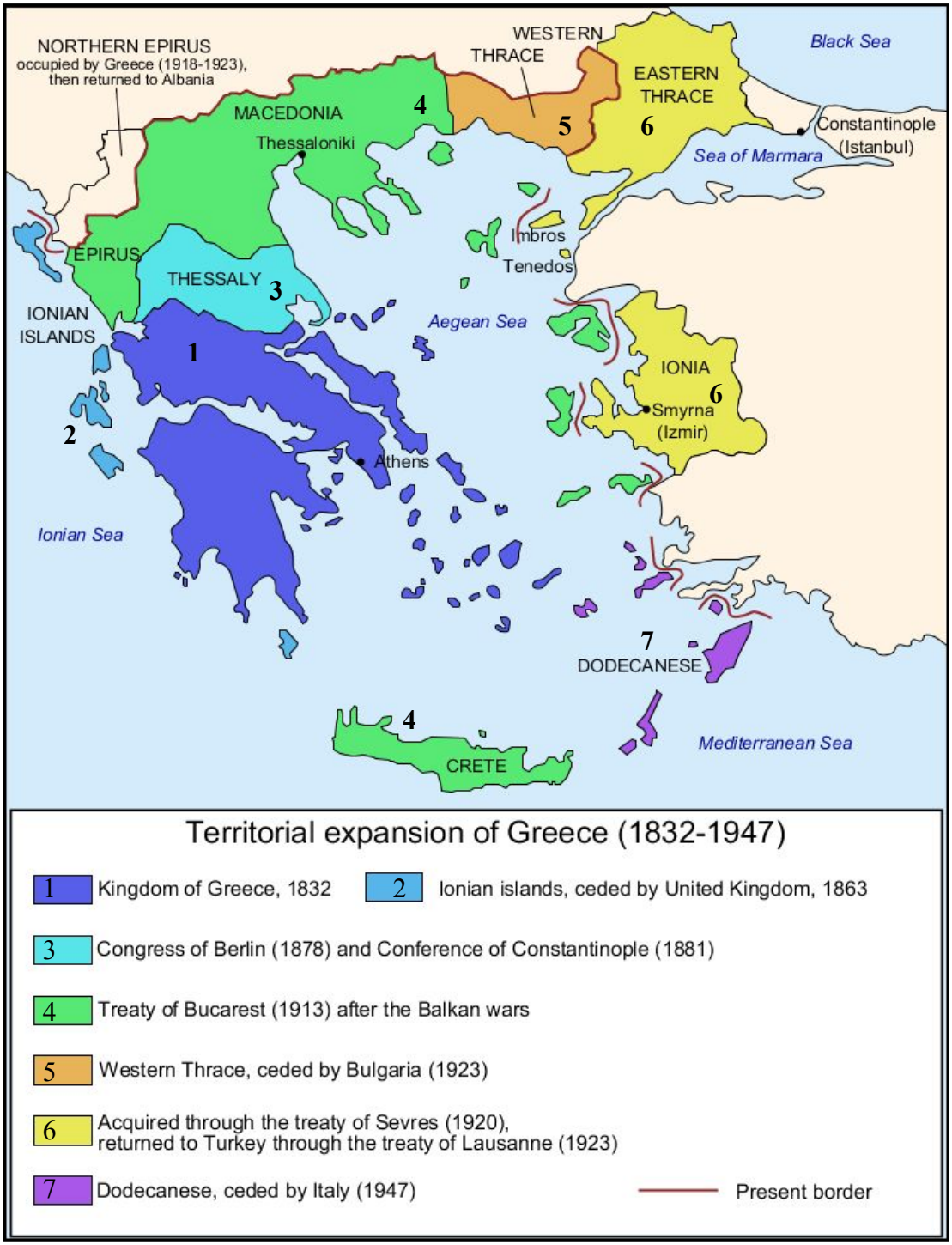
Osmanlı Dönemi Batı Trakya ve Demografik Yapısını Gösteren 1921 Yılına Ait Harita.

No: 2

16. yy Osmanlı'nın Rumeli İskân Haritası.

No: 3

Yunanistan'ın Coğrafi Genişlemesini Gösteren Harita.

Belgeler

No: 1

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ Α'

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 229 — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

1913

Περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας Συμβάσεως περὶ Εἰρήνης τῆς 1/14 Νοεμβρίου 1913.

Νόμος ΑΣΙΓ' (ὑπ' ἀριθ. 4213)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐφ' ὅσον ἐψηφίσθη ἀπαραλλάκτως ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν·

Ἄρθρον μόνον.

Ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας συναφθεῖσα καὶ ὑπὸ Ἀθήνας ὑπογραφεῖσα τὴν 1/14 Νοεμβρίου 1913 Σύμβασις περὶ Εἰρήνης, ἐξ ἄρθρων ἕξ, μετὰ τριῶν Προσκομμάτων καὶ μιᾶς Δηλώσεως παρεπομένων αὐτῇ, ἧς τὸ κείμενον ἔπεται ἐν μεταφράσει, ἔχει πλήρη καὶ νόμιμον ἰσχὺν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς ἐφεξῆς.

Περιεχόμενον

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν, διακαιόμενοι ἐξ ἴσου ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ παγιώσωσι τὰς σχέσεις τῆς φιλίας καὶ τῆς φιλίας αἵτινες ἀπὸ καταστάσεως μεταξὺ Αὐτῶν, καὶ νὰ διευκολύνωσι τὴν ἀνανέωσιν κανονικῶν μεταξὺ τῶν δύο Χωρῶν σχέσεων, ἀπεφάσισαν νὰ συμβιβάσωσι πρὸς τοῦτο Σύμβασιν καὶ διώρισαν Πληρεξουσίους πρὸς τοῦτο ὡς ἑπεται :

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, τὸν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Ἰωάννην Δημήτριον Πονηρόπουλον, Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν·

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ὀθωμανῶν, τὸν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Ῥεσὰτ Χαλὶλ Βέην, Ὀθωμανὸν Πληρεξούσιον·

Οἵτινες ἀνταλλάξαντες τὰ πληρεξούσια αὐτῶν ἔγγραφα εὑρεθέντα ἐν τάξει συνεφώνησαν τὰ ἑπόμενα :

Ἄρθρον 1.

Ἀπὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐπικυρώσεων τῆς παρούσης Συμβάσεως οἱ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Βαλκανικῶν συμμάχων πόλεμοι ἐπαναλαμβάνονται καὶ τὰ ἐκ τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 17/30 Μαΐου 1913 ἀπορρέοντα δικαιώματα καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς βασιζόμενα ἔργα ἐπανέρχονται εἰς τὴν κατάστασιν ἐν ᾗ εὑρίσκοντο πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀφήσῃ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Πράξει ἀναφερομένων χωρῶν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς παρούσης Συμβάσεως, καθὼς καὶ ἐκ τῶν νήσων Ἴμβρου καὶ Τενέδου, ὅλα τὰ ἐν αὐταῖς ὑπάρχοντα ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἐπιφυλασσομένων τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 5 τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 17/30 Μαΐου 1913 διατάξεων περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν αὐταῖς ὀθωμανικῶν ἀνδρῶν καὶ πραγμάτων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἀφήσῃ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν ἐν τῇ Πράξει ἀναφερομένων χωρῶν ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς παρούσης Συμβάσεως, καθὼς καὶ ἐκ τῆς νήσου Λήμνου, ὅλα τὰ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχοντα ὀθωμανικὰ στρατεύματα, ἐπιφυλασσομένων τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 5 τῆς Συνθήκης τοῦ Λονδίνου τῆς 17/30 Μαΐου 1913 διατάξεων περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν αὐτοῖς ὀθωμανικῶν ἀνδρῶν καὶ πραγμάτων.

Ἄρθρον 2.

Αἱ Συμβαλλόμεναι Μεγαλειότητες καὶ Ἐξοχότης οἱ ἐκπροσωπούμενοι ἢ ἐκπροσωπηθέντες ἐν ἰσχύϊ μεταξὺ τῶν δύο Χωρῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, ἐξέπνευσεν ἐπαναλήψεως ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς διαγραφῆς τῆς τριακοστῆς Συμβάσεως, αἱ δὲ δύο Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ τῆς Τουρκίας, τίθενται ἐν τῇ αὐτῇ ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐχθροπραξιῶν καταστάσει.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 3 συνημμένα τῇ παρούσῃ Συμβάσει Πρωτόκολλα ἐφαρμοσθήσονται ἐν ἑκάστῃ τῶν χωρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἄρθρον 3.

Τὰ ὑπὸ Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν νῦν εὑρισκόμενα νῆσοι πλὴν τῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπὶ τούτοις ἀναγνωσθέντων ἐν πάσῃ τῇ ἐκτάσει τῶν ἀπορρεόντων ἐκ τῆς παρούσης Συνθήκης πολιτικῶν γεγονότων.

Συνεπῶς οὐδεὶς δύναται νὰ κατεδιωχθῇ, νὰ ἐνοχληθῇ ἢ νὰ ἐνεργηθῇ κρατικῶς ἢ ἰδιωτικῶς ἐπ' ἐκείνοις ἐπὶ τῇ ἐξαιρέσει τῶν διαφόρων αὐτοῦ λόγῳ πράξεων ἐχθροπραξιῶν γενομένων ἐντὸς τῆς τοῦ πολέμου χρόνου ἐν αἷς ἐμ-

14 Kasım 1913 Atina Antlaşması'nın Yunanca Orijinal Metni.

No: 2

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰουλίου 1920 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | Ἀριθμὸς φύλλου 148

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νόμοι

Νόμος αυμά περὶ προσαυξήσεως τοῦ νόμου 3τος περὶ τοῦ ἐν Ὕδρᾳ ἱεροῦ Νοσοκομείου τῆς Παναγιᾶς. 1

Νόμος αυμβ περὶ ἱδρύσεως εἰδικῆς ἀγωγικῆς Ἀκαδημίας. . . . 2

Νόμος αυμγ περὶ ἐξετάσεως ἐξόδων καὶ ἀποζημιώσεως τῶν ἐπιτηρητῶν τῶν σχολείων. 3

Νόμος αυμδ περὶ προσαυξήσεως διατάξεως τοῦ νόμου „ΔΞΙ" (ὑπ' ἀριθ. 4065) τοῦ Ἔτους 1914 περὶ ἀδειοκρατίας τοῦ ἐμπορίου διαγγέλματος ἐν Ἑλλάδι. 4

Νόμος αὐοδ περὶ χορηγήσεως φυντάξεως εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τὴν ἄγαμον ἀδελφὴν τοῦ ναυτόπαιδος Ἠμπαναβῆ Ἐπαμεῖνδα. 5

Νόμος αὐοη περὶ χορηγήσεως φυντάξεως εἰς τὴν ἄγαμον ἀδελφὴν τοῦ Καπιτανέου Α. Βασιλείου. 6

Νόμος αὐοθ περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικῆς διαδοχῆς. . 7

Νόμος αὐοι περὶ συνάψεως συμβάσεως τοῦ ἀγγλικοῦ ταχυναυτικοῦ ὅπλου τοῦ ἀποβιβάσαντος Ἕλληνας ὑπηρέτας Ν. Γύζη ἢ καὶ ξένων ὑπηκόων ναυτῶν. 8

Νόμος αὐια περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ νόμου ξατ' περὶ ὀργανώσεως τοῦ Σχολείου τῶν Καλῶν Τεχνῶν. . 9

Νόμος αὐιβ περὶ προσαυξήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς ἀφορώσης τὰς ὑποβολὰς ἰδιωτικῶν διαγγελμάτων εἰς τὸ βιβλιοστάσιον τοῦ Κράτους νομοθεσίας. 10

Νόμος αὐιγ περὶ τροποποιήσεως τοῦ τρίτου ἄρθρου τοῦ νόμου „ΒΙΖ" περὶ δημοσίων τῶν ἀθλητικῶν ἀγκαλιάσεων. . . . 11

Νόμος αὐιδ περὶ πληρωμῆς ἐκτακτοποιητικῶν ἀποδοχῶν ὑπαξιωθέντων τινῶν ὑπαλλήλων τῆς Δημοτικῆς Σιδηροδρομικῆς. 12

Νόμος αὐιε περὶ ἀναγραφῆς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ποσότητος ἐκ δραχμῶν δέκα χιλιάδων πρὸς κάλυψιν τῶν κατὰ τὸν νῦν τοῦ τρέχ. ἀπολογισθέντων ὑπερβάσεων. 13

Νόμος αὐις περὶ παροχῆς ἐφεδρίων ἀποζημιώσεως εἰς τοὺς ἐπιτηρητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων τοὺς λαβόντας φόρος εἰς τὸ κατὰ τὸ Ἔτος 1919 ἐνεργηθέντων Ἐπαναστατικῶν Συνεδρίων. 14

Νόμος αὐιζ περὶ κατασκευῆς μαρμαρίνου ἀνδριάντος τοῦ ἥρωϊκοῦ τῆς Ρωμυλικῆς Θήβας καὶ ἀποπεράτωσις τοῦ τοῦ ἴδιου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Σπάρτης. 15

Νόμος αὐιη περὶ τροποποιήσεως διατάξεως τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ νόμου 4ος κλπ. 16

Νόμος αὐιθ περὶ αὐξήσεως τῶν τιμῶν πωλήσεως ἢ διπλώσεως τῶν ἐργαλείων τῶν κερ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1918 σπανιοποιουμένων ἀπὸ ἀνάγκην ἢ μετοικεσίαν διαταγῶν. 17

Νόμος αὐιι περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου ἐψδ. 18

Νόμος αὐιβ περὶ τροποποιήσεως τοῦ 3ῃ ἄρθρου τοῦ νόμου ΖΥΝ' περὶ Γενικοῦ Βιβλιοπωλικοῦ Ταμείου. 19

Νόμος αὐιδ περὶ τῶν ἐν Κοίτῃ Μουσουλμανικῶν Δημογερόντων. 20

Νόμος αὐιε περὶ τροποποιήσεως καὶ μεταγενεστέρων τοῦ περὶ Κράτους Μουσουλμάνων καὶ περὶ διοικήσεως τῶν ὑποθέσεων τῶν Μουσουλμανικῶν Κοινοτήτων. 21

Νόμος αὐις περὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου ΣΙΘΒ' περὶ πληρωμῆς ἐκτάκτων ἀποδοχῶν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῶν Ἐπαναστατικῶν Συνεδρίων. 22

Νόμος αὐιζ περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου 2ου περὶ ἰδιωτικῶν Δικαστηρίων. 23

Νόμος αὐιη περὶ ὑφάλου τοῦ ἐν Μασσείᾳ Προξενείου τῆς Ἑλλάδος ἢ Ρωμανίᾳ, ἐξ' ἑνὸς, καὶ ἑτέρου τοῦ ἐν Μασσείᾳ προξενοῦντος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, ἐξ' ἑτέρου τοῦ ἐν Ἱερ. Μάνῃ, συναφθέντος συμβάσεως περὶ ἀμοιβῆς ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρὸς τὸ πρῶτον συλλογῆς ἀρχαιοτήτων Σπονδῆς καὶ Ἰατρικῆς τέχνης. 24

Νόμος αὐιθ περὶ πλήρους τῆς σπονδῆς προσαναβολῆς τοῦ Σήματος τῆς Χωροφυλακῆς εἰς ἀρχιμὲ ἀμοιβῆς. 25

Νόμος αὐκ περὶ κυρώσεως τῶν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων περὶ προσωρινῆς ἀφαιρέσεως ἰδιωτικῶν δικαιωμάτων καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν διατάξεων περὶ ἐπιβολῆς εἰδικῶν δικαιωμάτων εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 1716 καὶ 1717 ἓξ. ἔ. νομοθετικὰ διατάγματα καὶ ὑπὸ τὴν 27ην Αὐγούστου ἓξ. ἔ. νομοθετικοῦ διατάγματος περὶ προσθήκης εἰδικῶν διατάξεων εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 1716 καὶ 1717 ἓξ. ἔ. νομοθετικὰ διατάγματα. 26

Νόμος αὐκα περὶ διαθέσεως καὶ ἄκρου χρηματικοῦ ποσοῦ ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Ταμείου Πειραιῶς πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἀναπαλαιώσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ἀντιπλημμυρικῶν ἔργων Πειραιῶς. 27

Νόμος αὐκβ περὶ ἐγκρίσεως καταστάσεως τῶν ἀξόνων Φθιώτιδος πρὸς ἄξονα Ρηγανόπη—Διαστωμύλοι τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος, Φωκίδος· Ῥίγκι—Κάτω τῆς νήσου Ἰθάκης καὶ Σκούρτα—Κοσμᾶ—Δεκαπέζι. 28

Νόμος αὐκγ περὶ ἀποζημιώσεως καὶ χρηματικῶν ἐπιβοηθημάτων τοῦ προσωπικοῦ τῶν Μακεδονικῶν Σιδηροδρόμων. 29

Νόμος αὐκδ περὶ αὐξήσεως τῆς διὰ τὴν μελέτην διηκριβωμένων γραμμῶν χορηγηθείσης ὑπὸ τοῦ νόμου ζκβ ποσότητος. 30

Νόμος αὐκε περὶ ἐγκρίσεως δαπάνης δραχμῶν 30,000 δι' ἀποκοπῶν τοῦ Διαμερίσματος Ἀθηνῶν. 31

Νόμος αὐκς περὶ συστάσεως Ἰδικοῦ Ταμείου Ὀστεοπλάστου. 32

Νόμος αὐκζ περὶ ἀμεσάτης ὁδοῦ ἀπὸ Τεσσολίων—Βλάτεως—Περδίκια κλπ. 33

Νόμος αὐκη περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 8ου τοῦ νόμου „ΓΥΚΖ" τοῦ 1919 περὶ βδομάδος. 34

Νόμος αὐκθ περὶ παραγωγῆς τῶν εἰς τὸ ἔσπιον κληρονομιῶν διαδικασιῶν τοῦ δικαίου ἐ ὁ τοῦ ἀφορῶ τὰς Νεοτιπόλ Νήσους χρέους τοῦ Δημοσίου. 35

Νόμος αὐκι περὶ κωδικοποιήσεως τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐκτὸς ἐκκλησίων τοῦ νόμου „ΧΜΒ" κατὰ τὸ ἔτος 1920. 36

Νόμος αὐκιβ περὶ ἐγγραφῆς τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ κεφαλαίου ἐκατὸν ἑκατομμυρίων κατοικίας εἰς Ὑποθηκοφυλακεῖον Κυνάτας. 37

Νόμος αὐκιγ περὶ προσθήκης εἰς τὸν νόμον ἄρθ τοῦ Ἔτους 1914 περὶ πλημμελῶν φυσήσεως εἰς τοὺς ἀγκυροβολοῦντας ἐπιλίμενα τοῦ βεμπλίγγου Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. 38

Νόμος αὐκιδ περὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου τζαμ περὶ διδασκάλων γραμματείου Ἑλληνικῆς Μονῆς. 39

Νόμος αὐκιε περὶ ἐξαιρέσεως ἐπιστήσεως Ὀλλανδῶν ὁμολογιῶν

2345 Sayılı Yasanın Yunanca Orijinal Metni.

No: 3

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1923 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ | Ἀριθμὸς φύλλου 311

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Περὶ κυρώσεως τῆς ἐν Σέβραις συμβάσεως Εἰρήνης περὶ προσθήκης τῶν ἐν Θράκῃ περιοχῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸν περιεχόμενον ἐν τῷ ἀπὸ 10 Αὐγούστου 1920 ἐπικυρωθέντι τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς Εἰρήνης πρωτόκολλον τοῦ Ὑπατείου Ἀνωτάτου Συμβουλίου ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν.

Ἄρθρον 1.

Ἡ μεταξὺ τῶν προηγουμένων συμμάχων καὶ συνεταιρισθέντων Δυνάμεων ἐφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑτέρου συμφωνηθεῖσα καὶ ἐν Σέβραις ὑπογραφεῖσα τὴν 10ην Αὐγούστου 1920 Συνθήκη περὶ προστασίας τῶν ἐν τῷ ἐδάφει Μειονοτήτων ἢ ἐν αὐτῷ ἀναγνωσθεῖσα ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἡ Πληρωτικὴ μεταφρασθεῖσα καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἐπὶ τοῦ Καμπεζατικοῦ Διαγωνισμοῦ τῇ 20 Αὐγούστου ἐ. ε. συμφωνία προσυπογραφεῖσα δὲ ἐν ἡμερομηνίᾳ 21 Ἰουλίου 1923, ἔχει πλήρη καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν.

Ἄρθρον 2.

Ἐπὶ τῇ παρ' ἐμοῦ τοῦ Ὑπατείου τῶν Βρεττανικῶν Δεσποζομένων Ἀνωτάτου Ἐπιτρόπου ἐπὶ τῆς Ἀγχιστείας τοῦ Συνθηκῶν ἀποθέσεως τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ Συνθήκης μέτρων.

Τὸ κεφὶ Κωμοτηνοῦ Διδυμοτείχου τέμενος τοῦ Ἱεροῦ Ἀρχιστρατήγου ἐπὶ τῆς Βρεττανίδος τῆς Καταφύγους καὶ ἀποδιδόμενον ἐπὶ τῇ Βεβαιώσει τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀποδιδόμενον ἐπὶ τῇ Βεβαιώσει τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀποδιδόμενον ἐπὶ τῇ Βεβαιώσει τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1923.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'

Ὁ Πρόεδρος
Σ. Γονατᾶς

Τὰ Μέλη
Α. Ἀλεξανδρῆς, Α. Καρζηματάκης, Α. Δεξιάδης, Κ. Βούλγαρης, Γ. Καφαντὴς, Γ. Παπανδρέου, Π. Μαυρομιχάλης, Ο. Σακελλαροπουλος, Μ. Μέσσος, Κ. Γόντικας.

L'EMPIRE BRITANNIQUE, LA FRANCE, L'ITALIE ET LE JAPON,

Principales Puissances alliées et associées,

d'une part ;

ET LA GRECE,

d'autre part ;

Considérant que depuis le 1er janvier 1913 de larges acquisitions territoriales ont été faites par le Royaume de Grèce ;

Considérant que le Royaume de Grèce, qui a donné aux populations vivant sur ses territoires, l'égalité des droits sans distinction d'origine, de langue et de religion, est désireux de confirmer ces droits et de les étendre aux populations des territoires qui pourraient être réunis au Royaume, afin d'assurer

THE BRITISH EMPIRE, FRANCE, ITALY AND JAPAN,

The Principal Allied and Associated Powers,

on the one hand ;

And GREECE,

on the other hand :

Whereas since January 1, 1913 large accessions of territory have been made to the Kingdom of Greece, and

Whereas the Kingdom of Greece, which has given to the populations included in its territories, without distinction of origin, language or religion, equality of rights, is desirous of confirming these rights and of extending them to the populations of the territories which may be added to the Kingdom, so that

L'IMPERO BRITANNICO, LA FRANCIA, L'ITALIA E IL GIAPONE,

Principali Potenze alleate e associate,

da una parte ;

E LA GRECIA,

dall' altra ;

Considerando che dopo il 1° Gennaio 1913 notevoli acquisti di territorio sono stati fatti dal Regno di Grecia ;

Considerando che il Regno di Grecia, che ha accordato alle popolazioni del proprio territorio l'eguaglianza dei diritti, senza distinzione di origine, di religione o di lingua, desidera confermare questa concessione ed estenderla alle popolazioni dei territori che fossero riuniti al Regno, per dar loro pieno

"Yunan Sevri" Yunanca Orijinal Metni.

No: 4

Συνθήκη της Λωζάνης/Σύμβασις Περί ανταλλαγής των Ελληνικών και Τουρκικών πληθυσμών

VI. ΣΥΜΒΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΥΠΟΓΡΑΦΕΝΤΑ ΤΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1923

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ συνεφώνησαν επί των ακολούθων όρων.

Άρθρον 1.

Από της 1ης Μαΐου 1923, θέλει διενεργηθή η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων, ελληνικού ορθοδόξου θρησκεύματος, των εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων, μουσουλμανικού θρησκεύματος, των εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών.

Τα πρόσωπα ταύτα δεν θα δύνανται να έλθωσιν ίνα εγκατασταθώσιν εκ νέου εν Τουρκία ή αντιστοίχως εν Ελλάδι, άνευ της αδείας της Τουρκικής Κυβερνήσεως ή αντιστοίχως της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Άρθρον 2.

Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω κρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγήν:

α) οι Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως·

β) οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης.

Θέλουσι θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως, πάντες οι Έλληνες οι εγκατασταμένοι ήδη προς της 30ης Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφέρεια της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ως αύτη καθορίζεται δια του νόμου του 1912.

Θέλουσι θεωρηθή ως μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης, πάντες οι Μουσουλμάνοι οι εγκατεστημένοι εν τη περιοχή ανατολικώς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης το 1913 δια της Συνθήκης του Βουκουρεστίου.

Άρθρον 3.

Οι Έλληνες και οι Μουσουλμάνοι, οι εγκαταλείφοντες ήδη από της 18ης Οκτωβρίου 1912 τα εδάφη, εν οι Έλληνες και τούρκοι κάτοικοι θέλουσιν αμοιβαίως ανταλλαγή, θα θεωρηθώσι περιλαμβανόμενοι εν τη ανταλλαγή τη προβλεπομένη εν τω 1 άρθρω.

Η έκφρασις "μετανάστης" εν τη παρούση Συμβάσει, περιλαμβάνει πάντα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα τα μέλλοντα να μεταναστεύσωσιν ή άρχοντα μεταναστεύσει από της 18ης Οκτωβρίου 1912.

Άρθρον 4.

Πάντες οι κτηνοί άρρενες (hommes valides), οι ανήκοντες εις τον ελληνικόν πληθυσμόν, ων οι πατρογένειοι εγκατέλειψαν ήδη το τουρκικόν έδαφος, οι κρατούμενοι νυν εν Τουρκία, θα αποκατέστωσι το πρώτον τμήμα εξ Ελλήνων οίτινες θα σταλώσιν εις Ελλάδα συμφώνως τη παρούση Συμβάσει.

Άρθρον 5.

Υπό την επιφύλαξιν των διατάξεων των άρθρων 9 και 10 της παρούσης Συμβάσεως, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και οι απαιτήσεις των εν Τουρκία Ελλήνων ή των εν Ελλάδι Μουσουλμάνων, ουδόλως θέλουσι θιγή συνεπεία της γενησομένης δυνάμει της παρούσης Συμβάσεως ανταλλαγής.

Άρθρον 6.

Lozan Antlaşması"nın Yunanca Metni.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 24 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1990	ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 182

ΠΡΑΞΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΠΡΑΞΗ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ
Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 44 παράγραφος 1 του Συντάγματος.

2. Την πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου από την οποία συνάγεται η συνδρομή των προϋποθέσεων έκδοσης Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου για τη ρύθμιση του παρακάτω θέματος, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Διαδικασία και προϋποθέσεις διορισμού σε θέση Μουφτή.

1. Εντός εκατόν εξήντα οκτώ (168) Μουφτών ο κατά τόπο αρμόδιος Νομάρχης καλεί με πράξη του τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν, να κοινοποιήσουν σχετική αίτηση. Η πράξη αυτή του Νομάρχη δημοσιεύεται σε μία τουλάχιστον εφημερίδα που κυκλοφορεί στην έδρα του νομού και σε μία εφημερίδα των Αθηνών και τοιχοκολλάται στα καταστήματα της νομαρχίας, στα τεμένη και στα καταστήματα των δήμων και κοινοτήτων της νομαρχίας όπου υπάρχουν εγγεγραμμένοι μουσουλμάνοι.

2. Σε θέση Μουφτή διορίζονται μουσουλμάνοι έλληνες πολίτες, κάτοχοι πτυχίου ανωτάτης ισλαμικής Θεολογικής σχολής (ημεδαπής ή αλλοδαπής) ή κάτοχοι διπλώματος Ιεροδιδασκάλου ή απολυτήριου τριτάξιου γυμνασίου ή διπλώματος επαγγελματικής κατάρτισης δεκαετίας, οι οποίοι έχουν διακριθεί για τα ήθη τους και τη θεολογική τους κατάρτιση, και ως προς τους οποίους δεν συντρέχουν τα κωλύματα διορισμού που προβλέπονται στα άρθρα 21 έως 29 του Υπαλληλικού Κώδικος (Π.Δ. 611/1977).

3. Οι υποψήφιοι υποβάλλουν την αίτησή τους στον κατά τόπο αρμόδιο Νομάρχη εντός προθεσμίας δύο μηνών από την τοιχοκόλλησή στο καταστήμα της Νομαρχίας της πράξεως της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού. Την αίτηση συνοδεύουν οι εξής δικαιολογητικά με απόφαση του Υπουργείου Εξωτερικών, ορθόγραφο πρόσφατο γραφόσημο, φωτοστατική αντιγραφή ταυτότητας, αντίγραφο ποινικού μητρώου, φωτοστατικά αντίγραφα πτυχίων, απολυτηρίου κ.λπ. έγγραφο πιστοποιητικό γέννησης, απολυτήριο τριτάξιου γυμνασίου και πιστοποιητικό δημότου ή δημότη ή κοινότη ή κοινότη και κάθε στοιχείο κρίσιμο για την εξακρίβωση των προσόντων του υποψηφίου.

4. Εντός δέκα ημερών από τη λήξη της προθεσμίας της προηγούμενης παραγράφου ο Νομάρχης, υποβάλλει στον κατά τόπο αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας τις αιτήσεις, τα δικαιολογητικά και τον αναλυτικό κατάλογο των υποψηφίων.

5. Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, εντός μηνός από τη λήξη των ανωτέρω στοιχείων, συγκροτεί ενδεκαμελή επιτροπή με πρόεδρο τον κατά τόπο αρμόδιο Νομάρχη και μέλη έλληνες μουσουλμάνους θρησκευτικούς λειτουργούς και εξέχοντες μουσουλμάνους έλληνες πολίτες της Περιφέρειας του, πρόξενο των τόπων και του χρόνου της συνεδριάσεώς της και ανακοινώνει τη σχετική πράξη του στα μέλη της. Χρέη γραμματέως εκτελεί υπάλληλος της Νομαρχίας οριζόμενος από τον πρόεδρο της επιτροπής. Η επιτροπή συνέρχεται κατά την ορισθείσα ημέρα και ώρα στον ορισθέντα τόπο και συντάσσει πρακτικό στο οποίο διατυπώνεται η γνώμη κάθε μέλους περί των προσόντων και γενικά περί της καταλληλότητας των υποψηφίων. Η επιτροπή συνεδριάζει νόμιμα με τον πρόεδρο και όσα από τα λοιπά μέλη προσέλθουν. Εάν δεν προσέλθουν τα λοιπά μέλη της επιτροπής, ο Νομάρχης που έχει κατά τα ανωτέρω οριστεί ως πρόεδρος της επιτροπής, συντάσσει έκθεση για τη σύμπραξη του γραμματέως στην οποία βεβαιώνει ότι δεν προσήλθαν τα λοιπά μέλη και ακολούθως διατυπώνει τη γνώμη του περί των προσόντων και γενικά της καταλληλότητας των υποψηφίων.

6. Μόλις υποβληθεί στον Γενικό Γραμματέα της Περιφερείας το κατά τη προηγούμενη παράγραφο πρακτικό της Επιτροπής ή η έκθεση του Νομάρχη, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφερείας υποβάλλει στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων όλα τα σχετικά για την επιλογή στοιχεία. Η επιλογή γίνεται με βάση πλέον τα ήθη, τη θεολογική κατάρτιση και την γενικότερη θρησκευτική δράση του υποψηφίου.

7. Ο Μουφτής διορίζεται με προεδρικό διάταγμα εκδοθησόμενο μετά από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για δεκαετή θητεία που δύναται να ανανεώνεται. Ο διορισθείς πριν από την ανάληψη των καθηκόντων του δίνει, την όρκο του δημοσίου υπαλλήλου στον αρμόδιο Νομάρχη.

8. Η διαδικασία της παρούσας ως προς τον διορισμό Μουφτή δεν θίγει τα κύρος προγενέστερων διορισμών, που έγιναν με διαφορετικό τρόπο. Οι διορισμοί αυτοί θεωρούνται αυτοδικαίως, αφότου συντελεσθήσαν, νόμιμοι και η θητεία των διορισθέντων λήγει μετά δέκα έτη από τη δημοσίευση της παρούσης.

Άρθρο 2

Παύση Μουφτή.

1. Ο Μουφτής παύεται με προεδρικό διάταγμα, εφαπτόμενο από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αι σε περίπτωση αμετάκλητης καταδίκης του για κακούργημα ή πλημμέλημα από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 22 του Υπαλληλικού Κώδικος (Π.Δ. 611/1977), β) σε περίπτωση στερήσεως των πολιτικών του δικαιωμάτων για αιτιολογημένο λόγο, γ) λόγω νόσου που καθίστα την άσκηση των καθηκόντων του, υπηρεσιακής ανεπάρκειας ή διαγωγής αναξιοπρεπούς ή ασυμβίβαστης προς τη θέση του και σε τον νόμο καθήκοντά του.

2. Η συνδρομή των όρων της παραπάνω περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου βεβαιώνεται με αιτιολογημένη απόφαση Συμβουλίου, αποτελουμένου από έναν Εφέτη Αθηνών ως Πρόεδρο, ένα ανώτερο ή κύριο υπάλληλο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ένα Μουφτή ή Υποστράτηγο, ως μέλη, που ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η απαρτία συνιδρύεται κατόπιν προσκλήσεως του προέδρου με την παρουσία τριών και ενός τουλάχιστον μέλους. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του προέδρου.

Άρθρο 3

Διορισμός, παύση και αντικατάσταση Υποστρατήγ.

1. Εντός δέκα ημερών αφότου κενωθεί η θέση Μουφτή ο κατά τόπο

Νομάρχης, αναβίβ. προσωρινώς και μέχρις οριστικής καθηκόντων από τον διοικούμενο Μουφτή, με πράξη του, σε καθήκοντα Μουφτή σε Τοποτηρητή που πρέπει να έχει τα προσόντα για την κατάληψη θέσεως Μουφτή για την οποία ήταν ή είχε διοριστεί αμέσως πριν ή ιεροκήρυκας.

2. Ο Τοποτηρητής παύεται με πράξη του Νομάρχη για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 2 παρ. 1.

3. Σε περίπτωση παραιτήσεως ή παύσεως του Τοποτηρητή ο κατά τόπο αρμόδιος Νομάρχης ανατίθετ. καθήκοντα σε άλλον Τοποτηρητή που έχει τα προσόντα της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 4

Καθηκοντική και πειθαρχική κατάσταση Μουφτή και Τοποτηρητή.

Οι διαριθμούμενοι Μουφτήδες κα. οι Τοποτηρητές είναι δημόσιοι υπάλληλοι, κατέχουν θέση Γενικού Διευθυντή και λαμβάνουν αποδοχές Γενικού Διευθυντή, με βασικό μισθό τον προβλεπόμενο για τα κωλότερο μισθολογικό κλιμάκιο (1η) του Ν. 1505/1984. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους έχουν τις κατά το Σύνταγμα και τους νόμους υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων.

Άρθρο 5

Καθήκοντα Μουφτή

1. Ο Μουφτής κατά στην περιφέρεια του τα καθήκοντα που προβλέπονται από τις διατάξεις της παρούσης καθώς και τα θρησκευτικά καθήκοντα που απορρέουν από τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο. Διορίζει, αποστέλλει και παύει τους μουσουλμάνους θρησκευτικούς λειτουργούς, τελεί ή επικυρώνει θρησκευτικούς γάμους μεταξύ μουσουλμάνων και γνωμοδοτεί σε θέματα που έχουν σχέση με τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο.

2. Ο Μουφτής κατά δικαιοδοσία μεταξύ μουσουλμάνων ελλήνων πολιτών της περιφέρειας της επί γάμου, διαζυγίου, διαστάσεων, επιτροπείων, κηδεμονιών, χειραφετήσεως ανηλίκων, ιδιαιτέρων διαθηκών και της εξ αδιαθέτου διαδοχής, εφόσον οι σχέσεις αυτές διέπονται από τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο.

3. Οι εκδιδόμενες από τον Μουφτή αποφάσεις επί υποθέσεων αμφισβητουμένης δικαιοδοσίας δεν μπορούν να κατισχυθούν αυτή αποτελούν δεδικασμένο αν δεν κηρυχθούν ακυρωτέες από το Μονομελές Πρωτοδικείο της περιφέρειας όπου η έδρα του Μουφτή, κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας. Τα δικαστήρια προσκομίζουν αντίγραφο εκδίδηκε μέσα στα όρια της δικαιοδοσίας του Μουφτή και αν οι διατάξεις που εφαρμόστηκαν αντίκεινται στο Σύνταγμα. Κατά της αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου χωρεί προσφυγή ενώπιον του ολομέλειας Πολυμελούς Πρωτοδικείου που δικάζει κατά την ίδια διαδικασία. Κατά της αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου δεν χωρεί ένδικο μέσο τακτικό ή έκτακτο.

Άρθρο 6

Αριθμός και περιφέρεια Μουφτειών

Ο αριθμός κα. η περιφέρεια των Μουφτειών μεταβάλλονται με Προεδρικά Διατάγματα εκδιδόμενα με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 7

Κανόνες λειτουργίας. Αμοιβές Μουφτειών

Οι Μουφτείες θεωρούνται δημόσιες υπηρεσίες, αλληλογραφούν στην επίσημη γλώσσα του Κράτους, στην οποία συντάσσονται, επίσης όσες πράξεις και έγγραφα εκδίδονται από τον Μουφτή, απαλλάσσονται δε των ταχυδρομικών και τηλεγραφικών τελών.

Άρθρο 8

Ιερατικό Μουσουλμανικό Τμήμα

1. Στην Ελλην. Πανεπιστημιακή Ακαδημία Θεσσαλονίκης ιδρύεται Ιερατικό Μουσουλμανικό Τμήμα, προς εκπαίδευση θρησκευτικών λειτουργών για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των μουσουλμάνων.

2. Η οργάνωση και λειτουργία του Ιερατικού Μουσουλμανικού Τμήματος, τα του προσωπικού και των φοιτητών του, οι προϋποθέσεις εισαγωγής των σπουδαστών, η διάρκεια των σπουδών, τα διδακτέα κατά τάξη μαθήματα, το αναλυτικό πρόγραμμα και κάθε λεπτομέρεια ορίζονται με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο μετά από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

Άρθρο 9

Τελικές διατάξεις

Ο Ν. 2345/1920 (Α' 148) και κάθε άλλη διάταξη προϋπόθεση αντικείμενο που ρυθμίζονται με αυτήν την πράξη, νομοθετικού περιεχομένου καταργείται.

Δικαιώματα που διεκδικούνται για οποιαδήποτε αιτία μετά την έναρξη ισχύος της παρούσης γίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της πράξεως αυτής.

Άρθρο 10

Η ισχύς αυτής της πράξεως νομοθετικού περιεχομένου, η οποία θα κυρωθεί με νόμο κατά το άρθρο 44 παρ. 1 του Συντάγματος, αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Θεσσαλονίκη, 24 Δεκεμβρίου 1990

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

ΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΤΖΑΝΗΣ ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΗΣ ΑΘΑΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ
ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΕΒΕΡΤ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΜΑΡΑΣ, ΕΥΤΥΧΙΟΣ ΚΟΥΤΣΑΛΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΛΑΙΟΚΡΑΣΣΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΑΛΑΝΤΖΑΚΟΣ, ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΠΙΑΝΝΗΣ ΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΔΡΕΟΥΣΑΚΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΖΙΤΖΙΚΩΣΤΑΣ, ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΜΑΝΟΣ, ΣΑΛΑΥΡΟΣ ΔΗΜΑΣ, ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΑΝΝΑ ΦΑΡΟΥΔΑ ΜΠΕΝΑΚΗ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΚΑΡΑΜΑΝΔΑΚΗΣ, ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

24 Aralık 1990'da Resmîgazetede Yayımlanan Kanun Hükmünde Kararname.

No: 6

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΑΠ 331/1995
Αριθμός Απόφασης : 331
Έτος : 1995
Δικαστήριο : ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

Αριθμός 331/1995
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
Γ' Πολιτικό Τμήμα

Συγκροτήθηκε από τους δικαστές Ευάγγελο Ρίκο, Αντιπρόεδρο, Βασίλειο Κούσουλα, Παύλο Ζιάννη, Γεώργιο Αρβανίτη και Γεώργιο Σκαρλάτο, Αρεοπαγίτες.

Συνήλθε σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του στις 7 Δεκεμβρίου 1994, με την παρουσία του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Σταύρου Κουτελιδάκη (ο Εισαγγελέας είχε κώλυμα να μετάσχει) και της Γραμματέως Αικατερίνης Μακρυνιώτη, για να δικάσει μεταξύ:

Τ ω ν αναιρεσειόντων: 1. Ι. Χ.Κ., κάτοικο Αθηνών, ο οποίος παραστάθηκε με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Ν.Α. και 2. Δ.Χ.Κ., κάτοικο Αθηνών, ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Ι.Χ.Κ. ο οποίος διόρισε στο ακροατήριο και τον δικηγόρο Ι.Α..

Τ ο υ αναιρεσίβλητου: Ελληνικού Δημοσίου, νόμιμα εκπροσωπουμένου από τον Υπουργό Οικονομικών που κατοικοεδρεύει στην Αθήνα, το οποίο εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Ι.Χ., Πάρεδρο Ν.Σ.Κ.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 10/7/1987 αγωγή που κατατέθηκε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Ρεθύμνου. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 49/1989 του ίδιου Δικαστηρίου και 121/1990 του Εφετείου Κρήτης. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητεί το εναγόμενο με την από 28/8/1990 αίτηση και τους από 3 Σεπτεμβρίου 1992 πρόσθετους λόγους αυτής.

Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω, ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Γεώργιος Αρβανίτης ανέγνωσε την από 20/10/1992 έκθεση του αποθανόντος Αρεοπαγίτη Ιωάννη Αραχωβίτη με την οποία ζητεί την παραδοχή της αιτήσεως, οι πληρεξούσιοι των αναιρεσειόντων ζήτησαν την παραδοχή της αιτήσεως και ο πληρεξούσιος του αναιρεσίβλητου την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

Ο Εισαγγελέας πρότεινε την παραδοχή της αιτήσεως.

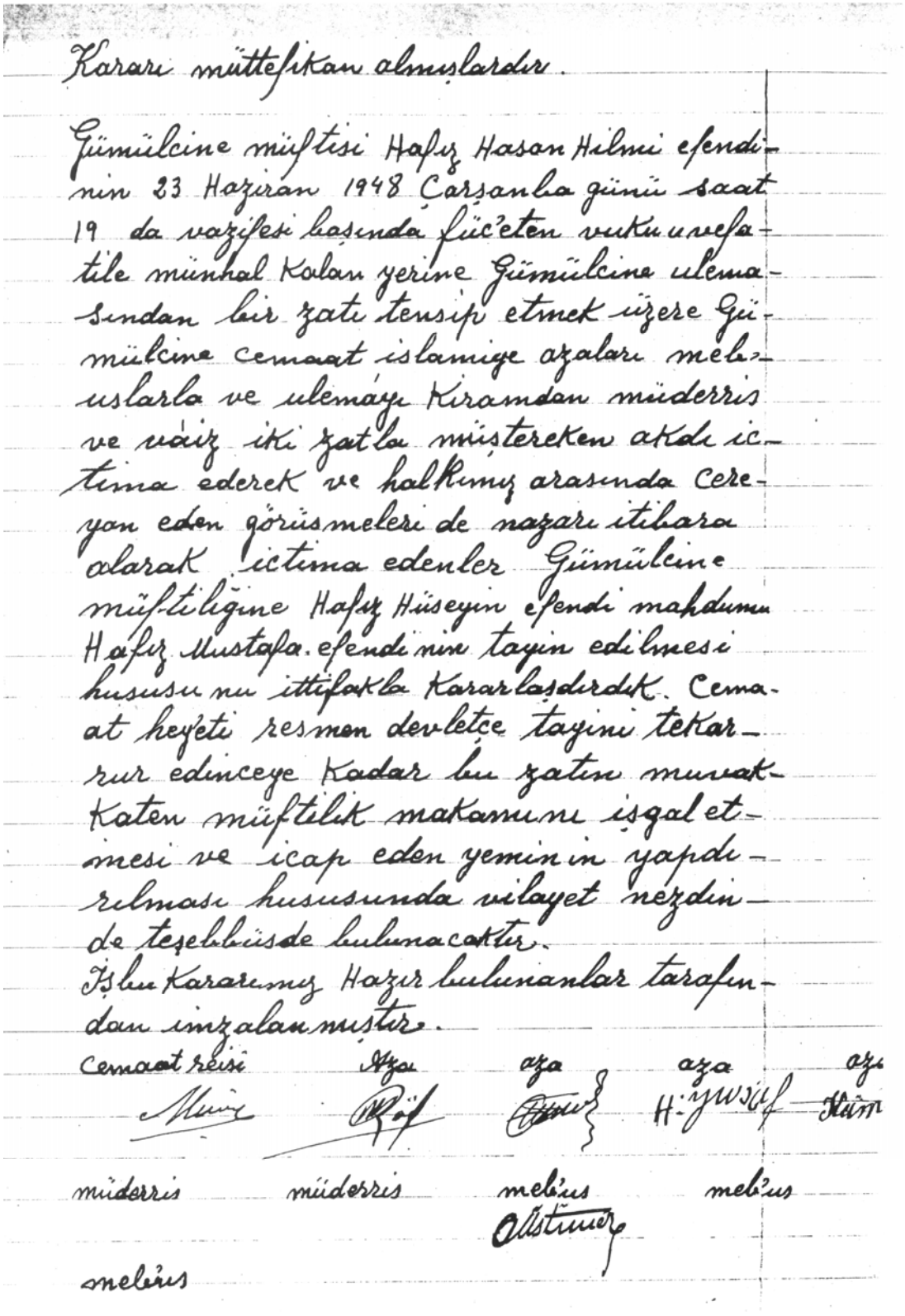
Σ Κ Ε Φ Θ Η Κ Ε Σ Υ Μ Φ Ω Ν Α Μ Ε Τ Ο Ν Ο Μ Ο

Επειδή, βακούφιον (Βάκφ) κατά τον ιερόν μουσουλμανικόν νόμον («Σερή»), είναι περιουσιακό στοιχείο το οποίο αφιερώνεται προς εκπλήρωση διηνεκούς ευαγούς σκοπού, έτσι ώστε αυτό να θεωρείται ως θείον πράγμα, του οποίου η ωφέλεια ανήκει στους ανθρώπους. Σε περίπτωση που τα βακούφια είναι ακίνητα, διακρίνονται, αναλόγως των παρεχομένων δυνατοτήτων εκμεταλλεύσεως αυτών, σε αυτή καταστήματα (μουεσετάτι χαηριγέ), δηλ. σ' εκείνα που υπηρετούν αμέσως το σκοπό τον οποίο όρισε ο αφιερωτής (βακήφ), χωρίς να αποφέρουν κάποια πρόσοδο (με κάρπωση ή εκμίσθωση προς τρίτους) και σε προσοδοφόρα (μουστεγάλ, πληθ. μουστεγαλάτ), ήτοι εκείνα που συμβάλλουν μόνον εμέσως στην εκπλήρωση του σκοπού του έταξε ο αφιερωτής με τα εισοδήματα, τα οποία επιτυγχάνονται με τη μίσθωση ή παραχώρηση αυτών σε ιδιώτες, αντί τελέσματος. Ο ιερός μουσουλμανικός νόμος αγνοεί τη νομική προσωπικότητα του αφιερώματος, γι' αυτό και το βακουφικό κτήμα είτε της πρώτης είτε της δεύτερης κατηγορίας, λογίζεται ότι ανήκει στο Θεό με την έννοια ότι είναι res divini iuris ήτοι res extra commercium και επομένως αναπαλλοτρίωτο, ο δε οριζόμενος με το αφιερωτήριο (βακφηγέ) ή διοριζόμενος από το δικαστή έφορος (μουτεβελή) είναι το πρόσωπο, στο οποίο χορηγείται η εξουσία διευθύνσεως και διεξαγωγής των

,

Yargıtay'ın 331.1995 Sayılı Kararın Yunanca Orijinal Metni.

No: 7

Kararı müttefikan almışlardır.

Gümülcine müftüsü Hafız Hasan Hilmi efendinin 23 Haziran 1948 Çarşamba günü saat 19 da vazifesi başında fücaeten vukua mevsatile münhal kalan yerine Gümülcina ulemasından bir zatı tensip etmek üzere Gümülcina cemaat islamiye azaları mebusularla ve ulemayı Kiramdan müderris ve vaiz iki zatla müştereken akdı ictima ederek ve halkımız arasında cereyan eden görüşmeleri de nazarı itibara alarak ictima edenler Gümülcine müftiliğine Hafız Hüseyin efendi mahdumu Hafız Mustafa efendinin tayin edilmesi hususunu ittifakla kararlaştırdık. Cemaat heyeti resmen devletçe tayini tekarrur edinceye kadar bu zatın muvakkaten müftülük makamını işgal etmesi ve icap eden yeminin yapdırılması hususunda vilayet nezdinde teşebbüsde bulunacaktır.
İşbu kararımız Hazır bulunanlar tarafından imzalanmıştır.

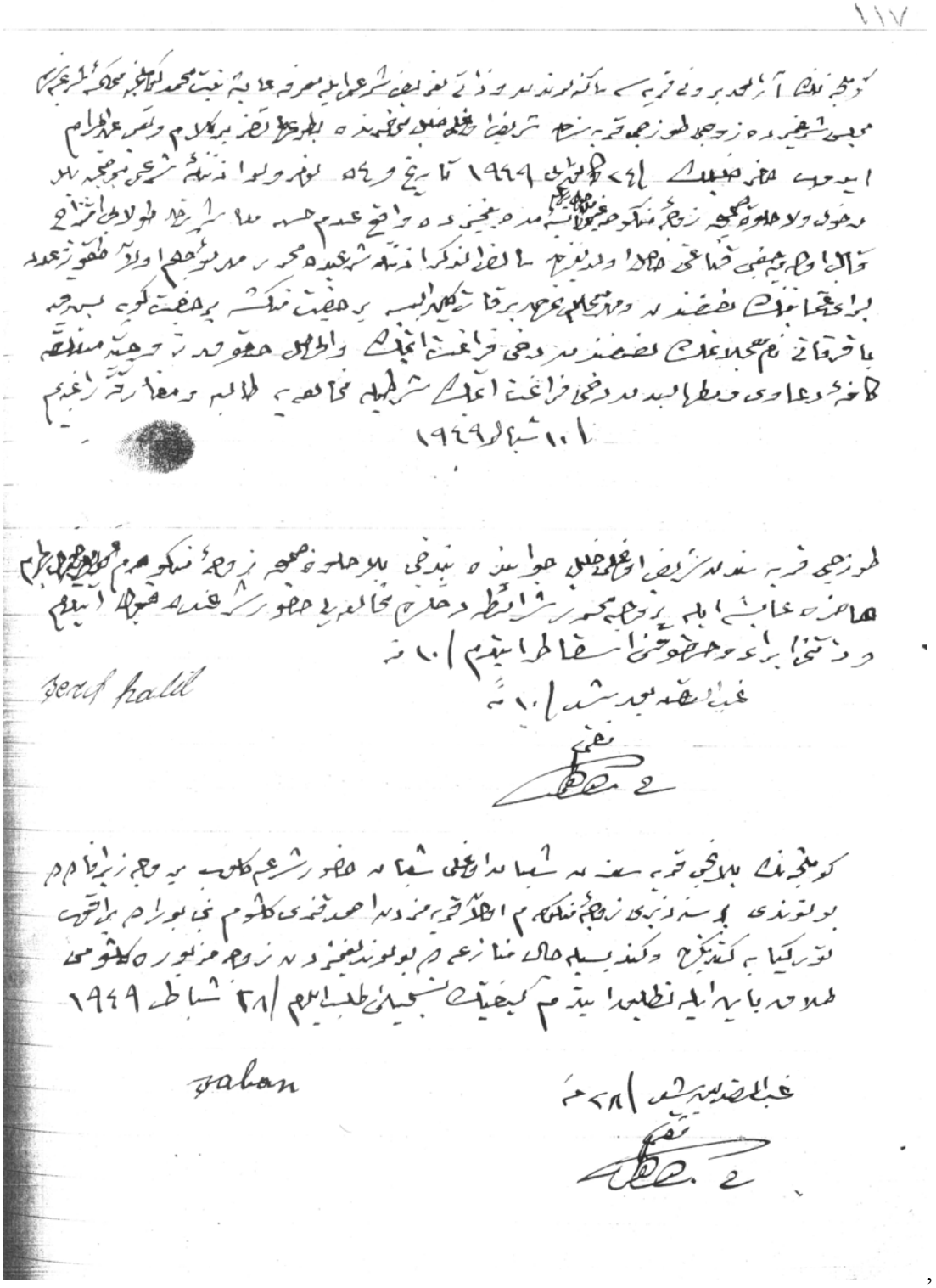
Cemaat reisi — Aza — aza — aza — aza

müderris — müderris — mebus — mebus

mebus

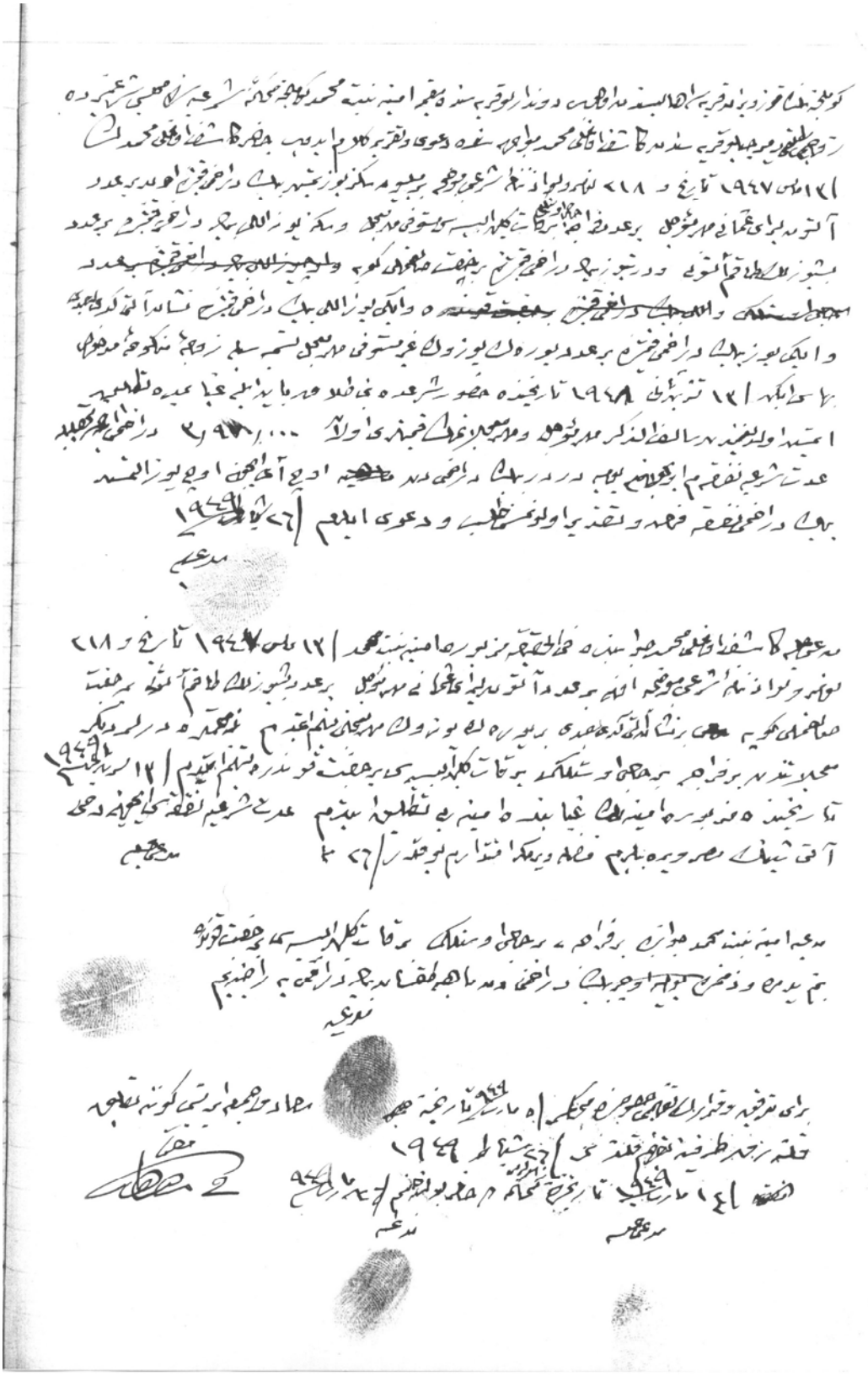
Gümülcine Müftüsü Hâfız Hüseyin Mustafa'nın Müftü Atanması İçin Yapılan Toplantı Tutanağı.

No : 8

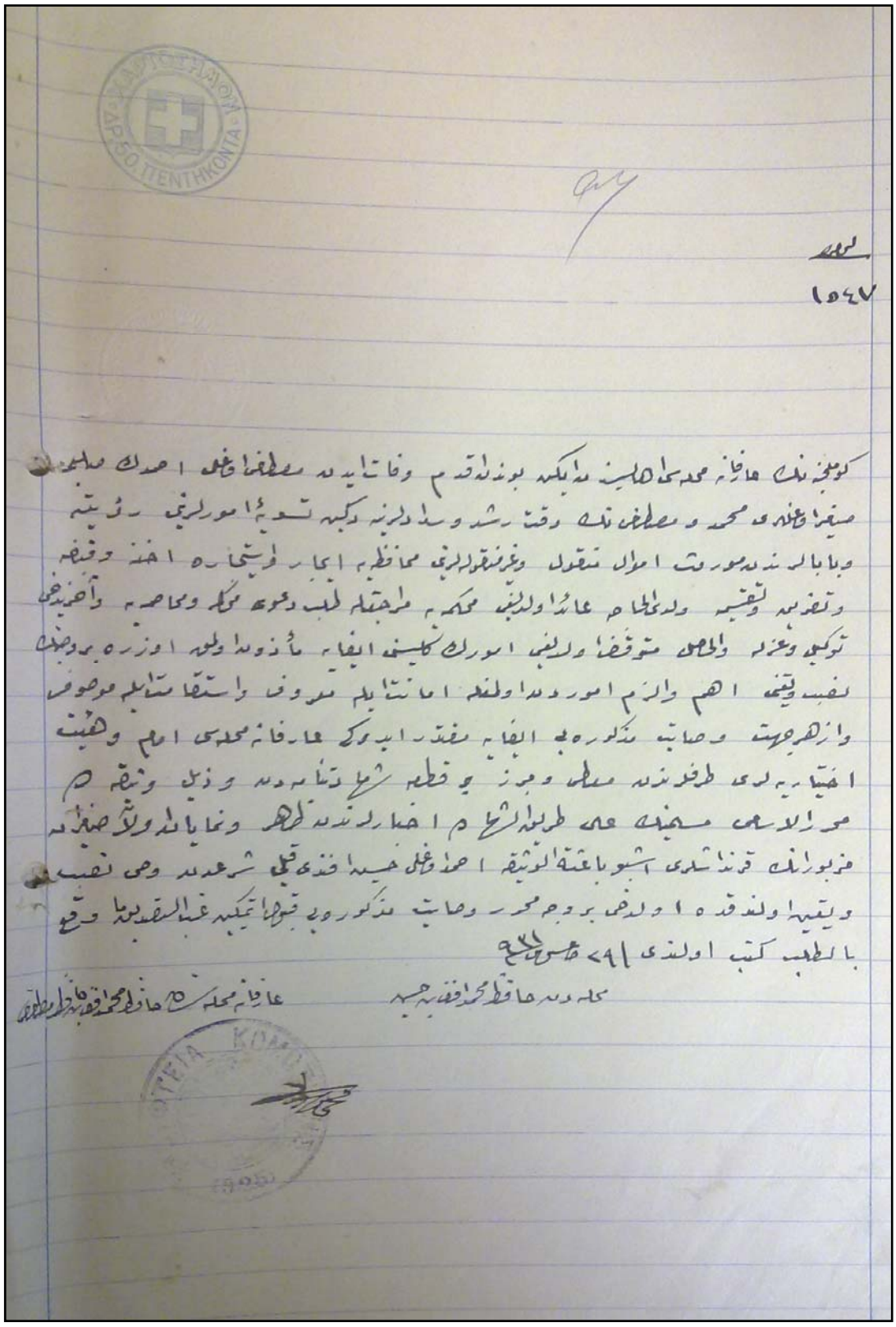
Gümülcine Müftülüğü'nden "Boşanma" Kararı Örneği.

No: 9

Gümülcine Müftülüğü'nden "Nafaka" Kararı Örneği.

No: 10

Gümülcine Müftülüğü'nden "Vasi Tayini" Karar Örneği.

No: 11

Hâfız Hüseyin Mustafa Efendi Medreseye Öğretmen Tayin Belgesi.

No: 12

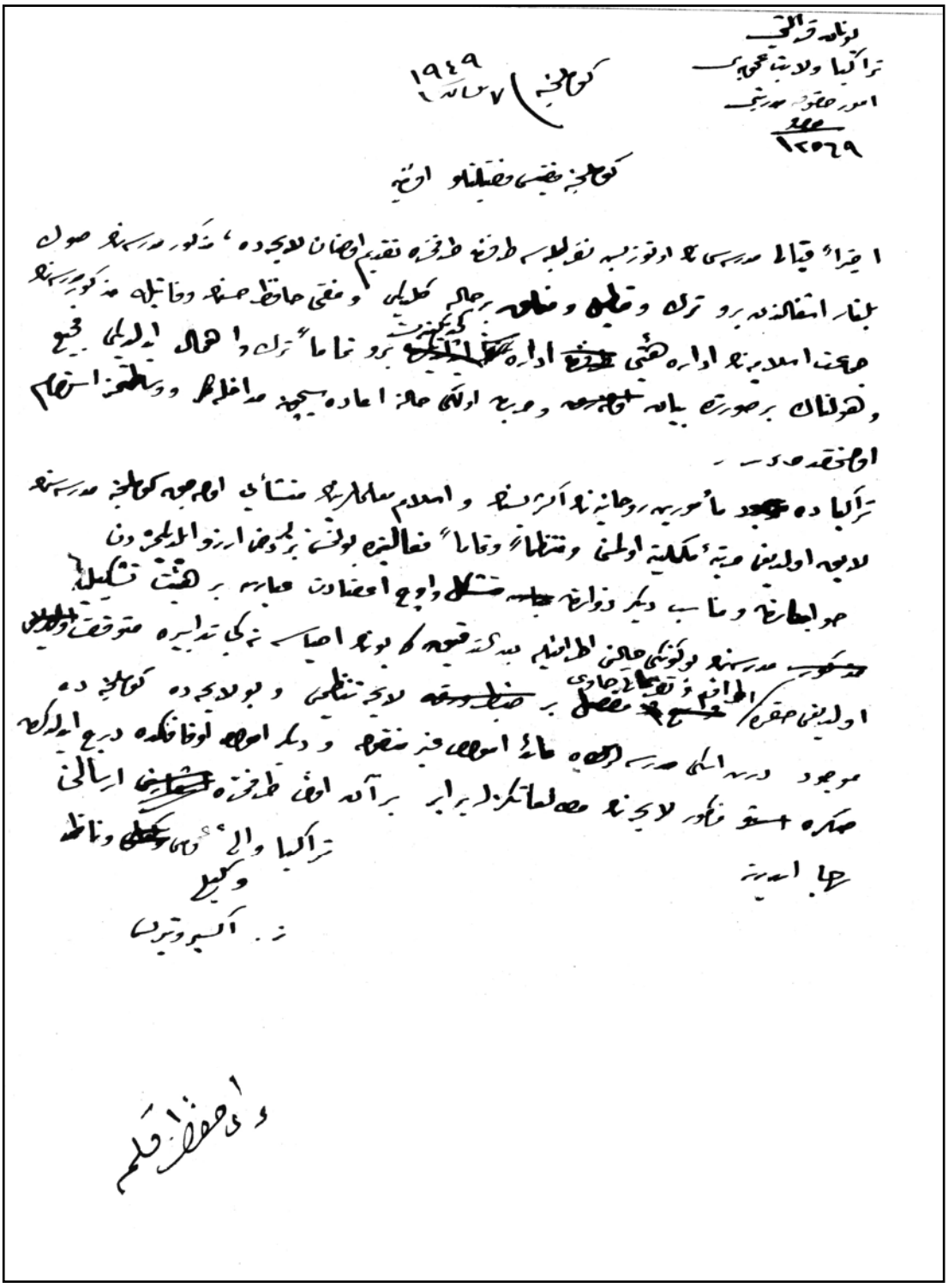

Medrese-i Hayriye Tüzüğü 1-13. Maddeler.

Medrese-i Hayriye Tüzüğü 14-22. Maddeler.

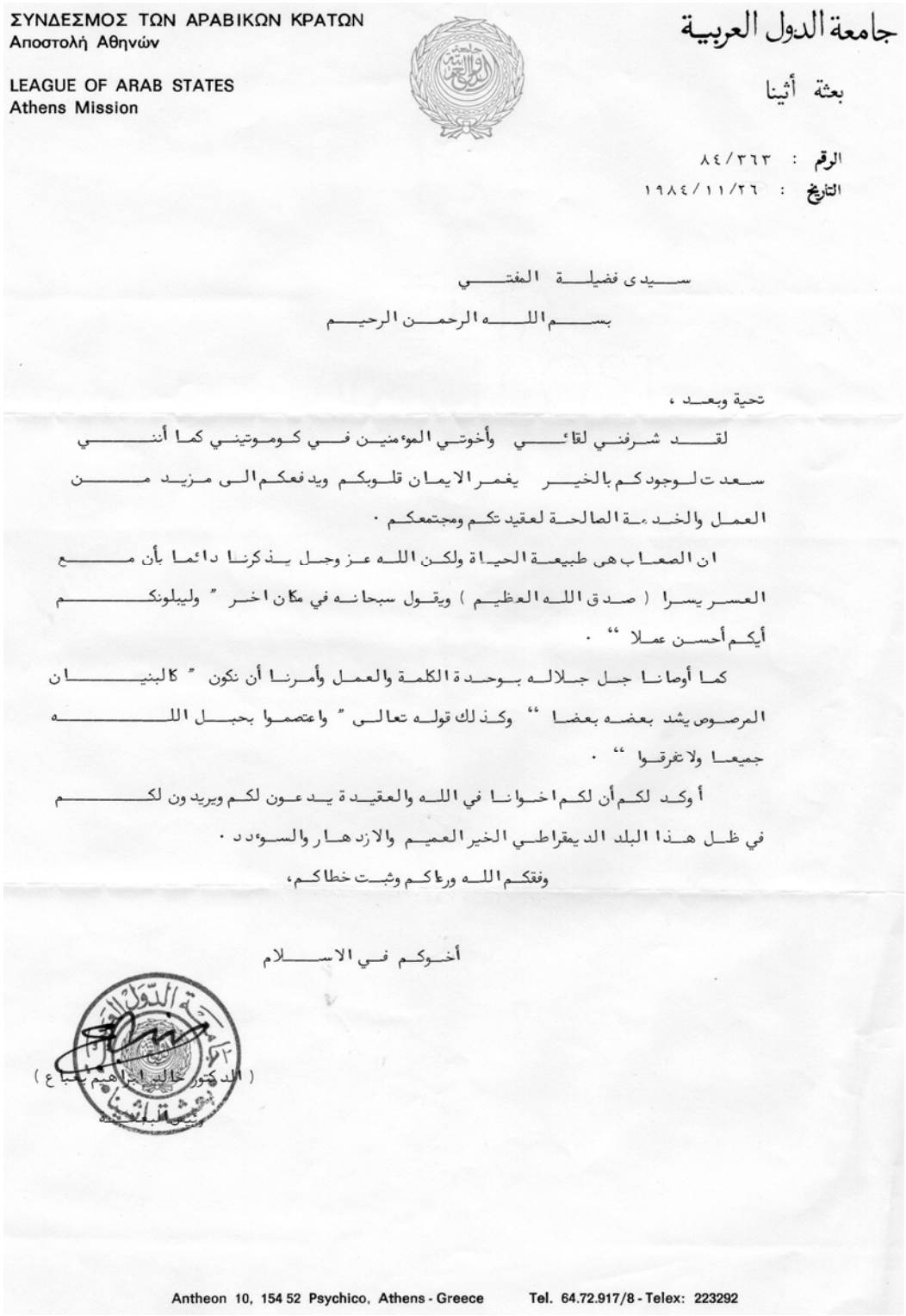
No: 13

Kayalı Medrese'si Tamiri İçin Müftülük Tarafından Yazışmalar.

No: 14

Uluslar Arası Yazışma Örnekleri

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ
Αποστολή Αθηνών

LEAGUE OF ARAB STATES
Athens Mission

جامعة الدول العربية

بعثة أثينا

الرقم : ٨٤/٣٦٣
التاريخ : ١٩٨٤/١١/٢٦

سيدى فضيلة المفتي

بسم الله الرحمن الرحيم

تحية وبعد ،

لقد شرفني لقائي وأخوتي المؤمنين في كوموتيني كما أنني سعدت لوجودكم بالخير يغمر الايمان قلوبكم ويدفعكم الى مزيد من العمل والخدمة الصالحة لعقيدتكم ومجتمعكم .

ان الصعاب هى طبيعة الحياة ولكن الله عز وجل يذكرنا دائما بأن مع العسر يسرا (صدق الله العظيم) ويقول سبحانه في مكان اخر " وليبلونكم أيكم أحسن عملا " .

كما أوصانا جل جلاله بوحدة الكلمة والعمل وأمرنا أن نكون " كالبنيان المرصوص يشد بعضه بعضا " وكذلك قوله تعالى " واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا " .

أوكد لكم أن لكم اخوانا في الله والعقيدة يدعون لكم ويريدون لكم في ظل هذا البلد الديمقراطي الخير العميم والازدهار والسؤدد .

وفقكم الله ورعاكم وثبت خطاكم،

أخوكم في الاسلام

(الدكتور خالد ابراهيم يعقوب)

Antheon 10, 154 52 Psychico, Athens - Greece Tel. 64.72.917/8 - Telex: 223292

Arap Birliği Teşkilatından.

بسم الله الرحمن الرحيم

مدينة ناصر
للبعوث الإسلامية
مكتب وكيل الوزارة المشرف العام

الموضوع _____

التاريخ / / ١٩٧
الرقم _____
المرفقات _____

السيد الحاج حافظ مصطفى مفتى كوموتينى

سلام الله عليكم ورحمته وبعد :

فبحمد الله وفضله عدنا الى مصر ونحن نحمل اجمل الذكريات عن بلادكم الجميلة التى عشنا فيها فترة قصيرة كنا فيها سعداء فى رحابكم وعطفكم .

ولقد سررنا كثيرا لما لمسناه من نشاط دينى وحضارى نتمنى من الله سبحانه وتعالى أن يزداد فى كل عام ، هذا ويسعدنا ان نرحب بكم فى رحاب الازهر الشريف وفى مصر التى حملت لواء المعرفة والعلم عبر الاف السنين .

تحياتنا وأشواقنا اليكم ، ونشكركم شكرا جزيلا ، دامت حياتكم طيبة سعيدة ودامت رعاية الله ترعاكم .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته . ""

رئيس وفد الازهر
وكيل أول الوزارة
المشرف العام

((أحمد عصمت محمود))

Mısır Heyetinin Gönderdiği Teşekkür Mektubu.

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارة
الأوقاف والشؤون والمقدسات الإسلامية
مديرية أوقاف الزرقاء

الرقم ١٠١٦
التاريخ ٢٥ رمضان المبارك ١٣٩٨هـ
وفق ٢٩/٨/١٩٧٨م
الموضوع

من يوسف عبدالرحمن البرقاوي إلى الأخ الكريم فضيلة الشيخ حسين مصطفا مفتي قومونيني حفظه الله

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته وبعد:

أرجو الله سبحانه وتعالى أن ينعمكم بوافر الصحة والعافية وأن يحفظكم على أحسن حال وأحدث بال وأسأله تبارك وتعالى أن يتقبل منا ومنكم الصيام والقيام وأن يضاعف لنا الأجر والثواب ويجعل هذا الشهر الكريم شهر خير وبركة وتجارة رابحة على الأمة الإسلامية إنه سميع مجيب.

الأخ الكريم: لا يسعني إلا أن أشكركم على تلك الروح الطيبة أثناء زيارتي لكم وإقامتي بينكم تلك الأيام القليلة ولا شك أنها كانت ساعات طيبة ولقاءات كريمة حيث تعرفت على إخواننا المسلمين في تلك البلاد وهذا ما يسرني ويسعدني. وأرجو أن تكون هذه الزيارة بادرة خير بيننا وبين إخواننا في الدين والعقيدة وهي التي تربط المسلمين جميعًا في مشارق الأرض ومغاربها.

بالنسبة للرسالة التي وجهتموها إلى الأمين العام لرابطة العالم الإسلامي فقد وصلت مع تقرير شامل عن رحلتي لبلدكم وذلك بناءً على طلب من الرابطة. وإن شاء الله تعالى سأتابع التقرير مع الجهات المختصة في السعودية والله من وراء القصد. وأرجو الله أن يعيننا وإياكم على خدمة دينه ونشر تعاليمه السامية وأن يرزقنا الإخلاص في العمل والصدق بالقول.

كما أرجو من صاحب الفضيلة أن يبلغ سلامي إلى كافة الإخوان جميعًا الأخ الشيخ محمد أمين والشيخ حافظ جمالي والشيخ علي عثمان والأخ جلال نزلوه نائب البرلمان والأخ رشدي وبقية الإخوان الحنيفيين من طلبة العلم الكرام. وأرجو أن تكون الصلة بيننا والرسائل باستمرار فالرسالة نصف الشاهدة.

كما أوصي الأستاذ الجليل فضيلة المفتي أن يتعاون مع إخوانه الدعاة وأن يكونوا أبًا للجميع يوجههم لما فيه صلاح الإسلام والمسلمين ويكثروا اللقاءات والتزاور بين الأخوة.

وللعلم فقد بلغت سلامي إلى الأخ الشيخ أسعد بوسعد مدير المسجد الأقصى في وزارة الأوقاف وهو بدوره يبلغكم السلام حيث كنا بالأمس عنده في عمان بمناسبة قدومه من السعودية حيث ذهب لأداء العمرة المباركة.

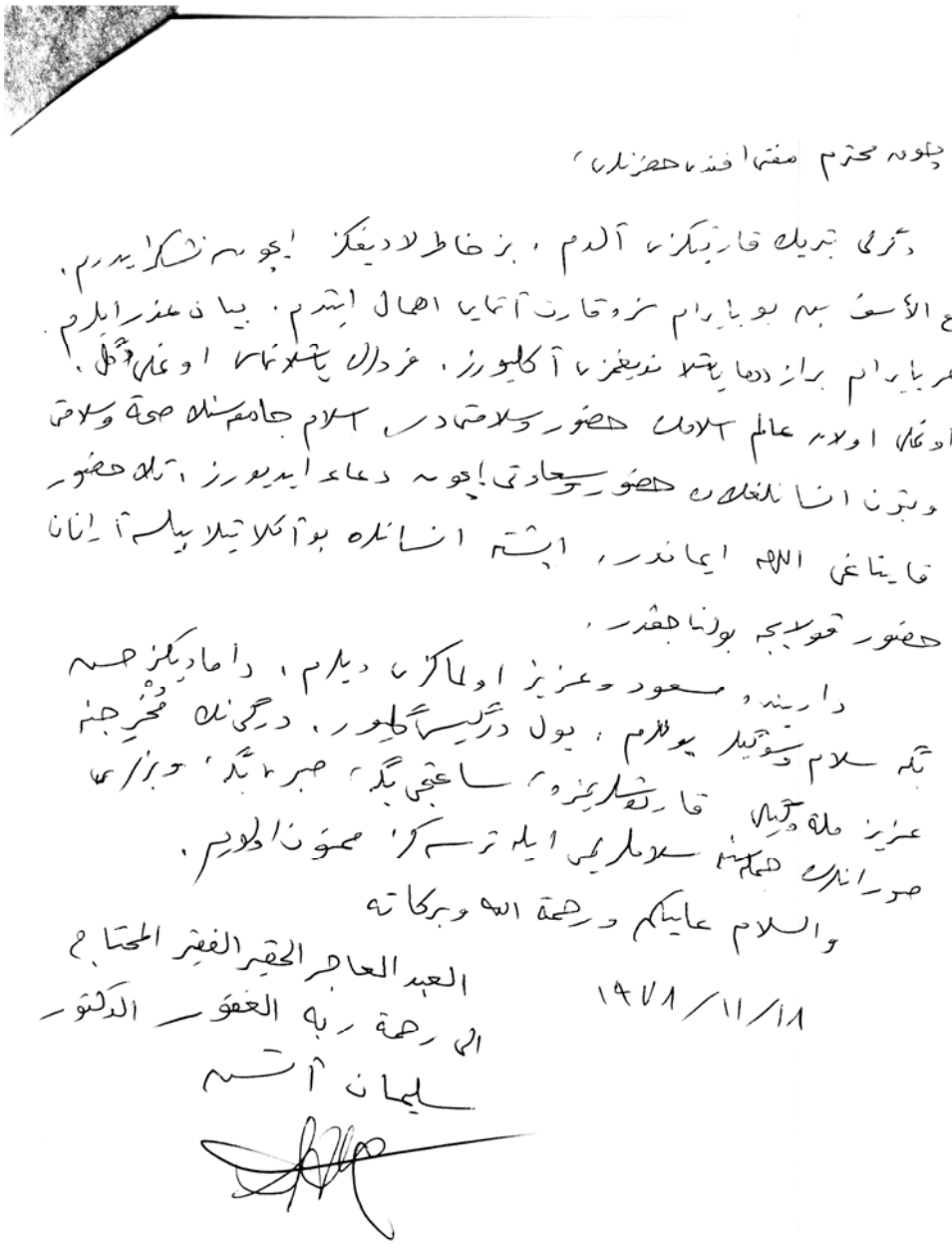
وفي الختام تقبلوا تحياتنا والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

أخوكم المحب
مفتي لواء الزرقاء ومدير الأوقاف

الراجي عفو ربه الباري
يوسف بن عبد الرحمن البرقاوي

العنوان
Yousef Abdul-Rehmen Barkawi
Zerka Jordan
P.O. Box 5032
الأردن - الزرقاء
ص.ب (٥٠٣٢)
يوسف عبدالرحمن البرقاوي

Ürdün Zerka Müftüsü Yusuf Abdurrahman'ın Rabıta İçin Yazdığı Batı Trakya Araştırma Raporu Hakkında.

T.C. Diyanet İşleri Başkanı Süleyman ATEŞ ile Yazışma.

T. C.
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
Ö z e l

Ö/3-80- 327

Ankara, // / 9 / 1980

Sayın
Hüseyin MUSTAFA
Gümülcine Müftüsü
GREECE

Batı Trakya'da bulunduğumuz süre içinde bize gösterdiğiniz yakın ilgi ve misafirperverliği unutmamız mümkün değildir. Bizim için çok yoruldunuz, pek çok zahmet ve külfetlere katlandınız.

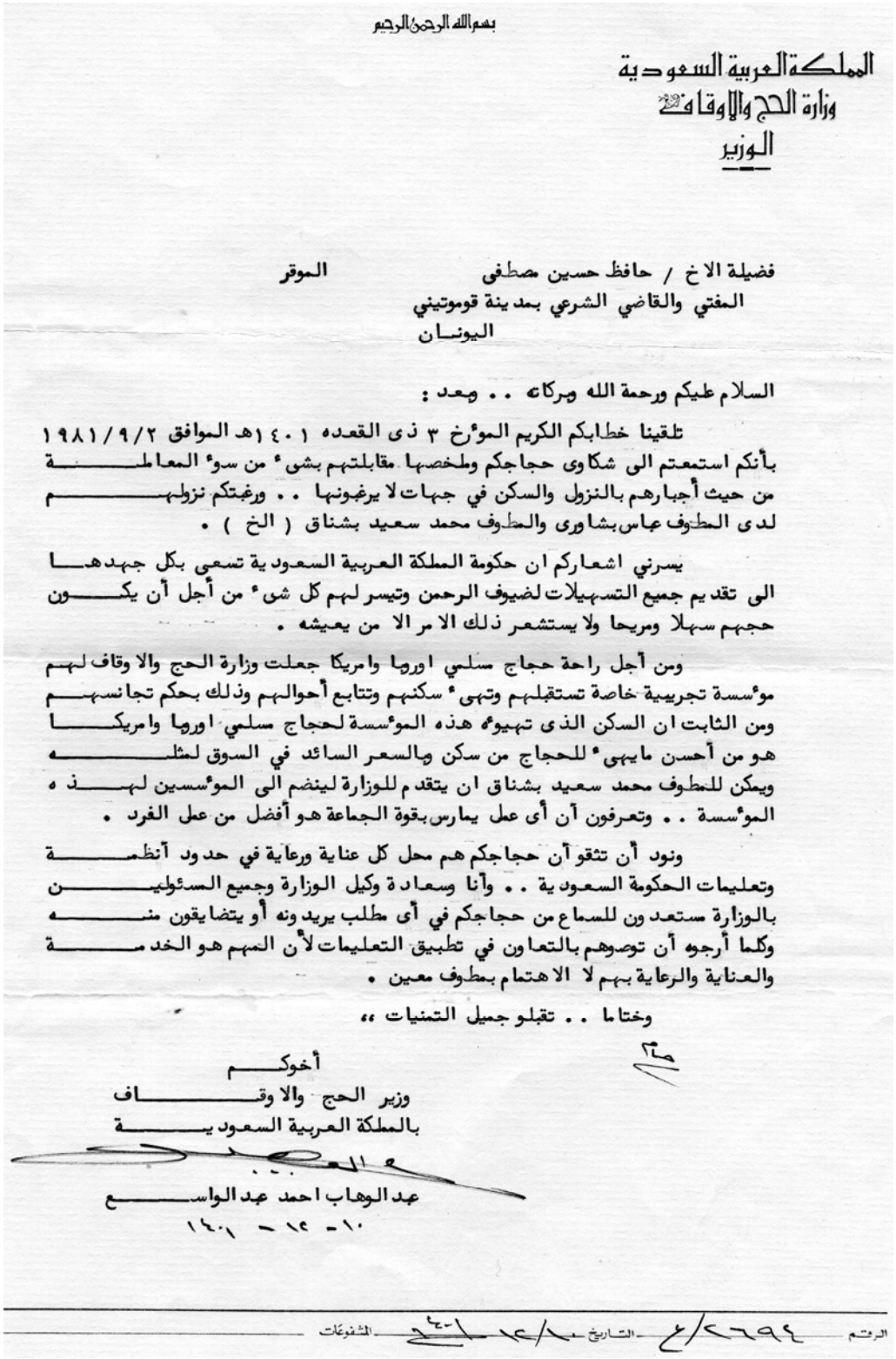
Bu bakımdan size ve değerli mesai arkadaşlarınıza Yardımcım Hamdi MERT ile birlikte en içten teşekkürlerimizi sunuyor, Batı Trakya'da yaşayan müslüman kardeşlerimize vereceğiniz hizmetlerde Cenab-ı Hak'tan üstün muvaffakiyetler diliyoruz.

Tayyar ALTIKULAÇ
Diyanet İşleri Başkanı

T.C. Diyanet İşleri Başkanı Tayyar ALTIKULAÇ ile Yazışma.

No: 15

Uluslar arası toplantılara davet örnekleri

بسم الله الرحمن الرحيم

المملكة العربية السعودية
وزارة الحج والأوقاف
الوزير

فضيلة الاخ / حافظ حسين مصطفى
المفتي والقاضي الشرعي بمدينة قوموتيني
اليونان

الموقر

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته .. وبعد :

تلقينا خطابكم الكريم المؤرخ ٣ ذى القعده ١٤٠١هـ الموافق ١٩٨١/٩/٢ بأنكم استمعتم الى شكاوى حجاجكم وملخصها مقابلتهم بشيء من سوء المعاملة من حيث أجبارهم بالنزول والسكن في جهات لا يرغبونها .. ورغبتكم نزولهم لدى المطوف عباس بشاوى والمطوف محمد سعيد بشناق (الخ) .

يسرني اشعاركم ان حكومة المملكة العربية السعودية تسعى بكل جهدها الى تقديم جميع التسهيلات لضيوف الرحمن وتيسر لهم كل شيء من أجل أن يكون حجهم سهلا ومريحا ولا يستشعر ذلك الا مر الا من يعيشه .

ومن أجل راحة حجاج سلمي اوربا وامريكا جعلت وزارة الحج والا وقاف لهم مؤسسة تجريبية خاصة تستقبلهم وتهيء سكنهم وتتابع أحوالهم وذلك بحكم تجانسهم ومن الثابت ان السكن الذى تهيوءه هذه المؤسسة لحجاج سلمي اوربا وامريكا هو من أحسن مايهيء للحجاج من سكن وبالسعر السائد في السوق لمثله ويمكن للمطوف محمد سعيد بشناق ان يتقدم للوزارة لينضم الى المؤسسين لهذه المؤسسة .. وتعرفون أن أى عمل يمارس بقوة الجماعة هو أفضل من عمل الفرد .

ونود أن تثقو أن حجاجكم هم محل كل عناية ورعاية في حدود أنظمة وتعليمات الحكومة السعودية .. وأنا وسعادة وكيل الوزارة وجميع المسئولين بالوزارة مستعدون للسماع من حجاجكم في أى مطلب يريدونه أو يتضايقون منه وكلما أرجوه أن توصوهم بالتعاون في تطبيق التعليمات لأن المهم هو الخدمة والعناية والرعاية بهم لا الاهتمام بمطوف معين .

وختاما .. تقبلو جميل التمنيات ،،

أخوكم
وزير الحج والاوقاف
بالمملكة العربية السعودية

عبد الوهاب احمد عبد الواسع
١٤٠١ - ١٢ - ١٠

الرقم ٦٩٤/ع التاريخ ١٤٠١/١٢/١٠ المشفوعات

Batı Trakya Hacıları Hakkında Avrupa Hacılar Müessesi ile Yazışma.

(4)

سفارة الجمهورية العربية الليبية
اثينـــــــا

التاريخ ١٨ / ٥ / ١٩٧٣
الموافق ١٩ / ٦ / ١٣٩٣ هـ
الرقم ١٣ـ 00770

الاخ الفاضل الحاج مفوظ مصطفى حسين
مفتي كوموتيني

تحية الاسلام وبعد ...

يسر هذه السفارة ان تنقل اليكم الدعوة الموجهة لكم من الشيخ محمود صبحي أمين عام جمعية الدعوة الاسلامية لحضور مؤتمر الشباب الاسلامي العالمي الذي سيعقد في طرابلس بالجمهورية العربية الليبية.

وبهذه المناسبة نفيدكم بما يلي :

١. يبدأ المؤتمر يوم ٢ جمادى الاخرة ١٣٩٣ هـ الموافق ٢ يوليه ١٩٧٣ ويستمر لمدة عشرة أيام.
٢. نفقات السفر والاقامة في طرابلس على حساب جمعية الدعوة الاسلامية في طرابلس.
٣. يرجى افادتنا برقيا او هاتفيا بقبولكم للدعوة.
٤. في حالة قبولكم للدعوة تطلب منكم جمعية الدعوة الاسلامية تحضير بحث في احد المواضيع المذكورة في المرفق (أ) طيا على ان يكون هذا البحث لا يستغرق مدة القائه اكثر من ٤٥ دقيقة وعلى ان يقدم البحث مكتوباً قبل مدة كافية من بدء انعقاد المؤتمر حتى يتسنى للجنة التحضيرية ترجمته لاحدى اللغات المستخدمة في المؤتمر وهي (العربية ـ الانجليزية ـ الفرنسية).
٥. تجدون طيا المرفق (ب) ويحوي الاهداف التي يعقد من اجلها هذا المؤتمر الهام.

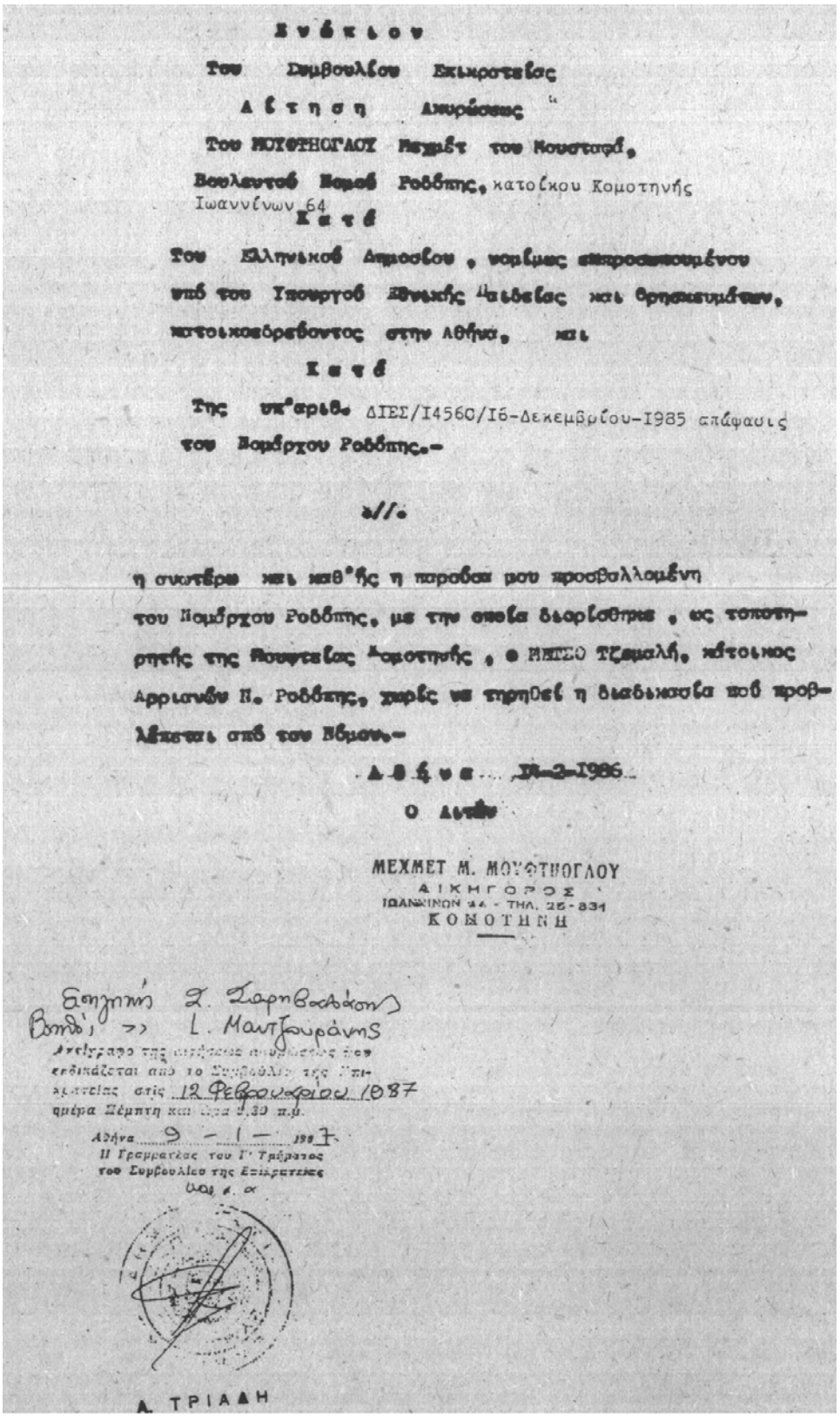
ترجو لكم هذه السفارة التوفيق ، والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

(احمد رجب فيتور)
السفير

ع / المجبري

Evrensel İslâm Gençlik Kongresi Daveti.

No. 16

Ενδικον

Του Συμβουλίου Επικρατείας

Αίτηση Ακυρώσεως

Του ΜΟΥΦΤΗΟΓΛΟΥ Μεχμέτ του Μουσταφά,

Βουλευτού Νομού Ροδόπης, κατοίκου Κομοτηνής Ιωαννίνων 64

Κατά

Του Ελληνικού Δημοσίου, νομίμως εκπροσωπουμένου υπό του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατοικοεδρεύοντος στην Αθήνα, και

Κατά

Της υπ'αριθ. ΔΙΕΣ/Ι4560/Ιδ-Δεκεμβρίου-Ι985 απόφασις του Νομάρχου Ροδόπης.-

κλπ.

η ανωτέρω και καθ'ής η παρούσα μου προσβαλλομένη του Νομάρχου Ροδόπης, με την οποία διορίσθηκε, ως τοποτηρητής της Μουφτείας Κομοτηνής, ο ΜΕΤΣΟ Τζεμαλή, κατοικος Αρριανού Π. Ροδόπης, χωρίς να τηρηθεί η διαδικασία που προβλέπεται από τον Νόμον.-

Αθήνα ... 28-2-1986

Ο Αιτών

ΜΕΧΜΕΤ Μ. ΜΟΥΦΤΗΟΓΛΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ 64 - ΤΗΛ. 26-834
ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Εισηγητής Σ. Σαρηβασιλάκος
Βοηθός » Λ. Μαντζουράνης

Αντίγραφο της απόφασης συμπεράσματος που εκδόθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας στις 12 Φεβρουαρίου 1987 ημέρα Πέμπτη και ώρα 9.30 π.μ.

Αθήνα 9 - 1 - 1987
Η Γραμματέας του Γ' Τμήματος
του Συμβουλίου της Επικρατείας

Α. ΤΡΙΑΔΗ

Yunanlıların atadığı Müftünün Atama Kararının İptali İçin Danıştaya Açılan Davanın Yunanca Metni

FOTOĞRAFLAR

No.1

Medrese- İ Hayriye'nin Yeni Ek Binası

No.2

Gümülcine Müftülüğü'nün Mısır'a Yüksek Tahsile Gönderdiği Öğrenciler.

No.3

Eski Cemaat İdaresi ve Müftülük Binası Yerine İnşa Edilen "Cemaat Pasajı".

Gümülcine Türk Gençler Birliği'ne Karşı Sıralı "Cemaat Dükkanları".

Gümü lcine Yeni Camii'ne Bitişik "Cemaat İdare Heyeti" Ve Müftülük Binası.

No.4

.

İstanbul Patriği Athenagoras'ın Gümülcine Ziyareti Esnasında.

Gümülcine Metropoliti'inin Müftülüğü Ziyareti.

Gümülcine'de Resm-i Geçit Töreninde Protokolde Gümülcine Müftüsü.

A.B.D. Konsolosunun Gümülcine'yi ResmîZiyareti Esnasında.

T.C. Diyanet İşleri Başkanı Süleyman ATEŞ'in Gümülcine Ziyareti Sırasında.

T.C. Diyanet İşleri Başkanı Tayyar ALTIKULAÇ'ın Gümülcine Ziyaretinden.

Gümülcine Müftüsü Hüseyin Mustafa Efendi'i Din Adamları İle.

No.5

Batı Trakya Türkleri'nin Yunan Askerîsinde Yemin Töreni.

KAYNAKÇA

Ansiklopediler

Balkanlar El Kitabı, Ankara 2006.

TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 2005.

Türkler Ansiklopedisi, Ankara, 2002.

Türk Ansiklopedisi, İstanbul, 1985.

Salname

Edirne Salnamesi, 1319 Sene-i Maliyesi,

Kitaplar

AYDINLI, Ahmet, Batı Trakya Faciasının İçyüzü, İstanbul, 1971.

BATI TRAKYALILAR DERNEĞI, Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, Ankara, 1987.

BATIBEY, Kemal Şevket, Batı Trakya Türk Devleti (1919-1929), İstanbul, 1979.

BELE, Necdet, Ege Denizi ve Ege Adaları, İstanbul, 1995.

BERKİ, Ali Himmet, İslâm Şeriatinde Kaza (Hüküm ve Hâkimlik) Tarihi ve İmamlık Müessesesi, Ankara, 1962.

CİN, Halil - AKGÜNDÜZ, Ahmet, Türk-İslâm Hukuk Tarihi, İstanbul, 1990.

ÇAĞATAY, Neşet, İslâm Hukukunun Ana Hatları ve Osmanlıların Bunun Bazı Kurallarını Değişik Uygulamaları", Ağustos 1987.

DEDE Abdurrahim, Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri, İstanbul, 1978.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Osmanlı Belgelerinde Batı Trakya, İstanbul 2009.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Batı Trakya Türkleri Bibliyografyası, Ankara 1996.

DURSUN, Davut, Osmanlı Devletinde Siyaset ve Din, İstanbul 1989.

EREN Halit, Batı Trakya Türkleri (Lozan'dan Günümüze), İstanbul, 1997.

ERİM, Nihat, Devletlerarası Hukuk ve Siyasi Tarih Metinleri Ankara 1953.

GÖMEÇ Saadettin, Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi, Ankara 1999.

GALİP, Selahaddin, Batı Trakya'da Yazabildiklerimden, İstanbul 1998.

HALAÇOĞLU, Yusuf, Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Ankara, 2007.
KARATEPE, Şükrü, Osmanlı Siyasi Kurumları "Klasik Dönem" İstanbul, 1989.
ORAN, Baskın, "Batı Trakya'daki Müslüman Türk Azınlığı", Türk Yunan Uyuşmazlığı, İstanbul, 1990.
ÖMEROĞLU, Aydın, Batı Trakya Türkleri ve Gerçek I, İstanbul, 1994.
ÖMEROĞLU, Aydın, Yunansitanda Başmüftülük ve Müftü Seçimi, İstanbul, 2000.
ÖZGÜÇ, Adil, Batı Trakya Türkleri, İstanbul, 1974.
PAÇAMAN, Hasan, Batı Trakya'ya Işık Tutanlar, Gümülcine, 2010.
SEHA L. Meray, Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler, Ankara 1973.
SOYSAL, Mümtaz, Türk Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, Gümülcine, 2007.
TURAN, Ömer, Rodop Türklerinin 1878 Direnişi, Ankara,
TÜRSAN, Nurettin, Yunan Sorunu, Ankara, 1984.

Yunanca Kitaplar

ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, Κ.Γ., Η Μουσλουμανική Μειονότης της Δυτικής Θράκης, Θεσσαλονίκη, 1956
(ANDREADU, K.G. Batı Trakya Müslüman Azınlığı, Selanik, 1956)

ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Φωτεινή,-ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ηλίας-ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ιωαννης Θ., Μειονότητες Στην Ελλαδα, Αθήνα, 2002
(ASİMAKOPULU, Fotini - NİKOLAKOPULOS, İlias - FRAGOPULOS, İoannis T. Yunanistan'da Azınlıklar, Atina 2002)

ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ, Παναγιώτης, Θράκης Προβληματισμοί στο Κατόφλη του 21ου Αιώνα, Αθήνα, 2000
(SGURİDİS, Panagiotis, 21. yy. Eşiğinde Trakya Üzerine Düşüncüler, Atina, 2000

ΣΟΛΤΑΡΙΔΗΣ, Συμεών, Η Ιστορία των Μουφτειών της Δυτικής Θράκης, Αθήνα, 1997.
(SOLTARİDİS, Simeon, Batı Trakya Müftülükler Tarihi, Atina, 1997)

ΤΣΙΟΥΜΗΣ, Κωστής, Η Μουσλουμανική Μειονότητα της Θράκης (1950-1960) Πολιτικοδιπλωματικές Διεργασίες και Εκπαιδευτική Πολιτική, Θεσσαλονίκη, 2006.

(ÇİUMİS, Kostis, Trakya Müslüman Azınlığı (1950-1960) Sosyopolitik Arkaplan ve Eğitim Politikası, Selanik 2006)

Dergiler

Azınlıkça, Gümülcine, 2005-

Belleten, Ankara

Hakka Davet-Yeni Hakka Davet, Hür Hakka Davet, Gümülcine, 1981 - 2004

Öğretmenin Sesi, Gümülcine, 2003-

Toplumsal Tarih, İstanbul, 1996-

Gazeteler

Akın, Gümülcine, Gümülcine, 1956-1993

Esas Muhafazakâr, Gümülcine 1958-1975

İleri, Gümülcine, 1975-2008

Müdafa-i İslâm, Gümülcine, 1935-1941

Trakya, Gümülcine, 1932-1964

Trakya'nın Sesi, İskeçe-Gümülcine, 1981-

İnternet Siteleri

http://e-library.ircica.org/media/2344/edirne-vilayeti-salnamesi-defa-28-1319-sene-i-maliye/
http://www.azinlikca.net/index.php?option=com_content&view=article&id=1804:ahmet-haciosman-parlamento-12212010&catid=50:bat-trakya-haber&Itemid=29 (21.12.2010)
http://www.azinlikca.net/index.php?option=com_content&view=article&id=1851:gumulcine-muftu-gorev-suresi-yenileme&catid=50:bat-trakya-haber&Itemid=29 (5.1.2011)
http://www.milliyet.com.tr/palandoken-de-sert-atisma/guncel/haberdetay/08.01.2011/1336496/default.htm (8.1.2011)